

ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
(Δ.Π.Μ.Σ.)
ΣΤΙΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΑΠΕΓΚΛΩΒΙΣΜΟΥ ΑΜΑΧΩΝ ΣΤΗ ΜΕΣΗ ΑΦΡΙΚΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΦΡΙΚΗ

ΜΙΧΑΗΛ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΔΗΣ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Επιβλέπων Καθηγητής: ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ

Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών

Πανεπιστήμιο Μακεδονίας (Συνεργαζόμενα Τμήματα, ΔΕΣ, ΒΣΑΣ, ΑΔΙΣΠΟ)

Θεσσαλονίκη

Δεκέμβριος 2020

Copyright © Μιχαήλ Γεωργίου Ελευθεριάδης, έτος 2020
Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Η έγκριση της μεταπτυχιακής εργασίας από το Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών του Πανεπιστημίου Μακεδονίας δεν υποδηλώνει απαραίτητως και αποδοχή των απόψεων του συγγραφέα εκ μέρους του Τμήματος.

Στην οικογένεια μου,

Ευχαριστίες

Αρχικά, επιθυμώ να ευχαριστήσω την Παναγία. Αυτή, που μας δίνει κουράγιο να συνεχίζουμε στις ανηφόρες της ζωής.

Στην συνέχεια, θέλω να εκφράσω τις θερμές ευχαριστίες μου στον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Εμμανουήλ Καραγιάννη για την ευκαιρία που μου έδωσε να ασχοληθώ με ένα τόσο ενδιαφέρον αντικείμενο, για την πολύτιμη καθοδήγηση και βοήθεια του σε όλη τη διάρκεια της συγγραφής της διατριβής, για την εμπιστοσύνη με την οποία με περιέβαλε, αλλά κυρίως για την ανθρώπινη στάση και παρουσία του, η οποία υπήρξε σημαντικός παράγοντας ώθησης που συνέδραμε στην ολοκλήρωση της μεταπτυχιακής μου διατριβής.

Πάνω από όλα όμως, νιώθω την ανάγκη να ευχαριστήσω τη σύζυγο και τα τέσσερα τέκνα μου για την κατανόηση και την συμπαράσταση τους, καθ' όλη τη διάρκεια των μεταπτυχιακών μου σπουδών.

Μιχαήλ Γ. Ελευθεριάδης

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

«Κανένας δεν είναι τόσο ανόητος, ώστε να προτιμάει τον πόλεμο αντί για την ειρήνη· γιατί, όσο έχουμε ειρήνη, τα παιδιά θάβουν τους πατέρες τους, ενώ στον πόλεμο οι πατέρες τα παιδιά τους», (Σπυρόπουλος 1998).

Ο πατέρας της ιστορίας, ο Ηρόδοτος, έχοντας καταγράψει τις συμφορές που προκαλεί ο πόλεμος, επισημαίνει ότι κανένας δεν είναι τόσο ανόητος να επιθυμεί τον πόλεμο, αφού αυτός είναι που ανατρέπει τη φυσιολογική διαδικασία της ζωής, με αποτέλεσμα να είναι οι γονείς αυτοί που θάβουν τα παιδιά τους. Ωστόσο, τα παραπάνω δεν φαίνεται να νοθετούν τους κατοίκους των περισσότερων χωρών της Αφρικής. Εκεί, ακόμα και σήμερα πραγματοποιούνται ένοπλες συγκρούσεις που λαμβάνουν την μορφή επαναστάσεων, εξεγέρσεων ή ακόμα και εμφυλίων πολέμων. Εξαιτίας αυτών των ενόπλων συγκρούσεων, υπήκοοι τρίτων χωρών που κατοικούν ή ταξιδεύουν στις εν λόγω χώρες, εγκλωβίζονται σε αυτές διότι δεν έχουν τη δυνατότητα να τις εγκαταλείψουν με ασφάλεια χρησιμοποιώντας τα πολιτικά μέσα συγκοινωνίας.

Έτσι, οι κυβερνήσεις των ανωτέρω τρίτων κρατών, με σκοπό να προστατεύσουν τη ζωή και την τιμή των υπηκόων τους, κάθε φορά που οι τελευταίοι εγκλωβίζονται σε ένα υπό κρίση κράτος, επιθυμούν να τους μεταφέρουν σε ασφαλή χώρο. Για το λόγο αυτό διεξάγουν Επιχειρήσεις Εκκένωσης Αμάχων (ΕΕΑ) στις οποίες εμπλέκονται και στρατιωτικά τμήματα.

Η διεξαγωγή μιας ΕΕΑ και επομένως η επέμβαση στρατιωτικών δυνάμεων ενός κράτους στο έδαφος ενός άλλου, είναι μια απόφαση η οποία λαμβάνεται από την κυβέρνηση του κράτους, με βάση τα συμφέροντα αυτού και των υπηκόων του. Κατά την διεξαγωγή της ΕΕΑ, οι στρατιωτικές δυνάμεις δεν ενεργούν αυθαίρετα, αλλά οι ενέργειες τους περιορίζονται και είναι σύμφωνες τόσο με τα καθοριζόμενα στο σύνταγμα και στο εσωτερικό δίκαιο του κράτους τους, όσο και από το διεθνές δίκαιο.

Αυτές οι ΕΕΑ δεν σχεδιάζονται και διεξάγονται ανάλογα με τις γνώσεις και την προσωπική θέληση των εκάστοτε κυβερνώντων. Η διαδικασία σχεδίασης και η μέθοδος διεξαγωγής τους, είναι καταγεγραμμένες σε αντίστοιχα δόγματα και στρατιωτικούς κανονισμούς, που αποτελούν ένα απαραίτητο εργαλείο στα χέρια των κυβερνήσεων.

Οι μέθοδοι και οι διαδικασίες που προβλέπονται σε αυτά τα δόγματα και τους στρατιωτικούς κανονισμούς, αλλά και ο βαθμός υιοθέτησης τους από τα διάφορα κράτη που διεξήγαγαν ΕΕΑ στην Αφρική, είναι τα κύρια αντικείμενα που θα μας απασχολήσουν στην παρούσα εργασία.

«Δηλώνω υπευθύνως ότι όλα τα στοιχεία σε αυτήν την εργασία τα απέκτησα, τα επεξεργάσθηκα και τα παρουσιάζω σύμφωνα με τους κανόνες και τις αρχές της ακαδημαϊκής δεοντολογίας, καθώς και τους νόμους που διέπουν την έρευνα και την πνευματική ιδιοκτησία. Δηλώνω επίσης υπευθύνως ότι, όπως απαιτείται από αυτούς τους κανόνες, αναφέρομαι και παραπέμπω στις πηγές όλων των στοιχείων που χρησιμοποιώ και τα οποία δεν συνιστούν πρωτότυπη δημιουργία μου».

Μιχαήλ Γ. Ελευθεριάδης

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Εισαγωγή.....	13
2. Υφιστάμενα Θεσμικά Κείμενα ΕΕΑ	17
2.1 Δόγμα	17
2.1.1 Σκοπός του Δόγματος.....	17
2.1.2 Επιδιώξεις του Δόγματος	18
2.2 Στρατιωτικοί Κανονισμοί – Εγχειρίδια Εκστρατείας.....	18
2.3 Δόγμα ΕΕΑ και Διπλωματικό Προσωπικό.....	19
3. Επιχειρήσεις Εκκένωσης Αμάχων (ΕΕΑ).....	20
3.1 Γενικά.....	20
3.2 Χαρακτηριστικά των ΕΕΑ.....	20
3.3 Περιοχή των Επιχειρήσεων.....	22
3.3.1 Επιτρεπτό Περιβάλλον (Permissive Environment).....	23
3.3.2 Αβέβαιο Περιβάλλον (Uncertain Environment).....	23
3.3.3 Εχθρικό Περιβάλλον (Hostile Environment)	24
3.4 Διεθνές Δίκαιο – Νομικά Ζητήματα.....	25
3.5 Κανόνες Εμπλοκής (ΚΕ) Στρατιωτικών Δυνάμεων	26
3.6 Εκπαίδευση των Δυνάμεων που Συμμετέχουν σε ΕΕΑ	28
3.7 Χρησιμοποιούμενος Εξοπλισμός κατά τις ΕΕΑ.....	31
3.8 Διοίκηση και Έλεγχος.....	31
3.9 Πληροφοριακή Υποστήριξη.....	32
4 Διαδικασία Σχεδίασης και Διεξαγωγής	34
4.1 Τα προ της Σχεδίασης Δρώμενα	34
4.2 Διαδικασία Σχεδίασης	35
4.3 Προϊόν Σχεδίασης	38
4.3.1 Απαιτούμενο Στρατιωτικό Προσωπικό	38
4.3.1.1 Γενικά.....	38
4.3.1.2 Στρατιωτικά Τμήματα	39
4.3.2 Συνεργασία με Λοιπά Κράτη και Οργανισμούς	41
4.3.3 Μεταφορά και Επαναπατρισμός των Αμάχων	41
4.3.4 Επιθυμητή Τελική Κατάληξη και Κριτήρια Τερματισμού	42

4.3.5 Ισχύοντες ΚΕ και Διαδικασία Απελευθέρωσης.....	42
4.3.6 Σχεδίαση στα Πλαίσια των Επιχειρησιακών Τμημάτων.....	43
4.4 Διαδικασία Υλοποίησης μιας ΕΕΑ.....	43
4.4.1 Προπαρασκευαστικό Στάδιο	44
4.4.2 Εκτελεστικό Στάδιο.....	45
5 Επιχείρηση «Αγήνωρ»	49
5.1 Σχεδίαση της Επιχείρησης	51
5.2 Διεξαγωγή της Επιχείρησης	53
5.3 Ανάλυση της Επιχείρησης - Συμπεράσματα	55
6 Επιχείρηση «Quick Response»	57
6.1 Τα προ της Επιχείρησης Γεγονότα.....	57
6.2 Σχεδίαση και Διεξαγωγή της Επιχείρησης.....	60
6.3 Ανάλυση της Επιχείρησης - Συμπεράσματα	67
7 Επιχείρηση «Palliser»	70
7.1 Τα προ της επιχείρησης γεγονότα.....	70
7.2 Σχεδίαση της επιχείρησης	72
7.3 Διεξαγωγή της επιχείρησης.....	74
7.4 Ανάλυση της Επιχείρησης - Συμπεράσματα	79
Συμπεράσματα – Προτάσεις	85
Συμπεράσματα.....	85
Προτάσεις	87
Επίλογος.....	91
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	93

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

1. Εισαγωγή

Η Μέση Αφρική¹ είναι περιοχή της Αφρικανικής Ηπείρου η οποία περιλαμβάνει τα κράτη Αγκόλα, Καμερούν, Κεντροαφρικανική δημοκρατία, Τσαντ, Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό, Δημοκρατία Κεντρικής Αφρικής, Γκαμπόν, Ισημερινή Γουινέα και το Σαο Τόμε και Πρίνσιπε (Nations 2013). Με την Μέση Αφρική, αλλά και με την ευρύτερη αυτής περιοχή, οι Ευρωπαίοι έρχονται σε επαφή από τον 15ο αιώνα που ξεκίνησαν οι μεγάλες θαλάσσιες εξερευνήσεις. Η επιβολή των Ευρωπαίων στους Αφρικανούς ήταν γρήγορη και εύκολη. Έτσι οδηγηθήκαμε αρχικά στο δουλεμπόριο, το οποίο προκάλεσε ένα σημαντικό δημογραφικό πλήγμα για την ήπειρο και βαθιά κοινωνικά τραύματα με μακροχρόνιες συνέπειες και στη συνέχεια στην αποικιοκρατία.

Από το 1951 και έπειτα στις περισσότερες χώρες της Αφρικής παραχωρήθηκε η ανεξαρτησία τους. Ωστόσο σύμφωνα με τους θεωρητικούς της «Σχολής της εξάρτησης» (dependency school), η αποαποικιοποίηση ήταν επιφανειακή, αφού η «ανεξαρτησία» περιόρισε ελάχιστα τους πολιτικούς και οικονομικούς δεσμούς των πρώην αποικιών με τις μητροπόλεις (Amin 1973). Έτσι ο όρος που χρησιμοποιήθηκε από τους ανωτέρω, ώστε να υποδηλώσουν την έντονη επιρροή που συνέχισαν να έχουν τα ευρωπαϊκά κράτη (ιδιαίτερα η Γαλλία) στις αφρικανικές υποθέσεις ήταν «νέα αποικιοκρατία»². Στη συνέχεια θα παρατηρήσουμε ότι, η σημαντικότερη επίπτωση της αποικιοκρατίας ήταν η χάραξη αυθαίρετων συνόρων. Τα σύνορα αυτά που συχνά χαράχθηκαν πάνω στο χάρτη της Αφρικής με ευθείες γραμμές, στο Συνέδριο του Βερολίνου (1884-5), τις περισσότερες φορές δεν σχετίζονταν καθόλου με την εθνοτική πραγματικότητα της ηπείρου. Ωστόσο, οι ηγέτες της μετά-αποικιακής Αφρικής, φοβούμενοι ότι οποιαδήποτε προσπάθεια επαναχάραξης αυτών των συνόρων θα οδηγούσε την ήπειρο στο

¹ Όρος που χρησιμοποιείται από τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών (Ο.Η.Ε.)

² 14 χώρες της Αφρικής πληρώνουν φόρο για τις υποδομές που χτίστηκαν από τη Γαλλία στη χώρα κατά τη διάρκεια του αποικισμού

χάος δεσμεύθηκαν να τα σεβαστούν. Αποτέλεσμα των ανωτέρω είναι μέλη των ίδιων εθνοτικών ομάδων να κατοικούν σε δύο ή περισσότερες χώρες. Ως παράδειγμα των προαναφερθέντων μπορούμε να αναφέρουμε την περίπτωση του κράτους του Τσαντ. Ο πληθυσμός αυτού είναι από τους πιο ανομοιογενείς της Αφρικής, αφού έχουν καταγραφεί εντός των συνόρων του περισσότερες από 100 γλωσσικές ομάδες.

Αυτή η αυθαίρετη χάραξη των συνόρων, η οποία οδήγησε σε αλυτρωτισμό αρκετά κράτη της Αφρικής, σε συνδυασμό με την κακή οικονομική τους κατάσταση λόγω της «νέο-αποικιοκρατίας», αλλά και άλλους λιγότερο σημαντικούς λόγους όπως η έλλειψη κατάλληλων υγειονομικών παροχών, η διαφθορά, η απουσία στοιχειωδών υποδομών, ο αναλφαβητισμός, η ανεργία, το υψηλό δημόσιο χρέος, η φτώχεια και η ραγδαία πληθυσμιακή αύξηση, οδήγησαν σε ένα ασταθές πολιτικό περιβάλλον στην Αφρική. Αποτέλεσμα είναι από το 1951 μέχρι και σήμερα να έχουν καταγραφεί περισσότερες από 70 περιπτώσεις ενόπλων συγκρούσεων, όπως πόλεμοι, εμφύλιοι πόλεμοι, εξεγέρσεις, και στρατιωτικά πραξικοπήματα. Σε αυτές τις συγκρούσεις πολλές φορές εγκλωβίζονταν εντός του εδάφους των Αφρικανικών κρατών, πολίτες τρίτων κρατών.

Βέβαια, τα κράτη των οποίων άμαχοι πολίτες εγκλωβίζονται εντός ξένων κρατών, δεν επιθυμούν να τους αφήσουν αβοήθητους. Άλλωστε δεν είναι μόνο το σύνταγμα της Ελλάδας που προβλέπει ότι «Το κράτος μεριμνά για τη ζωή του απόδημου ελληνισμού και τη διατήρηση των δεσμών του με τη μητέρα Πατρίδα. Επίσης μεριμνά για την παιδεία και την κοινωνική και επαγγελματική προαγωγή των Ελλήνων που εργάζονται έξω από την επικράτεια»³, αφού ανάλογες διατάξεις ισχύουν σε όλα τα κράτη. Έτσι, η πλειοψηφία των κρατών, των οποίων άμαχος πληθυσμός που ζει, εργάζεται ή ταξιδεύει σε τρίτα κράτη, εγκλωβίζεται σε αυτά και βρίσκεται υπό απειλή εξαιτίας ενόπλων συγκρούσεων ή λοιπών αναταραχών, εφόσον δεν δύναται να εγκαταλείψει την χώρα με τις πολιτικές συγκοινωνίες και η κυβέρνηση της χώρας στην οποία εγκλωβίστηκαν δεν μπορεί να εγγυηθεί την ασφάλεια τους, διεξάγουν Επιχειρήσεις Εκκένωσης Αμάχων (ΕΕΑ). Οι επιχειρήσεις αυτές

---

³ Άρθρο 108

αποσκοπούν στην προστασία, συνοδεία, μεταφορά, φροντίδα και υποδοχή των εγκλωβισμένων πολιτών τους, υπηκόων τρίτων χωρών και προσφύγων που βρίσκονται σε κατάσταση κινδύνου ή με άλλα λόγια στην ασφαλή εκκένωση τους σε κατάλληλο καταφύγιο ή/και στον επαναπατρισμό τους.

Στην περιοχή της Μέσης Αφρικής , αλλά και στην ευρύτερη αυτής περιοχή, πολλά κράτη, μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα, διεξήγαγαν ΕΕΑ. Ενδεικτικά μπορούμε να αναφερθούμε σε κάποιες από αυτές τις επιχειρήσεις, οι οποίες μεταξύ άλλων θα μας απασχολήσουν στην παρούσα εργασία. Μια τέτοια επιχείρηση είναι η επιχείρηση «Αγήνωρ», χάρη στην οποία εκκενώθηκαν με ασφάλεια από το λιμάνι της Τρίπολης 77 Έλληνες πολίτες και 109 αλλοδαποί, τον Ιούλιο του 2014 (Defence Line.gr 2014). Δεύτερη επιχείρηση στην οποία θα αναφερθούμε είναι η επιχείρηση «Quick Response», όπου οι δυνάμεις των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής (Η.Π.Α.) εκκένωσαν 448 αμάχους από την πρωτεύουσα της Κεντροαφρικανικής Δημοκρατίας τον Μάιο του 1996 (Antal James 2004). Τέλος θα αναφερθούμε και στην επιχείρηση «Palliser», κατά την οποία 500 περίπου άμαχοι εκκενώθηκαν από την Σιέρα Λεόνε τον Μάιο του 2000 (Dorman Andrew 2010).

Τα γεγονότα και οι απόψεις, στις οποίες βασίστηκε η διαπραγμάτευση των ανωτέρω, αντλήθηκαν τόσο από τη μελέτη σχετικής βιβλιογραφίας και σχετικών άρθρων και δημοσιευμάτων του ελληνικού και ξένου τύπου, όσο και από επίσημες διαδικτυακές πηγές. Βέβαια, δεδομένου ότι οι παραπάνω επιχειρήσεις αποτελούν στρατιωτικές ενέργειες, με αποτέλεσμα να μην υφίστανται πληθώρα ανοικτών πηγών, κυρίως στο μέρος που αφορά στις διαδικασίες που χρησιμοποιούν οι ελληνικές ένοπλες δυνάμεις, αντιμετωπίστηκαν δυσκολίες στην εύρεση κατάλληλων πληροφοριών.

Οι δυσκολίες αυτές, ξεπεράστηκαν χάρη στη μελέτη των υφιστάμενων δογμάτων και στρατιωτικών κανονισμών ΕΕΑ των Η.Π.Α., του Ηνωμένου Βασιλείου και του Οργανισμού Βορειοατλαντικού Συμφώνου [North Atlantic Treaty Organization (NATO)], σε συνδυασμό με τη μελέτη λοιπών δημοσιεύσεων και βιβλίων, κυρίως ξένων συγγραφέων, στα κράτη των

οποίων δεν θεωρούνται απόρρητα τα σχετικά στρατιωτικά έγγραφα, οι διαδικασίες σχεδίασης και υλοποίησης των ΕΕΑ και ο τρόπος διεξαγωγής των εν λόγω επιχειρήσεων.

Κατά τη μελέτη της διεξαγωγής των ανωτέρω ΕΕΑ δημιουργήθηκαν απορίες και αναζητήθηκαν ανάλογες απαντήσεις. Τέτοιες απορίες είναι:

- Οι ΕΕΑ έχουν συγκεκριμένη διαδικασία σχεδιασμού και εκτέλεσης;
- Απαιτείται η συνεργασία μεταξύ κυβερνητικών και μη οργάνων, αλλά και η συνεργασία μεταξύ πολυεθνικών δυνάμεων;
- Με ποιο τρόπο υλοποιείται αυτή η συνεργασία;
- Πως εκπαιδεύονται και πως ενεργούν οι δυνάμεις που εκτελούν τις εν λόγω επιχειρήσεις;
- Υφίστανται θεσμικά κείμενα, τα οποία προβλέπουν συγκεκριμένες διαδικασίες και ενέργειες, οι οποίες δύνανται να εφαρμοστούν κατά τη σχεδίαση και διεξαγωγή των ΕΕΑ;

Αυτά λοιπόν θα διαπραγματευθούμε παρακάτω, ώστε να δώσουμε τις πρώτες απαντήσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

2. Υφιστάμενα Θεσμικά Κείμενα ΕΕΑ

2.1 Δόγμα

Πρόκειται για θεμελιώδεις αρχές οι οποίες διέπουν την εμπλοκή διπλωματικών και στρατιωτικών δράσεων, καθώς και τον συντονισμό των ενεργειών δύο ή περισσότερων κλάδων του στρατού, προς επίτευξη ενός κοινού αντικειμενικού σκοπού (UK/JDP 3-51 2013).

Πολλά κράτη, όπως οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής (Η.Π.Α.), το Ηνωμένο Βασίλειο, η Γαλλία και η Κίνα, έχουν εκπονήσει δόγμα ΕΕΑ, ενώ άλλα κράτη όπως η Ελλάδα αν και δεν έχουν εκπονήσει αντίστοιχο δόγμα, συμπεριλαμβάνουν τις εν λόγω επιχειρήσεις στο δόγμα των επιχειρήσεων υποστήριξης ειρήνης, με αποτέλεσμα να θέτουν και αυτά τις γενικές μεθόδους και διαδικασίες σύμφωνα με τις οποίες σχεδιάζονται και διεξάγονται οι ΕΕΑ.

2.1.1 Σκοπός του Δόγματος

Σκοπός αυτών των δογμάτων δεν είναι να θέσουν ακριβείς και υποχρεωτικές διαδικασίες και μεθόδους, αφού σύμφωνα με αυτά «το δόγμα πρέπει να εφαρμόζεται εκτός και αν κατά την κρίση του εκάστοτε επικεφαλής – διοικητή υφίστανται εξαιρετικά επικίνδυνοι παράγοντες οι οποίοι δεν ήταν δυνατόν να προβλεφθούν και θέτουν σε κίνδυνο την ομαλή εξέλιξη και επιτυχία της επιχειρήσεως (William C. Mayville 2015). Με άλλα λόγια τα δόγματα αυτά αν και είναι δεσμευτικά, απαιτούν κρίση κατά την εφαρμογή τους και επίδειξη πρωτοβουλίας.

Έτσι μπορούμε να συμπεράνουμε ότι ο σκοπός των δογμάτων αυτών, είναι να καθορίσουν ένα πλαίσιο αρχών, κανόνων και διαδικασιών, πάνω στο οποίο θα βασισθούν, η οργάνωση, η σχεδίαση, η διεξαγωγή, η υποστήριξη και η εκπαίδευση των τμημάτων που πρόκειται να διεξάγουν ΕΕΑ.

2.1.2 Επιδιώξεις του Δόγματος

Με την εκπόνηση του δόγματος επιδιώκεται:

- Η εκμετάλλευση του από όλους τους εμπλεκόμενους φορείς ως οδηγό και εργαλείο παροχής κατευθύνσεων με σκοπό τον μεταξύ τους συντονισμό, την αποτελεσματική διεξαγωγή των επιχειρήσεων και την κατάλληλη χρησιμοποίηση των δυνάμεων.
- Ο καθορισμός των παραγόντων που συμβάλλουν στην κοινή από όλους τους φορείς προσπάθεια προετοιμασίας-προπαρασκευής διεξαγωγής των ΕΕΑ για την επίτευξη του επιδιωκόμενου αποτελέσματος.
- Η κατάλληλη προσαρμογή και αναθεώρηση αυτού, όποτε και σε όση έκταση απαιτείται, ώστε αφενός να είναι σύμφωνο με τα καθοριζόμενα στην Εθνική Στρατιωτική Στρατηγική (ΕΘΣΣ) και στα θεμελιώδη Διακλαδικά Δόγματα και αφετέρου να αξιοποιεί τα διδάγματα από την εφαρμογή του σε ασκήσεις και επιχειρήσεις.

2.2 Στρατιωτικοί Κανονισμοί – Εγχειρίδια Εκστρατείας

Τα εκάστοτε δόγματα αποτελούν και ένα χρήσιμο οδηγό για το διπλωματικό προσωπικό που υπηρετεί τόσο στο εσωτερικό, όσο και στο εξωτερικό του κράτους, το οποίο επιμελείται τοπικά σχέδια εκκένωσης έκτακτης ανάγκης. Ωστόσο προορίζονται κυρίως για χρήση από τους στρατιωτικούς διοικητές και το προσωπικό τους σε στρατηγικό και επιχειρησιακό επίπεδο διοίκησης. Αν και τα δόγματα αυτά αναφέρονται σε τακτικές εκτιμήσεις, δεν επιχειρούν να καλύψουν το τακτικό επίπεδο διοίκησης.

Το κενό αυτό έρχονται να καλύψουν οι στρατιωτικοί κανονισμοί και τα στρατιωτικά εγχειρίδια εκστρατείας. Σε αυτά δίδονται συγκεκριμένες κατευθύνσεις και οδηγίες για τις πρακτικές και τις μεθόδους που θα κλιθεί να χρησιμοποιήσει οποιοσδήποτε στρατιωτικός διοικητής τακτικού επιπέδου στο πεδίο των επιχειρήσεων.

2.3 Δόγμα ΕΕΑ και Διπλωματικό Προσωπικό

Πριν προχωρήσουμε στα παρακάτω κεφάλαια, όπου θα αναφερθούμε κυρίως στο πως σχεδιάζεται και υλοποιείται μια ΕΕΑ από τις στρατιωτικές δυνάμεις, αξίζει να αναφερθούμε στις προκαταρκτικές ενέργειες που πραγματοποιεί το διπλωματικό προσωπικό ώστε να προετοιμαστεί για μια ενδεχόμενη ανάγκη ανάληψης ΕΕΑ.

Έτσι, σύμφωνα με τα σχετικά δόγματα ΕΕΑ, το υπουργείο εξωτερικών σε συνεργασία με τους εκάστοτε πρέσβεις-προξένους, πρέπει να καταγράφει όλους τους υπηκόους του που ταξιδεύουν ή κατοικούν σε ξένες χώρες, ιδίως αυτούς που βρίσκονται σε χώρες που η πιθανότητα να δημιουργηθεί κάποια πολιτική αναταραχή ή κρίση παρουσιάζεται αυξημένη. Πράγματι, εάν επισκεφτούμε την ιστοσελίδα της πρεσβείας της Ελλάδας στα Τίρανα, θα διαπιστώσουμε ότι, το τμήμα του προξενικού γραφείου της πρεσβείας «παρέχει κάθε δυνατή συνδρομή στους Έλληνες πολίτες και ομογενείς, που κατοικούν στην περιφέρεια αρμοδιότητάς του ενώ, μεταξύ άλλων, ασκεί καθήκοντα διοικητικής φύσεως (π.χ. τηρεί μητρώο μονίμων κατοίκων και μέριμνα για την έκδοση ελληνικών ταξιδιωτικών εγγράφων). Επίσης, είναι αρμόδιο για την παροχή βοήθειας σε Έλληνες υπηκόους σε περιπτώσεις ανάγκης (έκδοση προσωρινών ταξιδιωτικών εγγράφων για επιστροφή στην Ελλάδα)» (Ελληνική Δημοκρατία 2020).

Βέβαια, για να επιτευχθεί το παραπάνω, οι υπήκοοι του κράτους που κατοικούν ή ταξιδεύουν στο εξωτερικό, οφείλουν να συνεργαστούν με τις κρατικές αρχές και να δηλώσουν τον τόπο όπου κατοικούν ή όπου θα διαμείνουν κατά την επίσκεψή τους σε οποιαδήποτε χώρα. Τη δήλωση αυτή, αλλά και οποιοδήποτε αίτημα για παροχή βοήθειας, μπορούν να τα υποβάλουν με διάφορους τρόπους στους οποίους συμπεριλαμβάνονται η χρήση του διαδικτύου και η κλήση σε τηλεφωνική γραμμή έκτακτης ανάγκης της πρεσβείας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

3. Επιχειρήσεις Εκκένωσης Αμάχων (ΕΕΑ)

3.1 Γενικά

Ως επιχείρηση Εκκένωσης Αμάχων, μπορούμε να ορίσουμε αυτή που «διεξάγεται για τη μετεγκατάσταση σε ένα μέρος ασφάλειας, καθορισμένων αμάχων, οι οποίοι ευρισκόμενοι σε μια ξένη χώρα, απειλούνται» (NATO/AJP 2013). Αυτή η μετεγκατάσταση μπορεί να είναι προσωρινή ή μόνιμη. Αποστολή των στρατιωτικών δυνάμεων σε μια τέτοια επιχείρηση είναι η υποστήριξη του αρμόδιου κρατικού φορέα που την οργανώνει.

Σχεδόν όλα τα κράτη επηρεάζονται όταν υφίσταται κρίση σε μια ξένη χώρα, όπου βρίσκεται σημαντικός αριθμός υπηκόων τους. Ωστόσο, η απόφαση για εκκένωση αυτών των υπηκόων δεν λαμβάνεται συγχρόνως από όλα τα κράτη, αφού εξαρτάται από διάφορους παράγοντες όπως η αντίληψη τους περί του μεγέθους της απειλής και η φύση των συμφερόντων τους στην υπό κρίση χώρα. Ως αποτέλεσμα των ανωτέρω οι ΕΕΑ είναι από πολύ δύσκολο, έως αδύνατο, να διεξαχθούν ως μια πολυεθνική επιχείρηση υπό ενιαία διοίκηση (UK/JDP 2013).

Συχνά, οι ΕΕΑ διεξάγονται σε χώρες όπου υπάρχουν διεθνείς οργανισμοί και Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ). Κατά το σχεδιασμό μιας ΕΕΑ πρέπει να εξετάζεται το ενδεχόμενο δημιουργίας ενός κέντρου πολιτικοστρατιωτικής συνεργασίας (Civil Military Cooperation/CIMIC) με σκοπό τη διασύνδεση της δύναμης που θα διεξάγει την επιχείρηση με αυτούς τους πολιτικούς φορείς και επομένως την υποβοήθηση της επιχείρησής.

3.2 Χαρακτηριστικά των ΕΕΑ

- Οι ΕΕΑ, είναι εθνικές διπλωματικές ενέργειες, στις οποίες πιθανόν να συμμετέχουν και συμμαχικές δυνάμεις με υποστηρικτικό ρόλο. Μία δύναμη

που διεξάγει τέτοιες επιχειρήσεις πρέπει, κατ' ελάχιστο, να έχει την δυνατότητα να παρέχει στους προς εκκένωση αμάχους, ασφάλεια, προσωρινό καταφύγιο⁴, τροφή και νερό, μετακίνηση και επείγουσα ιατρική υποστήριξη.

- Έχουν πολιτικές, ανθρωπιστικές και στρατιωτικές προεκτάσεις και συνήθως κατά τη διεξαγωγή τους ακολουθούν συγκεκριμένη αλληλουχία ενεργειών, η οποία συνίσταται στην ταχεία εισαγωγή στρατιωτικής δύναμης, προσωρινή κατοχή βασικής τοποθεσίας, όπως σημεία συγκεντρώσεως και τοποθεσίες επιβίβασης-εκκενώσεως και τέλος απόσυρση των δυνάμεων μετά την ολοκλήρωση της εκκένωσης.

- Είναι συνήθως μικρής κλίμακας επιχειρήσεις, οι οποίες διεξάγονται ταχέως εντός μιας περιορισμένης εδαφικής περιοχής. Το κύριο χαρακτηριστικό μιας ΕΕΑ είναι ο επείγων χαρακτήρας, ο οποίος οδηγεί σε ταχύ σχεδιασμό και εκτέλεση. Για τους λόγους ότι η χρήση στρατιωτικής δύναμης θεωρείται πάντοτε η τελευταία επιλογή όταν υφίσταται η ανάγκη εκκένωσης αμάχων και ότι η απρόβλεπτη φύση μιας κρίσης μπορεί να συρρικνώσει το διατιθέμενο στις στρατιωτικές δυνάμεις χρόνο, απαιτείται η ταχεία και έγκαιρη εκπόνηση των στρατιωτικών σχεδίων, καθώς και η ταχεία και έγκαιρη ανάπτυξη των στρατιωτικών δυνάμεων. Για να επιτευχθεί αυτό είναι ουσιώδες να προαποστέλλονται στη περιοχή που θα πραγματοποιηθεί η ΕΕΑ, στοιχεία αναγνώρισεως και σύνδεσμοι.

- Για να επιτευχθούν οι αντικειμενικοί σκοποί μιας ΕΕΑ, απαιτείται η συνεργασία μεταξύ διπλωματικών και στρατιωτικών παραγόντων. Θεμελιώδες χαρακτηριστικό των ΕΕΑ, είναι η σχέση μεταξύ αυτών των παραγόντων. Αν και φαντάζει πολύ φυσικό το συμπέρασμα ότι οι ΕΕΑ είναι αμιγώς στρατιωτικές επιχειρήσεις, το συμπέρασμα αυτό είναι λανθασμένο. Ο

---

⁴ Μια τοποθεσία, σε μια περιοχή ή χώρα που ορίζεται από το υπουργείο Εξωτερικών και ελέγχεται από συμμαχική δύναμη, στην οποία οι άμαχοι μπορούν να μετακινηθούν γρήγορα και εύκολα. Στην ιδανική περίπτωση, η ασφαλής τοποθεσία είναι εντός εθνικού ή συμμαχικού εδάφους.

διπλωματικός παράγοντας ⁵ του κράτους είναι υπεύθυνος για την προετοιμασία των σχεδίων εκκένωσης αμάχων υπηκόων του, που βρίσκονται στο εξωτερικό και για τη διασφάλιση της προστασίας αυτών. Ο στρατιωτικός παράγοντας, ο οποίος έχει βασικό υποστηρικτικό ρόλο στο σχεδιασμό και τη διεξαγωγή της όλης επιχείρησης, έχει την υποχρέωση να παρέχει συμβουλές και να βοηθά τον πρώτο στην προετοιμασία και την εφαρμογή των σχεδίων εκκένωσης, ενώ είναι υπεύθυνος μόνο για τις στρατιωτικές πτυχές μιας ΕΕΑ.

- Κατά τις ΕΕΑ ο διοικητής της δύναμης συντονίζει όλα τα μέσα που θα αναπτυχθούν από Στρατό, Αεροπορία και Ναυτικό.

- Μόνο οι άμαχοι που το επιθυμούν θα εκκενωθούν σε μια ΕΕΑ. Άμαχοι, όπως οι τουρίστες, αναμένεται ότι επιθυμούν να επαναπατριστούν, ωστόσο οι μόνιμοι κάτοικοι της χώρας, στην οποία υφίσταται η κρίση μπορεί να είναι αρχικά απρόθυμοι να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους και να λάβουν την απόφαση συμμετοχής στην εκκένωση την τελευταία στιγμή, γεγονός που πρέπει να έχει προβλεφθεί κατά τη σχεδίαση.

3.3 Περιοχή των Επιχειρήσεων

Μια πιθανή αντίθεση στην ΕΕΑ από τον τοπικό παράγοντα και ο κίνδυνος που δημιουργείτε για την ασφάλεια τόσο των αμάχων, όσο και για τις δυνάμεις που θα επιχειρήσουν την εκκένωση, είναι ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες που καθορίζουν το εύρος της επιχείρησης και τον τρόπο διεξαγωγής της.

Οι επιχειρήσεις εκκένωσης διαφέρουν, ανάλογα με το περιβάλλον στο οποίο πρόκειται να εκτελεσθούν (NATO/AJP 2013). Το περιβάλλον αυτό χαρακτηρίζεται ως επιτρεπτό (permissive environment), αβέβαιο (uncertain environment) και εχθρικό (hostile environment).

---

⁵ Ο εκάστοτε Πρέσβης-Πρόξενος έχει την ευθύνη, να ζητήσει μία ΕΕΑ. Μόλις το κάνει, η κυβέρνηση θα καθορίσει κατά πόσον ή όχι η εκκένωση θα γίνει μόνο με πολιτικά μέσα, ή αν θα χρησιμοποιηθούν και στρατιωτικές δυνάμεις. Ακόμη και αν οι στρατιωτικές δυνάμεις διεξάγουν την εκκένωση, ο Πρέσβης-Πρόξενος παραμένει υπεύθυνος για την εκκένωση.

3.3.1 Επιτρεπτό Περιβάλλον (Permissive Environment)

Ένα επιτρεπτό περιβάλλον χαρακτηρίζεται από την εκκένωση των αμάχων χωρίς να υφίσταται απειλή βίας. Σε ένα τέτοιο περιβάλλον, όπου συχνά οι τοπικές αρχές υποβοηθούν την δύναμη που διεξάγει την ΕΕΑ στο έργο της, έχουν επιτρέψει την ανάπτυξη μιας περιορισμένης δύναμης για την εκκένωση των αμάχων. Μια ΕΕΑ, η οποία διεξάγεται στο εν λόγω περιβάλλον, συνήθως λαμβάνει χώρα μετά από φυσική καταστροφή ή πολιτικές αναταραχές. Στη πλειοψηφία αυτών των επιχειρήσεων, χρησιμοποιούνται είτε προγραμματισμένα δρομολόγια μέσων μαζικής μεταφοράς, είτε εκτάκτως ναυλωμένα αεροσκάφη της πολιτικής αεροπορίας και επιβατηγά πλοία. Αν και σε αυτές τις επιχειρήσεις είναι σχεδόν απίθανο να απαιτηθεί η χρησιμοποίηση στρατιωτικών δυνάμεων με σκοπό να παράσχουν ασφάλεια, οι δυνάμεις αυτές μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να συνδράμουν σε θέματα διοικητικής μέριμνας, όπως η παροχή ιατροφαρμακευτικής υποστήριξης και οι μετακινήσεις-μεταφορές. Ωστόσο, ακόμα και σε αυτό το περιβάλλον, τα στρατιωτικά επιτελεία οφείλουν να παρακολουθούν την εξέλιξη της επιχειρήσεως, να την αξιολογούν συνεχώς και να σχεδιάζουν την λήψη των απαραίτητων μέτρων και την ανάληψη των απαιτούμενων ενεργειών σε περίπτωση δυσμενούς εξέλιξης της επιχειρήσεως.

3.3.2 Αβέβαιο Περιβάλλον (Uncertain Environment)

Σε ένα αβέβαιο περιβάλλον, κατά την ΕΕΑ είναι πολύ πιθανό να απαιτηθεί η χρήση βίας από τις στρατιωτικές δυνάμεις που τη διεξάγουν. Ένα τέτοιο περιβάλλον υφίσταται, όταν η τοπική κυβέρνηση είτε δεν επιθυμεί ή είναι ανήμπορη να εγγυηθεί την ασφαλή εκκένωση των αμάχων, είτε επειδή υπάρχει αμφιβολία για το εάν η τοπική κυβέρνηση έχει τον πλήρη έλεγχο της κατάστασης. Επίσης, είναι πιθανό οι τοπικές αρχές να συμφωνούν στην διεξαγωγή επιχείρησης εκκένωσης αμάχων, αλλά τοπικές ένοπλες ομάδες (φυλές) να μην αποδέχονται αυτή τη συμφωνία. Μια ΕΕΑ, η οποία διεξάγεται σε αβέβαιο περιβάλλον, συνήθως έπεται ενός εμφυλίου πολέμου ή μιας οποιαδήποτε μορφής εξέγερσης. Σ' αυτή την περίπτωση, η τοπική κυβέρνηση

δεν αναμένεται να υποστηρίξει επαρκώς τις δυνάμεις που θα διεξάγουν την ΕΕΑ, αλλά ούτε και να παρεμποδίσει αυτές. Έτσι, η δύναμη που διεξάγει την ΕΕΑ αναπτύσσεται με κύριο σκοπό να παράσχει ασφάλεια στους αμάχους και βοήθεια στην εθνική της αρχή (πρέσβη ή πρόξενο), ώστε να συγκεντρώσει και να μεταφέρει τους αμάχους σε μια ασφαλή περιοχή. Κατά τον σχεδιασμό μιας επιχείρησης που πρόκειται να πραγματοποιηθεί στο εν λόγω περιβάλλον, προβλέπεται η αντιμετώπιση πιθανής μετατροπής του σε εχθρικό περιβάλλον ή με άλλα λόγια η αντιμετώπιση μιας πιθανής ένοπλης αντιπαράθεσης.

3.3.3 Εχθρικό Περιβάλλον (Hostile Environment)

Σε ένα εχθρικό περιβάλλον υφίσταται η απειλή χρήσης βίας από τους τοπικούς παράγοντες και αντίστοιχα η χρήση βίας από τη δύναμη που διεξάγει την ΕΕΑ είναι ενδεχόμενη. Στο περιβάλλον αυτό, είτε η τοπική κυβέρνηση δεν επιτρέπει την ανάπτυξη δύναμης για εκτέλεση ΕΕΑ, είτε η κυβέρνηση έχει περιορισμένο ή δεν έχει καθόλου έλεγχο της κατάστασης ασφαλείας. Ένα τέτοιο περιβάλλον προκύπτει εξαιτίας πολιτικών αναταραχών ή τρομοκρατικών ενεργειών ή εμφύλιων πολέμων ή/και γενικευμένων ενόπλων συγκρούσεων. Σε αυτή τη περίπτωση, το μέγεθος της απειλής ποικίλει και σύμφωνα με το δυσμενέστερο σενάριο μπορεί να κριθεί αναγκαία η εκτέλεση κανονικής στρατιωτικής επιχείρησης, με αποτέλεσμα η δύναμη επέμβασης να περιλαμβάνει ενισχυμένο στοιχείο ασφαλείας. Ο λόγος είναι ότι το στοιχείο ασφαλείας, εκτός από τη συνδρομή του σε θέματα διοικητικής μέριμνας, θα απαιτηθεί να προβεί σε δημιουργία αμυντικών περιμέτρων, σε συνοδεία φαλαγγών και σε προετοιμασία των προς εκκένωση αμάχων. Η επιτυχία μιας επιχείρησης εκκένωσης σε ένα τέτοιο περιβάλλον εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το χρόνο αντίδρασης, ενώ εξίσου σημαντικό είναι και η ύπαρξη πληροφοριών σχετικά με την κατάσταση στην περιοχή, πληροφορίες για την συλλογή των οποίων σημαντικό ρόλο έχουν οι διπλωματικές αντιπροσωπείες. Ο σχεδιασμός μιας επιχείρησης εκκένωσης σε εχθρικό περιβάλλον, απαιτεί στενό συντονισμό μεταξύ των πολιτικών και στρατιωτικών αρχών σε όλα τα επίπεδα.

Το επιχειρησιακό περιβάλλον στο οποίο θα ενεργήσει μια δύναμη έχει καίρια σημασία κατά το σχεδιασμό μιας ΕΕΑ. Ωστόσο, μια επιχείρηση που πρόκειται να διεξαχθεί σε επιτρεπτό ή αβέβαιο περιβάλλον, απαιτείται να είναι προετοιμασμένη για τυχόν κλιμάκωση της κρίσης στην περιοχή της επιχειρήσεως και να έχει την δυνατότητα να ανταπεξέλθει, τουλάχιστον κατά τα αρχικά της επιχειρήσεως στάδια, εφόσον το περιβάλλον μετατραπεί σε αβέβαιο ή εχθρικό αντίστοιχα.

3.4 Διεθνές Δίκαιο – Νομικά Ζητήματα

Οι ΕΕΑ σε κάθε περίπτωση διέπονται από την εσωτερική νομοθεσία του κράτους που τις αναλαμβάνει, από το διεθνές δίκαιο και από το Δίκαιο Ενόπλων Συγκρούσεων (ΔΕΣ). Ωστόσο, η ορθή εφαρμογή και ερμηνεία των εκάστοτε εφαρμοστέων κανόνων δικαίου, δεν πρέπει να αποτελεί τροχοπέδη στη διεξαγωγή των εν λόγω επιχειρήσεων, αλλά «βελτίωση» του τρόπου διεξαγωγής τους, καθώς και προστασία των δικαιωμάτων και διαφύλαξη της φήμης και του «status» της χώρας που τις διεξάγει.

Βέβαια, όποιο και αν είναι το επιχειρησιακό περιβάλλον, όσο αυξημένος και να είναι ο κίνδυνος, που διατρέχουν οι εγκλωβισμένοι υπήκοοι ενός κράτους σε μια ξένη χώρα, σύμφωνα με το άρθρο 2 παράγραφοι 4⁶ και 7⁷ του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, κανένα κράτος, εφόσον δεν έχει λάβει έγκριση από την τοπική κυβέρνηση, δεν πρέπει να επεμβαίνει στο εσωτερικό ενός άλλου κράτους, πόσο μάλλον να χρησιμοποιεί στρατιωτικές δυνάμεις για να επιτύχει τους αντικειμενικούς του σκοπούς. Ωστόσο, εφόσον επικαλεστούμε τα άρθρα 39 έως και 42, σε συνδυασμό με το άρθρο 51 του ίδιου Χάρτη, μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι υπάρχει νομικό έρισμα εξουσιοδότησης των ΕΕΑ, ακόμα και χωρίς τη συγκατάθεση της τοπικής κυβέρνησης, αφού η

---

⁶ «Όλα τα Μέλη στις διεθνείς τους σχέσεις θα απέχουν από την απειλή ή τη χρήση βίας, που εκδηλώνεται εναντίον της εδαφικής ακεραιότητας ή της πολιτικής ανεξαρτησίας οποιουδήποτε κράτους είτε με οποιαδήποτε άλλη ενέργεια ασυμβίβαστη προς τους Σκοπούς των Ηνωμένων Εθνών».

⁷ «Καμιά διάταξη αυτού του Χάρτη δε θα δίνει στα Ηνωμένα Έθνη το δικαίωμα να επεμβαίνουν σε ζητήματα που ανήκουν ουσιαστικά στην εσωτερική δικαιοδοσία οποιουδήποτε κράτους και δε θα αναγκάζει τα Μέλη να υποβάλλουν τέτοια θέματα για ρύθμιση σύμφωνα με τους όρους αυτού του Χάρτη».

προστασία των αμάχων που βρίσκονται σε ξένη χώρα εδράζεται στην αρχή της νόμιμης άμυνας.

Διεθνή νομιμοποίηση στα κράτη που εκτελούν μια ΕΕΑ σε έδαφος ξένου κράτους, χωρίς να έχουν λάβει σχετική έγκριση, παρέχει και η οικουμενική διακήρυξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Πράγματι, σύμφωνα με το άρθρο 3 «ο καθένας έχει το δικαίωμα στη ζωή, την ελευθερία και την ασφάλεια του ατόμου». Επίσης, σύμφωνα με το άρθρο 13 της εν λόγω διακήρυξης «ο καθένας έχει το δικαίωμα να εγκαταλείψει οποιαδήποτε χώρα». Έτσι, τα παραπάνω κράτη, με σκοπό να προστατεύσουν τα θεμελιώδη δικαιώματα των υπηκόων τους, επεμβαίνουν στο έδαφος άλλων κρατών χωρίς να θεωρούν ότι παραβιάζουν το διεθνές δίκαιο.

Δεν είναι όμως, μόνο οι κανόνες του διεθνούς δικαίου που επιτάσσουν στα κράτη να παρέχουν ασφάλεια στους υπηκόους τους. Για παράδειγμα, στο άρθρο 2 του συντάγματος της Ελλάδας, προβλέπεται ότι «Ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου αποτελούν την πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας» και στο άρθρο 108, όπως προαναφέραμε, το κράτος μεριμνά για τους υπηκόους του, που βρίσκονται στο εξωτερικό. Όπως στην Ελλάδα, έτσι και στα λοιπά κράτη, προβλέπονται συνταγματικές διατάξεις ή/και εσωτερική νομοθεσία, σύμφωνα με την οποία το κράτος είναι υπεύθυνο για τη ζωή, την ασφάλεια και την ευημερία των υπηκόων του, που βρίσκονται στο εξωτερικό.

3.5 Κανόνες Εμπλοκής (ΚΕ) Στρατιωτικών Δυνάμεων

Τι ισχύει όμως για τις στρατιωτικές δυνάμεις που επιχειρούν σε μια ξένη χώρα; Έχουν το δικαίωμα να προβούν σε πράξεις βίας; Αν ναι, πότε έχουν αυτό το δικαίωμα και σε τι είδους πράξεις και σε ποια έκταση νομιμοποιούνται να προβούν. Για όλα τα παραπάνω, θα αναζητήσουμε τις απαντήσεις στους Κανόνες Εμπλοκής (ΚΕ) των στρατιωτικών επιχειρήσεων.

Με τον όρο Κανόνες Εμπλοκής (ΚΕ) [Rules of Engagement (ROE)], εννοούμε εκείνες τις κατευθυντήριες οδηγίες προς τις στρατιωτικές δυνάμεις

(συμπεριλαμβανομένων των ατόμων), που καθορίζουν τις προϋποθέσεις, τις συνθήκες, τον βαθμό και τον τρόπο χρήσης της στρατιωτικής ισχύος, και αποσκοπούν στην αντιμετώπιση εχθρικών προθέσεων ή ενεργειών (NATO, RFP-ACT-SACT-16-46 2016). Οι ΚΕ καθορίζουν το βαθμό και τον τρόπο, με τον οποίο μπορεί να ασκηθεί η βία, ώστε να εξασφαλιστεί η ελεγχόμενη άσκησή αυτής. Στοχεύουν αφενός μεν στο να αποφευχθεί η ανεπιθύμητη κλιμάκωση της βίας, αφετέρου δε στο να εξασφαλιστεί η αυτοάμυνα των στρατιωτικών δυνάμεων. Οι ΚΕ διαμορφώνονται από τον στρατό, σύμφωνα πάντα με τις αρχές του διεθνούς δικαίου και στη συνέχεια εγκρίνονται από την πολιτεία. Παρέχουν οδηγίες στους διοικητές όλων των κλιμακίων, σχετικά με την χρήση βίας. Ο ανώτερος διοικητής της δύναμης που θα ενεργήσει, αφού εκτιμήσει τον κίνδυνο, προτείνει ειδικούς ΚΕ για έγκριση, οι οποίοι θα καλύπτουν όλο το φάσμα των πιθανών καταστάσεων. Σε κάθε επιχείρηση απελευθερώνονται συγκεκριμένοι ΚΕ ανάλογα με τη φύση και το σκοπό της επιχείρησης, καθώς και με τη διαθεσιμότητα των μέσων, ενώ οι διοικητές κάθε επιπέδου οφείλουν να ενεργούν μέσα στο πλαίσιο των ΚΕ που έχουν λάβει.

Εκτός από το καθιερωμένο από το Διεθνές Δίκαιο δικαίωμα των κρατών να αμύνονται ατομικά ή συλλογικά (άρθρο 51 του Χάρτη των ΗΕ), το δικαίωμα αυτοάμυνας του στρατιωτικού προσωπικού είναι επίσης ένα εγγενές δικαίωμα που απορρέει από το Διεθνές Δίκαιο και δεν μπορεί να περιοριστεί από διεθνείς συμφωνίες, ΚΕ ή το εσωτερικό δίκαιο. Το δικαίωμα της αυτοάμυνας ασκείται άμεσα και χωρίς την ανάγκη ιεραρχικής έγκρισης ή διαταγής (εντολής). Το δικαίωμα της χρήσης βίας στα πλαίσια της αυτοάμυνας εξαρτάται από δύο προϋποθέσεις, την αναγκαιότητα και την αναλογικότητα. Η προϋπόθεση της «αναγκαιότητας» (ή του «παρόντος κινδύνου») πληρούται όταν ολόκληρη ή ένα μέρος της δύναμης, αντιμετωπίζει παρόντα και υπέρτερο κίνδυνο, σαν αποτέλεσμα ενέργειας που στρέφεται εναντίον της. Η «αναλογικότητα» επιβάλλει η χρησιμοποιούμενη δύναμη αντίδρασης να περιορίζεται σε ένταση, διάρκεια και ισχύ, στο επίπεδο που επιβάλλει η ενέργεια που πρέπει να αντιμετωπιστεί. Επιπλέον, για πράξεις που έχουν ήδη διαπραχθεί και ολοκληρωθεί, απαγορεύεται η αντίδραση υπό μορφή αντεκδίκησης ή αντιποίνων.

Στα πλαίσια πολλών ΕΕΑ έχουν εκδοθεί ΚΕ που παρέχουν στη στρατιωτική δύναμη την εξουσία να χρησιμοποιήσει «θανατηφόρα» βία. Ωστόσο, η εθνική νομοθεσία πολλών χωρών, μεταξύ αυτών και της Ελλάδας δεν επιτρέπει τη χρήση «θανατηφόρας» βίας για την «άμυνα» περιουσιακών αντικειμένων. Για παράδειγμα, το ελληνικό εσωτερικό δίκαιο προβλέπει ότι δεν είναι άδικες (δηλαδή δεν τιμωρούνται) οι πράξεις που τελούνται σε περίπτωση άμυνας, ορίζει δε ως άμυνα την «αναγκαία» αντίδραση του ατόμου εναντίον ενός επιτιθέμενου, με σκοπό να υπερασπίσει τον εαυτό του ή τρίτο από «άδικη» και «παρούσα» επίθεση που στρέφεται εναντίον τους. Η αντίδραση αυτή εξαρτάται από το βαθμό επικινδυνότητας της επίθεσης, από το αναμενόμενο είδος και μέγεθος της βλάβης στην οποία θα υποβάλλονταν ο αμυνόμενος ή τρίτο άτομο, από την ένταση της επίθεσης και από τα χρησιμοποιούμενα μέσα. Επομένως, παρατηρούμε και εδώ ότι δεν δικαιολογείται «θανατηφόρα» βία για την προστασία υλικών αντικειμένων και ότι σε κάθε περίπτωση η αυτοάμυνα θα πρέπει να χαρακτηρίζεται από «αναγκαιότητα» και «αναλογικότητα». Έχοντας υπόψη τους τα παραπάνω, κατά τη διαμόρφωση των ΚΕ, η «θανατηφόρα» βία επιτρέπεται μόνον όταν απειλείται η ζωή ανθρώπου και δεν υπάρχει άλλος τρόπος να αποτραπεί ο κίνδυνος.

Τέλος αξίζει να αναφέρουμε ότι, σύμφωνα με τους ΚΕ που τίθενται σε ισχύ για κάθε ΕΕΑ, καθορίζεται το εάν η στρατιωτική δύναμη έχει το καθήκον να επέμβει σε περιπτώσεις που απειλούνται πρόσωπα, τα οποία δεν συγκαταλέγονται στους προς εκκένωση αμάχους.

3.6 Εκπαίδευση των Δυνάμεων που Συμμετέχουν σε ΕΕΑ

Τα χαρακτηριστικά των δυνάμεων που διεξάγουν ΕΕΑ, τα οποία πηγάζουν από τις αποστολές που θα κληθούν να αναλάβουν, επιβάλλουν την ειδική εκπαίδευση. Η εκπαίδευση αυτή είναι χρονοβόρα, ενώ πολλές από τις δεξιότητες που αποκτούν οι στρατιωτικές δυνάμεις είναι φθαρτές και πρέπει να συντηρούνται συστηματικά. Για τον λόγο αυτό επιβάλλεται να πραγματοποιείται περιοδική αξιολόγηση των εν λόγω δεξιοτήτων, καθώς και

περιοδική ανανέωση του προσωπικού με σκοπό την αντιμετώπιση της κόπωσης, αλλά και της βιολογικής αδυναμίας (UK JDP 3-51 2013).

Η εν λόγω στρατιωτική εκπαίδευση, υλοποιείται σε περιβάλλον που προσομοιάζει κατά το δυνατό ακριβέστερα το περιβάλλον των επιχειρήσεων, εξασφαλίζει στο προσωπικό την απαιτούμενη μαχητική ικανότητα και προσαρμόζεται και αναθεωρείται κατάλληλα κάθε φορά που επιβάλλεται, ώστε να είναι σύμφωνη με τα ανατιθέμενα έργα, τις επιχειρησιακές απαιτήσεις και τις σύγχρονες αντιλήψεις. Επίσης, είναι προσαρμοσμένη στις αποστολές και στα έργα που αναλαμβάνονται στα πλαίσια των ΕΕΑ. Η εξειδίκευση των τμημάτων είναι απαραίτητο να φθάνει στο ανώτερο εφικτό επίπεδο, διότι διαμέσου αυτής είναι εφικτή η εκτέλεση δύσκολων αποστολών με αποδεκτά ποσοστά επιτυχίας.

Για να είναι ικανό το προσωπικό των στρατιωτικών δυνάμεων που διεξάγουν ΕΕΑ, να ανταποκριθεί στις ανάγκες που πηγάζουν από τις αποστολές τους, η εκπαίδευση πρέπει να αποβλέπει στην:

- Ανάπτυξη στο μεγαλύτερο βαθμό των ψυχικών πνευματικών και σωματικών ικανοτήτων.
- Ανάπτυξη ιδιαίτερων δεξιοτήτων και ικανοτήτων, όπως το επιθετικό πνεύμα, η ταχύτητα ενεργείας και λήψης αποφάσεων και η τόλμη.
- Ανάπτυξη πνεύματος ανεξάρτητης δράσης και πρωτοβουλίας.
- Ανύψωση του ηθικού του προσωπικού και διατήρηση αυτού σε υψηλό επίπεδο.
- Επίτευξη υψηλού βαθμού ετοιμότητας του προσωπικού και των στρατιωτικών τμημάτων.
- Επίτευξη στο μέγιστο βαθμό της ικανότητας των διοικήσεων, σε όλα τα κλιμάκια, στη σχεδίαση, προπαρασκευή και διεξαγωγή των επιχειρήσεων.

- Απόκτηση γνώσεων και εμπειριών.

Τα παραπάνω επιτυγχάνονται, συντηρούνται και βελτιώνονται με συνεχή επίπονη εκπαίδευση και πρακτική εξάσκηση, με τη συμμετοχή σε διακλαδικές ασκήσεις και με τη δημιουργία και ανάπτυξη κατανοητών κοινών εγχειριδίων εκστρατείας και στρατιωτικών κανονισμών για όλους τους κλάδους των ενόπλων δυνάμεων που διεξάγουν ΕΕΑ. Η σφυρηλάτηση κοινής νοοτροπίας, η εποικοδομητική συνεργασία και η συχνή ανταλλαγή απόψεων και ιδεών βοηθούν στην επίτευξη όλων των παραπάνω. Η συστηματική εκπαίδευση, που θα διεξάγεται από όλους τους κλάδους των ενόπλων δυνάμεων, σύμφωνα με κοινούς στρατιωτικούς κανονισμούς και στρατιωτικά εγχειρίδια, που καλύπτουν αντικείμενα επιχειρήσεων, τακτικής και διοικητικής μέριμνας, τα οποία δύναται να υλοποιηθούν αποτελεσματικά σύμφωνα με μια συγκεκριμένη ή τυποποιημένη διαδικασία χωρίς να προκαλείται μείωση της αποτελεσματικότητας, θεωρείται ύψιστης σημασίας.

Κατά την εκπαίδευση, διεξάγεται συστηματική σύζευξη - ασκήσεις των επιχειρησιακών δυνάμεων με τις δυνάμεις υποστηρίξεως μάχης, τόσο για να επαυξηθούν οι δυνατότητες τους, να αξιολογηθεί το σύστημα διοικήσεως και ελέγχου και να εθιστεί το σύνολο των δυνάμεων στις διαδικασίες της συνεργασίας, την ανάπτυξη κοινής ορολογίας και την τυποποίηση, όσο και για την ανάπτυξη της αμοιβαίας εμπιστοσύνης. Η εκτέλεση διακλαδικών ασκήσεων, επαυξάνει την δυνατότητα των δυνάμεων να λειτουργούν υπό ενιαίο σύστημα διοικήσεως και ελέγχου και σφυρηλατεί το πνεύμα συνεργασίας.

Τέλος, είναι πολύ σημαντικό να αναφέρουμε ότι, η εκτέλεση ασκήσεων προσομοίωσης πριν από κάθε ενέργεια, πρέπει να πραγματοποιείται απαραίτητα.

3.7 Χρησιμοποιούμενος Εξοπλισμός κατά τις ΕΕΑ

Ο εξοπλισμός που χρησιμοποιείται κατά τις ΕΕΑ, είναι ανάλογος με το επιχειρησιακό περιβάλλον και τη σοβαρότητα και κρισιμότητα των έργων που αναλαμβάνουν. Ο εξοπλισμός αυτός αποτελείται από:

- Οπλικά συστήματα πιστοποιημένων, υψηλών προδιαγραφών, τα οποία είναι ελαφρά, περιορισμένα σε όγκο και απλά στο χειρισμό τους, ενώ συγχρόνως διαθέτουν ικανή ισχύ πυρός και δυνατότητα ταχείας και ακριβούς σκόπευσης και προσβολής των στόχων (ημέρα και νύκτα). Αυτά τα οπλικά συστήματα συνεχώς βελτιώνονται, αντικαθίστανται ή συμπληρώνονται ανάλογα με τις απαιτήσεις και τις σύγχρονες τάσεις.
- Εξειδικευμένα στρατιωτικά μεταφορικά μέσα τελευταίας τεχνολογίας, με σκοπό την ταχεία μεταφορά των τμημάτων από ξηρά, θάλασσα και αέρα υπό οποιεσδήποτε συνθήκες καιρού και εδάφους.
- Σύγχρονο υλικό διαβιβάσεων-πληροφορικής, με σκοπό την εξασφάλιση των επικοινωνιών.
- Ειδικό ιματισμό, που περιλαμβάνει εξειδικευμένη υπόδηση και είδη εξάρτησης, τα οποία είναι ανθεκτικά, ελαφρά και λειτουργικά.
- Ειδική τροφή, μικρού όγκου και βάρους, αλλά συγχρόνως και υψηλής διατροφικής ικανότητας.
- Ειδικά Πυρομαχικά και εκρηκτικά, καθώς και ειδικά οχήματα μάχης.

3.8 Διοίκηση και Έλεγχος

Η διοίκηση και ο Έλεγχος είναι η εξουσία που μεταβιβάζεται ή εκχωρείται σε έναν διοικητή, για τη σχεδίαση και εκτέλεση συγκεκριμένης

επιχείρησης προς εκπλήρωση της αποστολής που του έχει ανατεθεί από το προϊστάμενο κλιμάκιο (USA FM 3-05.131 2009).

Η επιτυχία στη διεξαγωγή των επιχειρήσεων είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την αποτελεσματικότητα της διοικήσεως και του ελέγχου του συνόλου των δυνάμεων, η οποία προσδιορίζεται από την ικανότητα του διοικητή να μεταφέρει τις προθέσεις του και να αντιδρά ταχεία και αποτελεσματικά για την αντιμετώπιση των εκάστοτε απρόβλεπτων ή δυσμενών καταστάσεων.

Για να πραγματοποιείται απρόσκοπτα η διοίκηση και ο έλεγχος, απαιτούνται έγκαιρες και έγκυρες πληροφορίες, αξιόπιστες επικοινωνίες, ταχεία λήψη αποφάσεων και ταχεία και αποτελεσματική μεταβίβαση των αποφάσεων αυτών στους υφισταμένους.

3.9 Πληροφοριακή Υποστήριξη

Η φύση των ΕΕΑ απαιτεί λεπτομερέστερη και ταχύτερη υποστήριξη πληροφοριών, σε σχέση με μια συμβατική στρατιωτική επιχείρηση, αφού οι πληροφορίες αυτές αποτελούν θεμελιώδη παράγοντα για την επιτυχία της αποστολής. Οι εν λόγω πληροφορίες είναι απαραίτητες τόσο για τη σχεδίαση της επιχείρησης, όσο και για τον καθορισμό και την προετοιμασία της απαιτούμενης δύναμης. Επιβεβαιώνουν ότι το σχέδιο ανταποκρίνεται ακριβώς στο εκάστοτε επιχειρησιακό περιβάλλον και συνδράμουν στον προσδιορισμό των πιθανοτήτων επιτυχίας και στην εκτίμηση κινδύνου της αποστολής, πριν από την έκδοση των διαταγών διεξαγωγής, ενώ επίσης αυξάνουν το επίπεδο ασφαλείας κατά την εκτέλεση της.

Βέβαια, για την επιτυχή διεξαγωγή μιας ΕΕΑ, απαιτούνται επιπλέον πληροφορίες που αφορούν σε κοινωνικά, οικονομικά, πολιτικά και πολιτισμικά θέματα της περιοχής των επιχειρήσεων.

Αποτέλεσμα των ανωτέρω είναι ότι, για να εξασφαλιστούν οι απαραίτητες πληροφορίες, η ομάδα σχεδίασεως της ΕΕΑ συνεργάζεται με το

σύνολο των εθνικών υπηρεσιών συλλογής, ανάλυσης, και επεξεργασίας πληροφοριών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

4 Διαδικασία Σχεδίασης και Διεξαγωγής

4.1 Τα προ της Σχεδίασης Δρώμενα

Όπως προαναφέραμε, ένας από τους παράγοντες που πρέπει πάντοτε να λαμβάνεται υπόψη κατά τη σχεδίαση, είναι η νομική κάλυψη της επιχείρησης και των ενεργειών των τμημάτων. Απαραίτητα από την έναρξη της σχεδίασεως της επιχειρήσεως, πρέπει να διευκρινίζονται όλα τα ανάλογα θέματα, ώστε να περιορίζονται τα σφάλματα και οι δυσμενείς επιπτώσεις για το κράτος που τις αναλαμβάνει.

Ένας επιπλέον πολύ σημαντικός παράγοντας, ο οποίος πρέπει να ληφθεί υπόψη πριν την έναρξη της σχεδίασης είναι ότι, οι ΕΕΑ διαφέρουν από τις λοιπές στρατιωτικές επιχειρήσεις. Πράγματι, οι επιχειρήσεις αυτές κατά τη διεξαγωγή τους παραμένουν συνήθως υπό τη διεύθυνση του πρέσβη, ενώ η πραγματοποίηση της εκκένωσης είναι μια πολιτική και όχι στρατιωτική απόφαση, αφού η απόφαση αυτή καταδεικνύει στον τοπικό πληθυσμό και στις λοιπές κυβερνήσεις ότι η κατάσταση έχει επιδεινωθεί σε τέτοιο σημείο, που το κράτος που αναλαμβάνει την επιχείρηση, έχει χάσει την πίστη του στην ικανότητα της τοπικής κυβέρνησης να διατηρήσει τον έλεγχο. Επομένως, ο πρέσβης μπορεί να καθυστερήσει την υποβολή του αιτήματος για εκκένωση περισσότερο από ότι θεωρείται στρατιωτικά «υγιές». Έτσι, η εκκένωση όταν απαιτηθεί θα είναι πιο επείγουσα και επικίνδυνη (USA FM 3-05.131 2009).

Το γεγονός ότι, για πολιτικούς και διπλωματικούς λόγους, πιθανόν ο εκάστοτε διπλωματικός εκπρόσωπος σε ένα ξένο κράτος να καθυστερήσει να υποβάλει στις αρχές του κράτους του, την απαίτηση διεξαγωγής μιας ΕΕΑ, δεν σημαίνει συγχρόνως και ότι οι αρχές του κράτους, παραμένουν άπραγες μέχρι την υποβολή της εν λόγω απαίτησης. Πράγματι, με ευθύνη των διπλωματικών αποστολών, προετοιμάζονται σχέδια έκτακτης ανάγκης προστασίας και εκκένωσης άμαχων υπηκόων τους που βρίσκονται στο υπό κρίση κράτος. Όσο η κατάσταση επιδεινώνεται σε ένα κράτος που βρίσκεται

σε κρίση, ο πρέσβης-πρόξενος σε αυτό το κράτος, σε συνεργασία με το υπουργείο εξωτερικών της πατρίδας του, θέτει σε εφαρμογή το σχέδιο έκτακτης ανάγκης, το οποίο γενικά συνίσταται σε τέσσερα στάδια. Το πρώτο στάδιο ξεκινά όταν οι υπήκοοι του ενδιαφερόμενου κράτους προτρέπονται να αποφύγουν τα μη-απαραίτητα ταξίδια στην υπό κρίση χώρα. Συγχρόνως, οι υπήκοοι τους, που κατοικούν σε αυτό το κράτος, συμβουλεύονται να είναι σε εγρήγορση και να παραμένουν στις οικίες τους. Κατά το δεύτερο στάδιο, άπαντες οι ανωτέρω συμβουλεύονται να εγκαταλείψουν την υπό κρίση χώρα, με τα υπάρχοντα μέσα πολιτικών συγκοινωνιών, εκτός και αν εξαιρετικοί λόγοι επιβάλουν την παραμονή τους. Στο τρίτο στάδιο, προτρέπονται άπαντες να εγκαταλείψουν τη χώρα με τα ανωτέρω μέσα, εφόσον ακόμα υπάρχει η δυνατότητα αυτή. Τέλος, στο τέταρτο στάδιο συνίσταται σε όλους τους άμαχους υπηκόους τους να εκκενώσουν την χώρα. Στο στάδιο αυτό, για την υποβοήθηση τους, δημιουργούνται σημεία εκκενώσεως, συνήθως σε λιμάνια ή αεροδρόμια, ώστε αφού συγκεντρωθούν εκεί, να εκκενωθούν με μέριμνα του κράτους (UK JDP 3-51 2013).

Πριν την έναρξη του τέταρτου σταδίου, καλείται ο διπλωματικός εκπρόσωπος να λάβει την απόφαση για το εάν απαιτείται η συνδρομή στρατιωτικού προσωπικού για την υποβοήθηση της τελικής εκκενώσεως.

4.2 Διαδικασία Σχεδίασης

Εάν ο διπλωματικός εκπρόσωπος θεωρεί ότι για να πραγματοποιηθεί με ασφάλεια η εκκένωση των αμάχων απαιτείται η συμβολή στρατιωτικών δυνάμεων, υποβάλλει σχετικό αίτημα στο υπουργείο εξωτερικών του κράτους του. Εφόσον το υπουργείο εξωτερικών κρίνει ως βάσιμο το αίτημα του πρέσβη-πρόξενου, συνεπικουρούμενο από το υπουργείο αμύνης, συνεκτιμά τέσσερις βασικούς παράγοντες, ώστε να αποφασίσει για την εκτέλεση ή όχι της επιχειρήσεως. Αυτοί οι παράγοντες αφορούν την καταλληλότητα, δηλαδή το εάν η ανάληψη μιας ΕΕΑ εξυπηρετεί τους σκοπούς του υπουργείου ή εάν υφίσταται καλύτερη λύση, τη δυνατότητα, δηλαδή το εάν η διεξαγωγή μιας ΕΕΑ είναι κατορθωτή με το διαθέσιμο στρατιωτικό και μη προσωπικό και τα διαθέσιμα μέσα, τη σκοπιμότητα, δηλαδή το κατά πόσο το αναμενόμενο

αποτέλεσμα δικαιολογεί τους προς ανάληψη κινδύνους ⁸ και την υποστηριξιμότητα, δηλαδή το εάν η συγκεκριμένη ΕΕΑ δύναται να υποστηριχθεί από πλευράς πληροφοριών και διοικητικής μέριμνας. Αν τελικά αποφασισθεί να διεξαχθεί ΕΕΑ, τότε το υπουργείο εξωτερικών δίδει εντολή έναρξης σχεδίασης της.

Η παραπάνω ΕΕΑ θα σχεδιαστεί από το υπουργείο αμύνης σε συνεργασία με το υπουργείο εξωτερικών, καθώς και λοιπά υπουργεία. Η ομάδα σχεδίασης, προ της έναρξης της διαδικασίας εκπόνησης του σχεδίου, αιτείται ορισμένες πληροφορίες, τις οποίες λαμβάνει συνήθως από το προσωπικό της πρεσβείας-προξενείου. Οι σημαντικότερες από αυτές τις πληροφορίες αφορούν στην ύπαρξη κατάλληλων περιοχών εκκένωσης, όπως λιμάνια, αεροδρόμια και ζώνες προσγειώσεως ιπταμένων μέσων, στον αριθμό των προς εκκένωση αμάχων, καθώς και στο πόσοι από αυτούς έχουν ανάγκη ιατρικής φροντίδας, στην ύπαρξη κατάλληλων περιοχών συγκεντρώσεως οι οποίες συνδέονται με τις περιοχές εκκενώσεως με ικανοποιητικό οδικό δίκτυο και στην ύπαρξη ανθρώπων, που βρίσκονται στην προς εκκένωση περιοχή, οι οποίοι θα χρησιμοποιηθούν ως σύνδεσμοι και θα βοηθήσουν τις στρατιωτικές δυνάμεις στο έργο τους.

Αφού λάβει ακριβείς και πρόσφατες πληροφορίες, η ομάδα σχεδίασης συνεκτιμώντας και λοιπούς παράγοντες, που θα επηρεάσουν την επιτυχή εξέλιξη της επιχειρήσεως, εκπονούν το σχέδιο ενεργείας. Στη σχεδίαση υπεισέρχονται πολλοί παράγοντες, όπως το επιχειρησιακό περιβάλλον, η αρχική εκτίμηση για την περιοχή των επιχειρήσεων ⁹, η δυνατότητα συνεργασίας τόσο με την κυβέρνηση του κράτους όπου υφίσταται η κρίση, όσο και με λοιπά κράτη και διεθνής και μη κυβερνητικούς οργανισμούς, η απαίτηση παροχής υγειονομικής υποστήριξης, η διαθεσιμότητα μέσων μεταφοράς στην υπό εκκένωση περιοχή, οι λοιπές ανάγκες διοικητικής

---

⁸ Τέτοιοι κίνδυνοι που λαμβάνονται υπόψη είναι η απώλεια αμάχων, στρατιωτικού προσωπικού και υλικού, καθώς και ο κίνδυνος δυσμενών διπλωματικών και πολιτικών επιπτώσεων για το κράτος που διεξάγει μια ΕΕΑ.

⁹ Γεωγραφία, κουλτούρα, πολιτικές επιρροές, ζωτικές υποδομές, δραστηριότητες των διαφόρων οργανισμών, παράγοντες που επιδρούν στην κρίση ή την επίλυση της, περιορισμοί και προϋποθέσεις για ανάπτυξη ενδεχομένων τρόπων ενεργείας.

μέριμνας και τυχόν νομικά προβλήματα που δυνατόν να προκύψουν. Προϋπόθεση για την έναρξη της σχεδίασης είναι ο σαφής προκαθορισμός των πολιτικοστρατιωτικών στόχων/επιλογών καθώς και της επιθυμητής τελικής κατάληξης. Η σχεδίαση αρχίζει μετά τη λήψη απόφασης για διεξαγωγή της ΕΕΑ από την πολιτική ηγεσία και λήγει με την είσοδο των στρατιωτικών τμημάτων στην προς εκκένωση περιοχή.

Σε αυτή τη σχεδίαση, με σκοπό να αντιμετωπιστούν απρόβλεπτες καταστάσεις, ή με άλλα λόγια λόγω της πιθανότητας κατά την διάρκεια εξέλιξης μιας ΕΕΑ, είτε να δημιουργηθούν ευνοϊκές καταστάσεις, όπως διπλωματική επιτυχία στο χειρισμό μίας κρίσης και ευμενής μεταβολή των δεδομένων, είτε να προκύψουν νέα προβλήματα και προκλήσεις, η ύπαρξη εναλλακτικού σχεδίου αποτελεί βασικό παράγοντα της σχεδίασης εξασφαλίζοντας με αυτόν τον τρόπο την επιτυχία της αποστολής.

Για την αντιμετώπιση των ανωτέρω πιθανόν απρόσμενων καταστάσεων, κατά τη σχεδίαση θεσπίζονται και παράγοντες ανάλυσης της αποτελεσματικότητας της επιχείρησης, σύμφωνα με τους οποίους ο διοικητής εκτιμά την πρόοδο της επιχειρήσεως, σε σχέση με τη σχεδίαση.

Σε ότι αφορά τη σχεδίαση πολυεθνικών ΕΕΑ, αυτή λαμβάνει χώρα σε εθνικό/διεθνές επίπεδο και απαιτεί συντονισμό/εναρμόνιση όλων των ιθυνόντων πολιτικοστρατιωτικών φορέων. Συλλογικοί στόχοι ασφαλείας, στρατηγικές και σχέδια επιχειρήσεων αναπτύσσονται σύμφωνα με συμμαχικές διαδικασίες, διμερείς συμφωνίες ή ειδικές διευθετήσεις σε περιπτώσεις συνασπισμού κρατών.

Τέλος, αξίζει να αναφέρουμε ότι τα υπόλοιπα υπουργεία συμμετέχουν τόσο στη σχεδίαση όσο και στη διεξαγωγή μιας ΕΕΑ στο μέτρο και στην έκταση που τα αφορά. Συγκεκριμένα, το υπουργείο υγείας και κοινωνικής πρόνοιας σχεδιάζει και υλοποιεί την υποδοχή των αμάχων σε θέματα που σχετίζονται με την ιατροφαρμακευτική υποστήριξη, την τροφή και τη στέγαση, το υπουργείο υποδομών – μεταφορών και δικτύων συμμετέχει στην προσπάθεια εύρεσης και ναύλωσης πολιτικών μέσων μεταφοράς, εφόσον

απαιτείται η χρήση τους για την μεταφορά των αμάχων και το υπουργείο προστασίας του πολίτη παρέχει απαραίτητες πληροφορίες κατά τη διάρκεια της διεξαγωγής της ΕΕΑ, διαθέτει τμήματα της αστυνομίας για να οργανώσουν συνεργία υποδοχής και καταγραφής των εκκενωμένων στην περιοχή ασφαλείας όπου θα μεταφερθούν οι άμαχοι, αλλά και για να διατηρήσουν την τάξη σε αυτά, εφόσον οι άμαχοι μεταφερθούν στο έδαφος του κράτους που ανέλαβε την ΕΕΑ, καθώς και διαθέτει τμήματα του λιμενικού σώματος εφόσον η εκκένωση θα πραγματοποιηθεί με ναυλωμένα πολιτικά πλοία.

4.3 Προϊόν Σχεδίασης

Από την παραπάνω σχεδίαση, προκύπτει το σχέδιο ενεργείας του οποίου τα σημαντικότερα θέματα αναφέρονται, στο μέγεθος και το είδος του απαιτούμενου στρατιωτικού προσωπικού και μέσων, στη διαδικασία συγκέντρωσης περαιτέρω πληροφοριών, στη σειρά με την οποία θα εκκενωθούν οι άμαχοι και στον τρόπο ταυτοποίησης τους, στη διαδικασία συνεργασίας με τα λοιπά κράτη και οργανισμούς, στη διαδικασία μεταφοράς και επαναπατρισμού των αμάχων, στην επιθυμητή τελική κατάληξη και στα κριτήρια τερματισμού της επιχείρησης, καθώς και στους ΚΕ που θα ισχύουν και τη διαδικασία απελευθέρωσης επιπλέον ΚΕ, κατά τα διάφορα στάδια της επιχείρησης (NATO 2013).

4.3.1 Απαιτούμενο Στρατιωτικό Προσωπικό

4.3.1.1 Γενικά

Οι στρατιωτικές δυνάμεις, που εισέρχονται σε αλλοδαπή επικράτεια, πρέπει να διατηρούνται στον ελάχιστο αριθμό και τύπο που απαιτείται για την επιτυχή εκτέλεση της επιχειρήσεως, ώστε να αποφευχθεί η παρανόηση της πρόθεσης του κράτους που διεξάγει μια ΕΕΑ (USA JP 3-68 2015). Αν και το μεγαλύτερο τμήμα αυτών των δυνάμεων ανήκει στο στρατό ξηράς, το σύνηθες είναι να συμμετέχει στην επιχείρηση προσωπικό και μέσα και των λοιπών κλάδων του στρατού (ναυτικό, αεροπορία). Το είδος και το επείγον της επιχείρησης, αξιώνουν οι στρατιωτικές δυνάμεις που θα χρησιμοποιηθούν να

διαθέτουν χαρακτηριστικά που τις διαφοροποιούν από τις συμβατικές στρατιωτικές δυνάμεις, αφού πρέπει να είναι εξοικειωμένες με τις επιχειρήσεις αυτές και να έχουν ειδικές ικανότητες-δεξιότητες. Οι δυνάμεις αυτές, που εξοπλίζονται με άριστο και τεχνολογικά εξελιγμένο ποικίλο υλικό, το οποίο πιθανόν δε διατίθεται στις συμβατικές δυνάμεις, μπορούν να λειτουργήσουν ανεξάρτητα ή από κοινού με τις συμβατικές δυνάμεις και στελεχώνονται-επανδρώνονται επί εθελοντικής βάσεως, από πεπειραμένο και άριστα εκπαιδευμένο προσωπικό.

Το σύνηθες είναι οι δυνάμεις αυτές να διαχωρίζονται σε δύο διαφορετικά συνεργαζόμενα τμήματα. Το τμήμα που θα προαποσταλθεί, ώστε να προετοιμάσει την είσοδο του κυρίως τμήματος της ΕΕΑ και το τμήμα που θα ακολουθήσει (κυρίως τμήμα) και θα διεξάγει την επιχείρηση (USA JP 3-68, 2015).

4.3.1.2 Στρατιωτικά Τμήματα

Η προαποστολή ενός τμήματος εξαρτάται από την αποστολή, την αναμενόμενη εχθρική αντίδραση, το έδαφος, τον καιρό, τον διαθέσιμο χρόνο, τις διαθέσιμες δυνάμεις, καθώς και διπλωματικά-πολιτικά ζητήματα. Σε ένα επιτρεπτό περιβάλλον δύναται το τμήμα αυτό να μετακινηθεί φέροντας πολιτική περιβολή, στην υπό κρίση περιοχή με πολιτικά αεροσκάφη ή άλλα μέσα πολιτικών συγκοινωνιών. Αντίθετα, σε ένα αβέβαιο ή εχθρικό περιβάλλον είναι πιθανό να απαιτηθεί η χρήση στρατιωτικών μέσων. Τα κύρια καθήκοντα αυτού του τμήματος είναι να προετοιμάσουν τον χώρο εκκένωσης και να αποκαταστήσουν συνδέσμους με το προσωπικό που θα βοηθήσει στην ΕΕΑ και βρίσκεται ήδη στο προς εκκένωση κράτος.

Το προσωπικό που απαρτίζει το εν λόγω τμήμα, αποτελείται από τον αξιωματικό επικεφαλής, ο οποίος διοικεί το υπόλοιπο τμήμα και συνεργάζεται τόσο με το διπλωματικό προσωπικό, όσο και με το προσωπικό που θα αποβιβαστεί στο υπό κρίση κράτος με το δεύτερο τμήμα, τον αξιωματικό πληροφοριών, ο οποίος θα μεριμνήσει για την συγκέντρωση και αξιολόγηση περαιτέρω πληροφοριών, τον αξιωματικό επιχειρήσεων, ο οποίος αξιολογεί

την απαίτηση επέμβασης του δεύτερου τμήματος, τον αξιωματικό διοικητικής μερίμνης, ο οποίος ρυθμίζει τον τρόπο μεταφοράς από το κράτος που θα διεξάγει την ΕΕΑ ή την επιτόπου προμήθεια, ειδών πρώτης ανάγκης που θα χρησιμοποιηθούν για την υποστήριξη των αμάχων, όπως νερό, τρόφιμα, καύσιμα και ιατροφαρμακευτικό υλικό, τον αξιωματικό ασφαλείας, ο οποίος συντονίζεται με τις δυνάμεις ασφαλείας του κράτους υποδοχής και εντοπίζει τυχόν προβλήματα ασφαλείας που πιθανόν να προκύψουν κατά την διεξαγωγή της ΕΕΑ, την ομάδα επικοινωνιών, η οποία θα εξασφαλίσει την απρόσκοπτη επικοινωνία μεταξύ της πρεσβείας-προξενείου και των επιχειρησιακών τμημάτων, την ομάδα υγειονομικού, η οποία επιλαμβάνεται θέματα που αφορούν επείγουσες εκκενώσεις λόγω προβλημάτων υγείας, τον νομικό σύμβουλο, ο οποίος συμβουλεύει τον αξιωματικό επικεφαλής για νομικά ζητήματα που πιθανόν να προκύψουν, τον ειδικό επί των εκρηκτικών, ο οποίος συμβουλεύει άπαντες επί θεμάτων αναγνώρισης εκρηκτικών και αυτοσχέδιων βομβών, καθώς και ελέγχει για την ύπαρξη τέτοιων υλικών στο χώρο γύρω από την πρεσβεία και τους χώρους εκκένωσης, την ομάδα θρησκευτικής υποστήριξης, η οποία συμβουλεύει τον αξιωματικό επικεφαλής επί θρησκευτικών θεμάτων τα οποία μπορεί να επηρεάσουν την ομαλή διαδικασία εκκένωσης και την ομάδα ή ομάδες που θα εγκρίνουν και θα προετοιμάσουν τους κύριους και εναλλακτικούς χώρους εκκένωσης.

Με την άφιξη του δεύτερου τμήματος ή κυρίως τμήματος διεξαγωγής της εκκενώσεως, το πρώτο τμήμα ενσωματώνεται σε αυτό. Το μέγεθος του δεύτερου τμήματος εξαρτάται από τον αριθμό των προς εκκένωση αμάχων, το πλήθος των χώρων εκκενώσεως και περιοχών συγκεντρώσεως και φυσικά από το επιχειρησιακό περιβάλλον. Το τμήμα αυτό αποτελείται από την ομάδα διοικήσεως, την ομάδα συνδέσμου, η οποία θα αποκαταστήσει επαφή με το διπλωματικό προσωπικό, τις ομάδες συνοδείας, οι οποίες εντοπίζουν και συνοδεύουν τους προς εκκένωση αμάχους, τις ομάδες υποδοχής και ταυτοποίησης των αμάχων, τις ομάδες ασφαλείας, οι οποίες θα ασφαλίσουν τους χώρους συγκεντρώσεως και τους χώρους εκκενώσεως και την ομάδα διοικητικής μέριμνας, η οποία μεριμνά τόσο για θέματα υποστήριξης σε τρόφιμα και υλικά, όσο και για τα θέματα ιατροφαρμακευτικής υποστήριξης.

4.3.2 Συνεργασία με Λοιπά Κράτη και Οργανισμούς

Σκοπός του επιτελείου που σχεδιάζει είναι να προκαθορισθεί επακριβώς το τι θα πραγματοποιηθεί και με ποιες δυνάμεις, μέσα και πόρους από την κυβέρνηση του υπό κρίση κράτους, εφόσον αυτή πρόκειται να συνεργαστεί με την δύναμη της ΕΕΑ, αλλά και από τα άλλα κράτη που θα λάβουν μέρος στην επιχείρηση, καθώς και από τους διάφορους κυβερνητικούς και μη οργανισμούς. Επίσης, στο σημείο αυτό είναι που ξεκαθαρίζονται οι σχέσεις διοίκησης μεταξύ των δυνάμεων των διαφορετικών κρατών, δηλαδή το ποιος είναι ο αρχηγός της όλης επιχείρησης και υπεύθυνος να λάβει την απόφαση αναδίπλωσης των δυνάμεων και τερματισμού της επιχείρησης.

4.3.3 Μεταφορά και Επαναπατρισμός των Αμάχων

Στο μέρος αυτό του σχεδίου, καθορίζονται με λεπτομέρεια τα μέτρα που θα αναλάβει το προσωπικό της πρεσβείας-προξενείου για την προετοιμασία των προς εκκένωση αμάχων, οι πληροφορίες που πρέπει να διατεθούν από όλους τους παραπάνω στις στρατιωτικές δυνάμεις με την άφιξη τους, το προσωπικό (διπλωματικοί υπάλληλοι και προς εκκένωση άμαχοι) που θα υποβοηθήσουν τις στρατιωτικές δυνάμεις στην εκτέλεση της επιχείρησης και οι κύριοι και εναλλακτικοί χώροι συγκέντρωσης και εκκένωσης των αμάχων. Επιπλέον, διευκρινίζονται η διαδικασία ταυτοποίησης των προς εκκένωση αμάχων, ο συνολικός αριθμός αυτών, ο χειρισμός των αμάχων που επιθυμούν να εκκενωθούν αλλά δεν περιλαμβάνονται στους καταλόγους των εκκενωμένων, ο χειρισμός των ασυνόδευτων ανηλίκων και των οικογενειών που πρέπει να χωριστούν καθώς και ο τρόπος επανασύνδεσης τους, και η διαδικασία επιβολής της τάξης εφόσον υπάρξουν προβλήματα απειθαρχίας μεταξύ των προς εκκένωση αμάχων. Επίσης, δίδονται οδηγίες σχετικά με τον όγκο και το είδος των αποσκευών που δύνανται να έχουν μαζί τους οι άμαχοι και σχετικά με την ύπαρξη της δυνατότητας παραλαβής ή όχι των κατοικίδιων ζώων. Ακόμα, συντάσσεται το πρόγραμμα εκκένωσης, στο οποίο καθορίζονται οι προτεραιότητες και οι διαδικασίες επίσπευσης της αποστολής εφόσον απαιτηθεί. Τέλος, λαμβάνεται μέριμνα για τη στέγαση και τη μεταφορά

των αμάχων, καθώς και για την διάθεση προστατευτικής ενδυμασίας και φαγητού σε αυτούς εφόσον απαιτείται.

4.3.4 Επιθυμητή Τελική Κατάληξη και Κριτήρια Τερματισμού

Αν και όπως προαναφέραμε, προϋπόθεση για την έναρξη της σχεδίασης είναι ο σαφής προκαθορισμός της επιθυμητής τελικής κατάληξης, στο σχέδιο της ΕΕΑ καταγράφεται με λεπτομέρεια αυτή και τίθενται οι συνθήκες που πρέπει να επικρατούν ώστε να αναδιπλωθούν οι δυνάμεις και να τερματιστεί η επιχείρηση. Στο σημείο αυτό του σχεδίου, διευκρινίζονται οι ενέργειες που πρέπει να αναληφθούν εφόσον δεν εντοπιστούν όλοι οι προς εκκένωση άμαχοι ή διαπιστωθεί η ύπαρξη επιπλέον αμάχων υπηκοότητας του κράτους που αναλαμβάνει την ΕΕΑ ή τρίτων κρατών, οι οποίοι είναι διάσπαρτοι στο έδαφος του υπό κρίση κράτους. Επίσης, στο μέρος αυτό του σχεδίου καθορίζεται το εάν θα ενισχυθεί σε προσωπικό και μέσα η επιχείρηση με σκοπό να παράσχει ασφάλεια και εκκένωση σε ασφαλές καταφύγιο στον τοπικό άμαχο πληθυσμό, εφόσον διαπιστωθεί η τέλεση γενοκτονίας ή τέλεση εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας, όπως αυτά περιγράφονται στα άρθρα 6 και 7 του Καταστατικού της Ρώμης του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου¹⁰ (UK JDP 3-51 2013).

4.3.5 Ισχύοντες ΚΕ και Διαδικασία Απελευθέρωσης

Προκειμένου να αποφευχθεί η ανταλλαγή πυρών, η έναρξη εχθροπραξιών και κατ' επέκταση μια ανεπιθύμητη δυσμενής κλιμάκωση της επιχείρησης, στο σχέδιο ενεργείας καθορίζονται με ακρίβεια τόσο οι ισχύοντες ΚΕ, όσο και το κλιμάκιο διοίκησης που έχει το δικαίωμα να απελευθερώσει

---

¹⁰ Το έγκλημα της γενοκτονίας, καθορίζεται ως σειρά παρανόμων πράξεων που διαπράττονται με πρόθεση την μερική ή ολική καταστροφή μιας εθνικής, εθνοτικής, φυλετικής ή θρησκευτικής ομάδας.

Τα εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας, περιλαμβάνουν την εξολόθρευση αμάχων, την υποδούλωση, τον βασανισμό, τον βιασμό, την εξαναγκαστική εγκυμοσύνη, τον κατατρεγμό πολιτικών, φυλετικών, εθνικών, εθνοτικών, πολιτιστικών, θρησκευτικών ομάδων ή ομάδων με βάση το φύλο, και τις εξαναγκαστικές εξαφανίσεις, αλλά μόνο όταν τα εγκλήματα αυτά γίνονται στο πλαίσιο μιας ευρείας ή συστηματικής επίθεσης που στρέφεται εναντίον αμάχων πληθυσμών.

επιπλέον ΚΕ ή με άλλα λόγια να εγκρίνει τη χρήση βίας και κυρίως «θανατηφόρας» βίας.

4.3.6 Σχεδίαση στα Πλαίσια των Επιχειρησιακών Τμημάτων

Ο ρόλος και τα έργα των ΕΕΑ, καθώς και το μικρό μέγεθος των δυνάμεων που τις εκτελούν, απαιτούν τη γενική σχεδίαση των επιχειρήσεων, για λόγους συντονισμού, από ένα κεντρικό επιτελείο, αλλά και την επί μέρους λεπτομερή σχεδίαση και προετοιμασία από τις μονάδες-τμήματα-ομάδες που καλούνται να δράσουν, δηλαδή από εκείνους που θα εκτελέσουν την αποστολή. Αν και ο παράγοντας χρόνος στη σχεδίαση των ΕΕΑ παίζει σημαντικό ρόλο, καθόσον υφίσταται η έννοια του άμεσου, πρέπει να υπάρξει πρόβλεψη για το χρόνο που απαιτείται από τα υφιστάμενα στρατιωτικά κλιμάκια που θα εκτελέσουν την αποστολή, χρόνος που θα διατεθεί για τη σχεδίαση, την προετοιμασία και τις δοκιμές. Ο χρόνος αυτός δεν πρέπει να είναι περιορισμένος σε επίπεδα επικίνδυνα για την επιτυχία της επιχείρησης. Πλέον των ανωτέρω, σε περίπτωση διεξαγωγής της επιχείρησης από δύο ή περισσότερους κλάδους των ενόπλων δυνάμεων, απαιτείται στη σχεδίαση των υφιστάμενων του υπουργείου αμύνης κλιμακίων να συμμετέχει προσωπικό όλων των κλάδων, ώστε να δημιουργούνται αμοιβαίες υποχρεώσεις, αλληλοκατανόηση και στενός συντονισμός των εμπλεκόμενων. Η σχεδίαση της επιχείρησης, στο επίπεδο του κλιμακίου που θα διεξάγει την επιχείρηση στο έδαφος, είναι ανάγκη να πραγματοποιείται από προσωπικό με μεγάλη εμπειρία επί των ΕΕΑ και της τακτικής τους, αφού η εν λόγω σχεδίαση παρουσιάζει ιδιαιτερότητες και είναι εξαιρετικά λεπτομερής. Τέλος, το παραπάνω σχέδιο δοκιμάζεται από τις στρατιωτικές δυνάμεις σε έδαφος που προσομοιάζει αυτό που θα διεξαχθεί η επιχείρηση. Αυτή η δοκιμή, πρέπει να γίνεται αμέσως μόλις πραγματοποιηθεί η σύζευξη του προσωπικού και των μέσων που θα χρησιμοποιηθούν.

4.4 Διαδικασία Υλοποίησης μιας ΕΕΑ

Οποιαδήποτε στρατιωτική επιχείρηση και αν εξετάσουμε, θα παρατηρήσουμε ότι κατά κανόνα ακολουθεί τέσσερις διαδοχικές φάσεις οι οποίες συνίστανται στην προετοιμασία, την ανάπτυξη, τη διεξαγωγή και την

αναδίπλωση. Κατά ανάλογο τρόπο, μόλις ο διπλωματικός αντιπρόσωπος ενός κράτους, που βρίσκεται σε μία υπό κρίση περιοχή, υποβάλλει στις αρχές του κράτους του την απαίτηση διεξαγωγής μιας ΕΕΑ και αφού το υπουργείο εξωτερικών κρίνει ως βάσιμη την εν λόγω απαίτηση, ακολουθούν δύο στάδια (τέσσερις φάσεις) μέχρι την ολοκλήρωση της (UK JDP 3-51 2013).

4.4.1 Προπαρασκευαστικό Στάδιο

Προκειμένου να επιτευχθεί η πλήρης εκμετάλλευση και η μέγιστη συνέργεια των εμπλεκόμενων δυνάμεων, απαιτείται η πλήρης και ορθή προπαρασκευή τους. Το πρώτο στάδιο ή φάση 0, ξεκινάει από τη στιγμή της λήψης της απόφασης διεξαγωγής της ΕΕΑ και ολοκληρώνεται όταν οι δυνάμεις του κυρίως στρατιωτικού τμήματος αρχίσουν να αναπτύσσονται. Η φάση αυτή, περιλαμβάνει όλες τις διαδικασίες, κατά τις οποίες τα αρμόδια υπουργεία συντονίζονται και συνεργάζονται με το υπό κρίση κράτος, τα λοιπά ενδιαφερόμενα κράτη και τους κυβερνητικούς και μη οργανισμούς. Επίσης, περιλαμβάνει την εκπόνηση του σχεδίου της επιχείρησης¹¹ από όλα τα κλιμάκια διοίκησης, καθώς και την πιθανή προαποστολή ενός μικρού σε μέγεθος στρατιωτικού τμήματος, το οποίο θα προετοιμάσει την υποδοχή του κυρίως μέρους των δυνάμεων, σύμφωνα με αυτά που αναφέραμε παραπάνω.

Καθοριστικός παράγοντας και προϋπόθεση για την επιτυχή διεξαγωγή της επιχειρήσεως είναι τόσο η έγκαιρη και ορθή αρχική συγκρότηση των δυνάμεων, ώστε να διαπιστωθούν ελλείψεις και αδυναμίες τόσο στην σχεδίαση όσο και σε προσωπικό και μέσα, προκειμένου να καλυφθούν, όσο και η εκτέλεση δοκιμών του σχεδίου.

Στο πρώτο στάδιο, εφόσον το κράτος στο οποίο θα διεξαχθεί η ΕΕΑ βρίσκεται σε μακρινή απόσταση από το κράτος που θα την αναλάβει, περιλαμβάνεται και η δημιουργία μιας ενδιάμεσης βάσης. Η ενδιάμεση βάση θα αποτελέσει μια προσωρινή θέση όπου θα συγκεντρωθούν οι δυνάμεις του κυρίου σώματος που θα διεξάγει την ΕΕΑ. Αυτή η βάση, δυνατόν να βρίσκεται στην εδαφική επικράτεια ενός κράτους που γειτονεύει με το υπό κρίση κράτος,

---

¹¹ Δηλαδή το τι, που, πότε και από ποιον θα εκτελεστούν οι απαραίτητες ενέργειες.

εφόσον δεν υφίσταται μια τέτοια επιλογή, δημιουργείται σε ένα ή περισσότερα πολεμικά πλοία. Σε μια ιδανική περίπτωση, εφόσον απαιτηθεί, η ενδιάμεση βάση θα αποτελέσει και την ασφαλή τοποθεσία, όπου θα εκκενωθούν αρχικά οι άμαχοι.

4.4.2 Εκτελεστικό Στάδιο

Το εκτελεστικό στάδιο περιλαμβάνει τρεις φάσεις. Τη φάση της ανάπτυξης των δυνάμεων, τη φάση της εκκένωσης και τη φάση της αναδίπλωσης.

Η πρώτη φάση, σε μια ιδανική περίπτωση, θα ξεκινήσει μόλις τα τμήματα που προαπεστάλησαν εξασφαλίσουν τόσο τα απαιτούμενα μέσα μεταφοράς των προς εκκένωση αμάχων, όσο και τους χώρους συγκεντρώσεως¹², δηλαδή τα σημεία όπου θα συγκεντρωθούν αρχικά οι προς εκκένωση άμαχοι και τους χώρους εκκενώσεως¹³, δηλαδή τα σημεία από όπου αφού ολοκληρωθεί η ταυτοποίηση των προς εκκένωση αμάχων, αυτοί θα οδηγηθούν στην ασφαλή τοποθεσία. Σε αυτή τη φάση πραγματοποιείται η μετακίνηση του προσωπικού και υλικού του κυρίου τμήματος από τη βάση του ή από μια ενδιάμεση βάση, η ανάπτυξη των δυνάμεων του στην περιοχή της επιχειρήσεως και η αποκατάσταση συνδέσμων με τα ήδη υπάρχοντα τμήματα.

Η δεύτερη φάση, η οποία περιλαμβάνει τις σημαντικότερες ενέργειες-διαδικασίες, τις οποίες θα κληθεί να φέρει σε πέρας η δύναμη της ΕΕΑ, αποσκοπεί στην ασφαλή μεταφορά των προς εκκένωση αμάχων από τους χώρους συγκεντρώσεως προς τους χώρους εκκενώσεως και στη συνέχεια προς την ασφαλή τοποθεσία. Κατά τη φάση αυτή, εκτός από την μεταφορά των αμάχων, οι οποίοι συγκεντρώθηκαν στους παραπάνω χώρους είτε με δικές τους ενέργειες, είτε με την συνδρομή των διπλωματικών υπαλλήλων, η δύναμη της ΕΕΑ αναλαμβάνει και τον εντοπισμό και συνοδεία των αμάχων που δεν κατάφεραν να φτάσουν σε κάποιο από τα προκαθορισμένα σημεία.

---

¹² ή Κέντρα Υποδοχής (Reception Centre).

¹³ ή Κέντρα Συντονισμού Εκκένωσης (Evacuation Coordination Centre).

Ένα επιπλέον έργο, που ίσως είναι και το πολυπλοκότερο αυτής της φάσης, το οποίο καλείται να διεκπεραιώσει το στρατιωτικό προσωπικό, είναι η ταυτοποίηση και η πιστοποίηση των προς εκκένωση αμάχων, είτε αυτοί είναι καταγεγραμμένοι στους καταλόγους εκκένωσης, είτε είναι υπήκοοι συμμαχικών ή τρίτων κρατών τα οποία υπέβαλαν καθυστερημένα το αίτημα εκκένωσης τους, με αποτέλεσμα να μην συμπεριληφθούν στους εν λόγω καταλόγους. Κατά τη διαδικασία της ταυτοποίησης, οι άμαχοι βρίσκονται σε χώρο εκκένωσης, όπου τους παρέχεται ασφάλεια, ιατροφαρμακευτική φροντίδα και ψυχολογική υποστήριξη. Εκεί το στρατιωτικό προσωπικό είναι υπεύθυνο για τη διατήρηση της τάξης και των αφοπλισμό των αμάχων, ενώ είναι σημαντικό να χρησιμοποιηθεί στρατιωτικό προσωπικό του ίδιου φύλλου με αυτό του άμαχου, στον οποίο γίνεται έρευνα. Στη συνέχεια, αφού ολοκληρωθεί η ταυτοποίηση των αμάχων, πιστοποιείται ότι οι άμαχοι αυτοί δεν θα θέσουν σε κίνδυνο τους λοιπούς εκκενωμένους ή το στρατιωτικό προσωπικό και συγκεκριμένα πραγματοποιείται έλεγχος στο ποινικό μητρώο τους, ενώ επίσης υποβάλλονται και σε ιατρικές εξετάσεις, ώστε να διαπιστωθεί ότι δεν είναι φορείς μεταδοτικών ασθενειών. Στο έργο του αυτό, το στρατιωτικό προσωπικό υποβοηθείται από διπλωματικό προσωπικό, τοπικούς συνδέσμους και κατάλληλους διερμηνείς. Όταν υφίσταται τεκμηριωμένη ανησυχία για την ασφάλεια των αμάχων και της δύναμης εκκένωσης, τότε είναι δυνατόν όλες η ανωτέρω διαδικασίες, πλην της ταυτοποίησης, να πραγματοποιηθούν στην ασφαλή περιοχή.

Μετά την εκκένωση των αμάχων επιδιώκεται η σταδιακή/έγκαιρη απεμπλοκή και αναδίπλωση των στρατιωτικών δυνάμεων, οπότε εισερχόμαστε στη τρίτη φάση του δεύτερου σταδίου της επιχείρησης.

Στην τελική φάση της επιχείρησης λαμβάνουν χώρα ενέργειες που αποσκοπούν στη μείωση των δυσμενών αποτελεσμάτων, που προέκυψαν για το υπό κρίση κράτος από την επιχείρηση (για παράδειγμα η προσπάθεια αποκατάστασης τυχόν φθορών), τα οποία δεν ήταν δυνατό να αντιμετωπισθούν κατά τη διάρκεια της εκκένωσης. Στη συνέχεια, πραγματοποιείται συγκροτημένη επιστροφή των δυνάμεων στις βάσεις τους.

Η απόφαση για την αποχώρηση του συνόλου των δυνάμεων από την περιοχή των επιχειρήσεων λαμβάνεται μετά από εκτίμηση για την επίτευξη των αντικειμενικών σκοπών της επιχείρησης και της αρχικά καθορισθείσας πολιτικής επιθυμητής τελικής κατάστασης πέρατος της επιχείρησης. Η φάση αυτή, αρχίζει με τη λήψη διαταγής αποχώρησης και ολοκληρώνεται με την επάνοδο όλου του προσωπικού στις αρχικές του βάσεις. Βέβαια, δεν πρέπει να αμελήσουμε ότι σε ορισμένες ΕΕΑ, παρά την επιτυχή εκκένωση του συνόλου των αμάχων που ήταν καταγεγραμμένοι στους αντίστοιχους καταλόγους, απαιτήθηκε η παραμονή μέρους της στρατιωτικής δύναμews στην περιοχή των επιχειρήσεων ή και η ενίσχυση αυτών, με σκοπό να αποτραπεί μια επικείμενη ανθρωπιστική κρίση¹⁴.

Όπως σε όλες τις στρατιωτικές επιχειρήσεις, έτσι και στις ΕΕΑ, μετά τον επαναπατρισμό του συνόλου της στρατιωτικής δύναμης και πριν την αναχώρηση της για τις αρχικές τις βάσεις, διεξάγεται η ανάλυση της επιχείρησης, η αξιολόγηση του δόγματος και η εξαγωγή διδαγμάτων-συμπερασμάτων. Κατά τη διαδικασία αυτή, διεξάγεται ανάλυση της όλης επιχείρησης, υπό το πρίσμα της αξιολόγησης της επιχειρησιακής σχεδίασης και της διεξαγωγής των επιχειρήσεων. Αυτή η ανάλυση οδηγεί στην εξαγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων και αναλόγων διδαγμάτων, τα οποία αφορούν στον εντοπισμό τυχόν αδυναμιών, κενών και δυσλειτουργιών. Το στάδιο αυτό είναι πολύ σημαντικό, καθ' όσον καταδεικνύει την αποτελεσματικότητα του φορέα που σχεδιάζει και διεξάγει τις επιχειρήσεις και αποσκοπεί στη βελτίωση της επιχειρησιακής του απόδοσης μέσω της διαδικασίας ανάλυσης των επιχειρήσεων και της εκπόνησης και εκμετάλλευσης των επιχειρησιακών διδαγμάτων.

Αφού αναλύσαμε τον τρόπο σχεδίασης και διεξαγωγής μιας ΕΕΑ, σύμφωνα με τα όσα αναφέρονται στα διάφορα θεσμικά κείμενα, παρακάτω θα προσπαθήσουμε αναλύοντας ορισμένες τέτοιες επιχειρήσεις, που έλαβαν

---

¹⁴ Σύμφωνα με τον ΟΗΕ, ανθρωπιστική κρίση είναι η κατάσταση κατά την οποία υφίσταται ασυνήθιστη και γενικευμένη απειλή για την ανθρώπινη ζωή, την υγεία ή τη διαβίωση. Οι κρίσεις αυτές παρατηρούνται συνήθως στο πλαίσιο μιας προϋπάρχουσας κατάστασης έλλειψης προστασίας, κατά την οποία παράγοντες όπως η φτώχεια, η έλλειψη πρόσβασης σε βασικές υπηρεσίες και η ανισότητα, επιδεινώνονται από μια φυσική καταστροφή ή ένοπλες συγκρούσεις, πολλαπλασιάζοντας με αυτό τον τρόπο τα υπάρχοντα προβλήματα.

χώρα στην περιοχή της Αφρικής, να εντοπίσουμε το εάν σχεδιάστηκαν σύμφωνα με τα αναγραφόμενα στα εν λόγω κείμενα και εάν εκτελέστηκαν σύμφωνα με το σχεδιασμό, καθώς και σε ποιο βαθμό αντιμετωπίστηκαν οι διάφορες δυσμενείς καταστάσεις και τα νέα προβλήματα που αναδύθηκαν, χάρη στον ορθό αρχικό σχεδιασμό και στην ύπαρξη εναλλακτικών σχεδίων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

5 Επιχείρηση «Αγήνωρ»

Τον Μάιο του 2014, η έναρξη ενός ακόμα εμφυλίου πολέμου, που βύθισε στο χάος τη Λιβύη, οδήγησε πολλές χώρες στο να συστήσουν στους υπηκόους τους να απομακρυνθούν από τη χώρα και να κλείσουν τις πρεσβείες τους στην Τρίπολη. Κατά ανάλογο τρόπο και η Ελλάδα αποφάσισε την εκκένωση των Ελλήνων υπηκόων και του προσωπικού της ελληνικής πρεσβείας. Ποια γεγονότα όμως προηγήθηκαν αυτού του εμφυλίου πολέμου αποτέλεσμα των οποίων ήταν να αποφασίσει η ελληνική κυβέρνηση να διεξάγει μια ΕΕΑ δια μέσου της θαλάσσιας οδού και πως αυτά επηρέασαν το επιχειρησιακό περιβάλλον;

Μετά τη δολοφονία του δικτάτορα Μουαμάρ Καντάφι το 2011, από επαναστατικές δυνάμεις, μια νέα περίοδος ξεκίνησε για την Λιβύη. Πράγματι, μέσα σε κλίμα γενικής ευφορίας, λόγω της επιτυχίας της επανάστασης, προκηρύχτηκαν εθνικές εκλογές τον Ιούλιο του 2012, από τις οποίες εξελέγη με δημοκρατικές διαδικασίες η νέα κυβέρνηση. Στόχος της ήταν η ομαλοποίηση της κατάστασης εντός προθεσμίας 18 μηνών από την ανάληψη των καθηκόντων της. Ωστόσο, οι νικητές – επαναστάτες δεν είχαν καμία συνοχή μεταξύ τους, αλλά ούτε και ο αγώνας τους παρακινήθηκε από κοινά πατριωτικά ή θρησκευτικά αισθήματα και στόχους. Οι διάφορες επαναστατικές ομάδες, οι οποίες αποτέλεσαν τον επαναστατικό στρατό, σχηματίστηκαν είτε σύμφωνα με τη φυλετική καταγωγή, είτε σύμφωνα με την περιοχή όπου κατοικούσαν. Σκοπός τους δεν ήταν η εκδίωξη του δικτάτορα και η εγκαθίδρυση ενός νέου δημοκρατικού ή θεοκρατικού κράτους, αλλά να αποκομίσουν χρηματικά οφέλη και να αποκτήσουν τον αποκλειστικό έλεγχο της περιοχής όπου διαβιούσε η κάθε μια. Απόδειξη αυτού είναι ότι μετά τη λήξη της επαναστάσεως παρατηρήθηκαν συγκρούσεις μεταξύ αυτών των ομάδων για την κατοχύρωση των διαφιλονικούμενων ορίων της περιοχής ελέγχου τους. Επιπλέον, οι ομάδες αυτές απαιτούσαν να ανταμειφτούν για την παροχή των «υπηρεσιών» τους στην επικράτηση της επανάστασης. Έτσι, όχι μόνο δεν κατέστη δυνατός ο αφοπλισμός τους, αλλά παράλληλα η

εκλεγμένη κυβέρνηση του κράτους τέθηκε σε κατάσταση «ομηρίας» λόγω των απαιτήσεων τους. «Όμηρος» λοιπόν, των απαιτήσεων τους το κράτος και δεδομένου του κενού ασφαλείας που υπήρχε, αναγκάστηκε να αναθέσει στις ομάδες αυτές στρατιωτικά ή αστυνομικά καθήκοντα.

Η προσπάθεια της λιβυκής κυβέρνησης να ελέγξει όλες αυτές τις ομάδες όχι μόνο απέβη άκαρπη, αλλά οι ομάδες αυτές με το πέρασμα του χρόνου κατάφεραν να οικειοποιηθούν μέρος από τα έσοδα από την πώληση πετρελαίου. Αυτό είχε δύο πολύ σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις για το κράτος της Λιβύης, αφού ο κρατικός μηχανισμός στερήθηκε πολύτιμα έσοδα, αλλά και απώλεσε την αξιοπιστία του στο εξωτερικό. Δεν ήταν όμως μόνο αυτές οι ένοπλες ομάδες που είχε να αντιμετωπίσει η κυβέρνηση της Λιβύης. Συγχρόνως με αυτές, στο εσωτερικό του κράτους, δραστηριοποιούνταν και ακραίες ισλαμικές οργανώσεις. Σε όλα τα ανωτέρω προβλήματα, το έτος 2013, ήρθαν να προστεθούν δύο ακόμα. Πρώτα, επιθέσεις ένοπλων ομάδων σε μονάδες παραγωγής και εξαγωγής πετρελαίου, έπληξαν βαρύτατα την ικανότητα πετρελαϊκής παραγωγής της Λιβύης και στη συνέχεια η απαγωγή του πρωθυπουργού της χώρας Ali Zeidan, από αυτές τις ομάδες, παρά την γρήγορη απελευθέρωσή του, επιβεβαίωσε διεθνώς το γεγονός ότι η κυβέρνηση ήταν πλήρως εξαρτημένη από τα συμφέροντα των διάφορων φυλετικών ή τοπικών ενόπλων οργανώσεων, οι οποίες άτυπα, αλλά ουσιαστικά, κυβερνούσαν τη χώρα, με μοναδικό σκοπό την εξυπηρέτηση των δικών τους ιδιοτελών επιδιώξεων. Παράλληλα, από τα τέλη του 2013, έγινε ορατό ότι η κυβέρνηση επιθυμούσε την επιβολή του ισλαμικού νόμου στη χώρα και ότι ικανός αριθμός στρατιωτικών κυβερνητικών δυνάμεων είχαν αναπτύξει στενούς δεσμούς με την Αλ-Κάιντα.

Αποτέλεσμα των ανωτέρω ήταν η κυβέρνηση να μην μπορέσει να εκπληρώσει το στόχο της για μετάβαση σε ένα σταθερό, συνταγματικό καθεστώς εντός της προθεσμίας των 18 μηνών που είχε στη διάθεση της. Έτσι, στις αρχές του 2014, ανακοίνωσε μονομερώς την παράταση της θητείας της για έναν ακόμα τουλάχιστον χρόνο. Η συγκεκριμένη εξέλιξη, σε συνδυασμό με τις ισλαμικές τάσεις που επικρατούσαν στη χώρα, οδήγησε το λιβυκό λαό, κυρίως το μέρος αυτού που κατοικούσε στα ανατολικά της χώρας,

να προβεί σε έντονες διαμαρτυρίες. Επιπλέον, περί τα μέσα Μαΐου, ο πρώην στρατηγός Χαλιφά Χαφτάρ κήρυξε αγώνα εναντίον των ένοπλων ισλαμικών ομάδων, στα πλαίσια της «Επιχείρησης Αξιοπρέπεια», με την οποία εκκινούσε ουσιαστικά ο δεύτερος λιβυκός εμφύλιος πόλεμος μετά το 2011. Ο Χαφτάρ, εκμεταλλευόμενος την ήδη υπάρχουσα λαϊκή δυσαρέσκεια, επέτυχε να καταλάβει με τα στρατεύματα του την Τρίπολη στις 18 Μαΐου και να αναγκάσει με αυτό τον τρόπο την κυβέρνηση της Λιβύης να διεξάγει εκλογές για την ανάδειξη νέας βουλής των αντιπροσώπων. Στις εκλογές αυτές, οι ισλαμιστές υποψήφιοι κατάφεραν να κερδίσουν μόνο 30 από τις 200 έδρες της βουλής, με αποτέλεσμα να αντιδράσουν άμεσα και δυναμικά. Στα πλαίσια αυτής της αντίδρασης, στα μέσα του Ιουλίου, ισλαμικές ένοπλες ομάδες, συνεπικουρούμενες από λοιπές κυβερνητικές και μη ένοπλες δυνάμεις, ξεκίνησαν την προσπάθεια ανακατάληψης της Τρίπολης.

5.1 Σχεδίαση της Επιχείρησης

Κάτω από τις παραπάνω συνθήκες, όπως προαναφέρθηκε, η Ελλάδα, όπως και λοιπά κράτη, αποφάσισαν να εκκενώσουν τους υπηκόους τους από την Λιβύη. Σε ότι αφορά το ελληνικό κράτος, η απόφασης εκκένωσης ελήφθη το πρωί της Τετάρτης 30 Ιουλίου (Αντωνίου 2014).

Αφού συνεκτιμήθηκαν από τα υπουργεία εξωτερικών και άμυνας οι παράγοντες που διαμόρφωναν το επιχειρησιακό περιβάλλον, αποφασίστηκε η εκκένωση να γίνει μέσω της θαλάσσιας οδού. Οι παράγοντες αυτοί, δηλαδή τα γεγονότα ότι μεγάλο μέρος της υπαίθρου της Λιβύης κατέχονταν από ένοπλες φυλετικές ή ισλαμικές ομάδες με αποτέλεσμα να αποκλείεται η εκκένωση μέσω της χερσαίας οδού, ότι στο αεροδρόμιο της Τρίπολης διεξάγονταν ένοπλες συμπλοκές, ότι στην πόλη της Τρίπολης αν και πραγματοποιούνταν συμπλοκές σε ορισμένες γειτονιές, οι συμπλοκές αυτές δεν είχαν επεκταθεί ακόμα στο σύνολο της με αποτέλεσμα να υφίστανται ασφαλή δρομολόγια εκκένωσης προς το λιμάνι, ότι στο λιμάνι της Τρίπολης επικρατούσε ηρεμία, ότι η επίσημη κυβέρνηση της Λιβύης αποδέχτηκε το αίτημα της ελληνικής πρεσβείας για αποβίβαση ενόπλων Ελλήνων στρατιωτών στο λιμάνι της Τρίπολης με σκοπό την υποβοήθηση και την

παροχή ασφαλείας στους προς εκκένωση αμάχους, αλλά γνώρισε στους Έλληνες διπλωμάτες ότι δεν δύναται να παράσχει οποιαδήποτε άλλη βοήθεια και ότι οι καιρικές συνθήκες φάνταζαν ως κατάλληλες για την ανάληψη μιας επιχειρήσεως από τη θάλασσα, συνιστούσαν ένα αβέβαιο επιχειρησιακό περιβάλλον.

Κατά τη σχεδίαση της επιχείρησης, λόγω του επείγοντος της πραγματοποίησης της εκκένωσης, αλλά και διότι το ελληνικό διπλωματικό προσωπικό είχε τη δυνατότητα να συγκεντρώσει και να μεταφέρει με ασφάλεια τους προς εκκένωση αμάχους μέχρι το λιμάνι της πόλης, αποφασίστηκε να μην προαποσταλούν στρατιωτικές δυνάμεις για την προετοιμασία της επιχειρήσεως. Ωστόσο, αποφασίσθηκε στην επιχείρηση να συμμετάσχουν εκτός από το πολεμικό πλοίο «Σαλαμής» και ειδικά εκπαιδευμένες στρατιωτικές δυνάμεις¹⁵, ώστε να συνδράμουν στην παροχή ασφαλείας του χώρου εκκένωσης. Ως χώρος συγκεντρώσεως καθορίστηκε η ελληνική πρεσβεία στην Τρίπολη και ως χώρος εκκενώσεως το λιμάνι της Τρίπολης. Σύμφωνα πάντα με το σχέδιο εκκενώσεως, σε πρώτο χώρο θα συγκεντρώνονταν οι Έλληνες υπήκοοι στην ελληνική πρεσβεία και από εκεί θα μεταφέρονταν με πολιτικά οχήματα μέσω ασφαλών δρομολογίων στο χώρο εκκενώσεως, με μέριμνα του ελληνικού διπλωματικού προσωπικού. Μέχρι την άφιξη των Ελλήνων υπηκόων στο χώρο εκκενώσεως, θα είχαν ήδη αποβιβαστεί τα ειδικά ελληνικά ένοπλα στρατιωτικά τμήματα, τα οποία θα είχαν ελέγξει το χώρο για την ύπαρξη κρηκτικών μηχανισμών και θα είχαν ασφαλίσει την περιοχή, καθώς και κλιμάκιο από το προσωπικό του «Σαλαμής», ώστε να δημιουργήσει χώρο υποδοχής και ταυτοποίησης των αμάχων, καθώς και να πραγματοποιήσει την ταυτοποίηση αυτή. Έπειτα, κάθε ομάδα αμάχων, της οποίας η ταυτοποίηση θα ολοκληρώνονταν, θα μεταφέρονταν στο πολεμικό πλοίο, το οποίο θα αποτελούσε και την ασφαλή τοποθεσία, με λέμβους του εν λόγω πλοίου. Η φρεγάτα «Σαλαμής» θα αγκυροβολούσε ακριβώς έξω από το λιμάνι της Τρίπολης, 500 με 600 μέτρα μακριά από την ακτή. Η απόφαση να μην εισέλθει η φρεγάτα στο λιμάνι δεν πάρθηκε τόσο για λόγους ασφαλείας, αλλά κυρίως για να μην προκαλέσει

---

¹⁵ Ομάδα της Διοίκησης Υποβρύχιων Καταστροφών (ΔΥΚ).

αρνητικούς συνειρμούς στους Λίβυους η είσοδος ενός πολεμικού πλοίου στο λιμάνι. Πράγματι, το βεληνεκές των αντιαρματικών όπλων μικρού βεληνεκού που είχαν στην κατοχή οι ένοπλες λιβυκές ομάδες¹⁶ έφτανε μέχρι τα 200 μέτρα, απόσταση αρκετά μικρότερη από αυτή των 500 μέτρων, αλλά το βεληνεκές των πολυβόλων μεγάλου διαμετρήματος¹⁷, που είχαν στην κατοχή τους και μπορούσαν να προξενήσουν βαριές απώλειες στο προσωπικό που ήταν πάνω στη φρεγάτα, ξεπερνούσε τα 1000 μέτρα. Οι απαραίτητες αναγνωρίσεις (από χάρτες και δορυφορικές λήψεις) του λιμανιού της Τρίπολης θα πραγματοποιούνταν από το ειδικά εκπαιδευμένο στρατιωτικό προσωπικό της Διοίκησης Υποβρύχιων Καταστροφών (ΔΥΚ), όσο το πολεμικό πλοίο θα κατευθύνονταν στον προορισμό του. Επίσης, οι δοκιμές του σχεδίου από το προσωπικό της φρεγάτας που θα αποβιβαζόταν για την προετοιμασία του χώρου υποδοχής και την ταυτοποίηση των προς εκκένωση αμάχους θα πραγματοποιούνταν κατά το παραπάνω χρονικό διάστημα. Λοιπές διαδικασίες, όπως η εξασφάλιση απρόσκοπτης επικοινωνίας μεταξύ των επιχειρησιακών τμημάτων και του διπλωματικού προσωπικού, η παροχή νομικών συμβουλών, η παροχή ιατροφαρμακευτικής φροντίδας και ψυχολογικής υποστήριξης και ο υγειονομικός έλεγχος των αμάχων θα πραγματοποιούνταν από το προσωπικό του πολεμικού πλοίου. Δεν απαιτήθηκε η συμμετοχή στην επιχείρηση διερμηνέων ή ομάδας θρησκευτικής υποστήριξης καθόσον κατά το σχεδιασμό της η εκκένωση αφορούσε κυρίως Έλληνες και Κύπριους υπηκόους. Τέλος, προβλέφτηκε ότι, επικαιροποιημένος κατάλογος με τους προς εκκένωση αμάχους, θα αποστέλλονταν στο πολεμικό πλοίο κατά την διάρκεια που αυτό θα ήταν εν πλω για την Τρίπολη.

5.2 Διεξαγωγή της Επιχείρησης

Η προετοιμασία του σχεδίου εκκένωσης και η συγκέντρωση του απαιτούμενου προσωπικού και υλικών πραγματοποιήθηκαν τάχιστα, με αποτέλεσμα η φρεγάτα «Σαλαμής» να αποπλεύσει το απόγευμα της ίδιας ημέρας. Κατά τον πλου της φρεγάτας, που διήρκησε περίπου 27 ώρες, το

---

¹⁶ Τύπου RPG

¹⁷ Το διαμέτρημα της σφαίρας αυτών των πολυβόλων κυμαίνονταν μεταξύ 18 και 23 χιλιοστών, ανάλογα με τον τύπο του οπλικού συστήματος.

ελληνικό υπουργείο εξωτερικών δέχθηκε επιπλέον αιτήματα από τρίτες χώρες για την εκκένωση υπηκόων τους από τη Λιβύη, τα οποία έκανε δεκτά. Έτσι, ο αριθμός των προς εκκένωση αμάχων από 100 περίπου άτομα, που είχε αρχικά υπολογιστεί, έφτασε τα 186. Μόλις η φρεγάτα έφτασε έξω από το λιμάνι της Τρίπολης, περίπου την 20:00 της επόμενης ημέρας, το στρατιωτικό προσωπικό αποβιβάστηκε με τις λέμβους του πλοίου, σύμφωνα με το σχέδιο και προετοίμασε και ασφάλισε το χώρο εκκένωσης. Συγχρόνως, χάρη στις ακούραστες και αποτελεσματικές προσπάθειες του ελληνικού διπλωματικού προσωπικού, αλλά και του διπλωματικού προσωπικού των τρίτων κρατών, οι προς εκκένωση άμαχοι σε ομάδες των 20 – 25 ατόμων, κινούνταν ήδη από τους χώρους συγκεντρώσεως προς το χώρο εκκενώσεως.

Ωστόσο, εξαιτίας του άστατου καιρού που επικρατούσε στην περιοχή, με αποτέλεσμα να υφίστανται μεγάλα κύματα εντός του λιμανιού της Τριπόλεως, αλλά και εξαιτίας του γεγονότος ότι ο αριθμός των προς εκκένωση αμάχων σχεδόν διπλασιάστηκε, τέθηκαν τα ερωτήματα για το εάν η χρήση των λέμβων του ελληνικού πολεμικού πλοίου ως μέσω μεταφοράς των αμάχων από το λιμάνι προς το πλοίο ήταν επισφαλής και εάν θα καθυστερούσε αρκετά την ολοκλήρωση της μεταφοράς. Για τον λόγο αυτό, χάρη στην άρτια προετοιμασία και στην έγκαιρη επέμβαση του ελληνικού διπλωματικού προσωπικού, ναυλώθηκαν δύο ρυμουλκά πλοία για να μεταφέρουν τους εν λόγω αμάχους (Defence Line.gr 2014). Επιπλέον, επειδή οι ένοπλες συγκρούσεις μαίνονταν σε αρκετές συνοικίες της πόλης της Τρίπολης και με το φόβο μήπως αυτές επεκταθούν και στην περιοχή του λιμανιού, αποφασίστηκε, για να μειωθεί ο χρόνος εκκένωσης, να πραγματοποιηθεί η ταυτοποίηση των αμάχων στο πλοίο «Σαλαμής» και όχι στο χώρο εκκενώσεως.

Δίνοντας λύση λοιπόν στα διάφορα προβλήματα που προέκυψαν κατά τη διάρκεια της διεξαγωγής της εκκενώσεως, ολοκληρώθηκε περίπου την 01:00 η ασφαλής επιβίβαση των 186 αμάχων (77 Έλληνες υπήκοοι, 12 Κύπριοι, 78 Κινέζοι, 10 Βρετανοί, 7 Βέλγοι, μία Ρωσίδα και ένας Αλβανός) στο ελληνικό πολεμικό πλοίο, το οποίο αμέσως ξεκίνησε το ταξίδι της επιστροφής.

5.3 Ανάλυση της Επιχείρησης - Συμπεράσματα

Όπως διαπιστώνουμε από τα παραπάνω, η ελληνική επιχείρηση «Αγήνωρ» σχεδιάστηκε στα πρότυπα των διάφορων δογμάτων και των στρατιωτικών κανονισμών που αφορούν τις ΕΕΑ. Πράγματι, κατά το σχεδιασμό προβλέφθηκαν τόσο η δημιουργία και εξασφάλιση χώρων συγκεντρώσεως, εκκενώσεως και ασφαλούς καταφυγίου και η διάθεση των απαιτούμενων μέσων μεταφοράς, του απαιτούμενου προσωπικού και λοιπών υλικών και μέσων, όσο και η διεκπεραίωση λοιπών διπλωματικών ενεργειών όπως η εξασφάλιση σχετικής άδειας από την επίσημη λιβυκή κυβέρνηση για την αποβίβαση ελληνικών ενόπλων τμημάτων στο λιμάνι της Τρίπολης.

Επιπλέον, οι πληροφορίες που συνελέγησαν από το υπουργείο εξωτερικών, κάλυπταν όλο το φάσμα των απαιτούμενων πληροφοριών για τη σχεδίαση μιας ΕΕΑ, σύμφωνα με τα παραπάνω δόγματα και τους παραπάνω στρατιωτικούς κανονισμούς.

Αυτός ο ορθός αρχικός σχεδιασμός και η ύπαρξη εναλλακτικών σχεδίων και τρόπων ενεργείας, οδήγησαν στην ταχεία αντιμετώπιση αναδυόμενων προβλημάτων, όπως η ανάγκη εύρεσης νέων μέσων θαλάσσιας μεταφοράς των αμάχων, των οποίων ο αριθμός σχεδόν διπλασιάστηκε μετά την εκπόνηση του σχεδίου εκκενώσεως, προς το ελληνικό πολεμικό πλοίο, με σκοπό την ταχεία εκκένωση τους.

Αν και υπήρξαν ορισμένες παραλείψεις ή αποκλίσεις από τον σχεδιασμό, που πιθανόν δεν θα έπρεπε να γίνουν, αυτές δεν επηρέασαν καθόλου την ταχεία, ασφαλή και εν γένει πλήρως επιτυχημένη επιχείρηση. Ως τέτοια παράλειψη, μπορούμε να αναφέρουμε ότι δεν διατέθηκε ο απαιτούμενος χρόνος στην ομάδα της ΔΥΚ, ώστε να πραγματοποιήσει δοκιμές της επικείμενης επιχείρησης σε χώρο παρεμφερή με αυτόν του λιμανιού της Τριπόλεως. Επίσης, το γεγονός ότι λόγω της ανησυχίας για την ασφάλεια των αμάχων, αποφασίστηκε, παρά τις προβλέψεις του αρχικού σχεδίου και τα όσα αναγράφονται στους σχετικούς στρατιωτικούς κανονισμούς και τα δόγματα των ΕΕΑ, η ταυτοποίηση των αμάχων να

πραγματοποιηθεί εντός του πολεμικού πλοίου και όχι στο χώρο εκκενώσεως, έθεσε σε κίνδυνο την ασφάλεια τόσο του προσωπικού της φρεγάτας, όσο και των αμάχων που είχαν επιβιβαστεί σε αυτή. Τέλος, ίσως θα έπρεπε να αναρωτηθούμε για το κατά πόσο το υγειονομικό οργανικό προσωπικό της φρεγάτας, είχε τις γνώσεις και τον απαιτούμενο εξοπλισμό ώστε να προβεί στον υγειονομικό έλεγχο των αμάχων, με σκοπό να διαπιστωθεί αν ήταν φορείς μεταδοτικών ασθενειών.

Σε κάθε περίπτωση, η επιχείρηση «Αγήνωρ» πραγματοποιήθηκε με πλήρη επιτυχία αποδεικνύοντας την υψηλή ετοιμότητα και το υψηλό επίπεδο, στο οποίο βρίσκεται το ελληνικό πολεμικό ναυτικό και συνολικά οι ελληνικές ένοπλες δυνάμεις (ΥΕΘΑ 2014).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

6 Επιχείρηση «Quick Response»

6.1 Τα προ της Επιχείρησης Γεγονότα

Η επιχείρηση «Quick Response» διεξήχθη στο κράτος της Κεντροαφρικανικής Δημοκρατίας. Το κράτος αυτό με πληθυσμό περίπου 3 εκατομμύρια (το 1996) συνορεύει με το Καμερούν, το Σουδάν, το νότιο Σουδάν, τη δημοκρατία του Κονγκό, τη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό και το Τσαντ. Περίπου ο μισός πληθυσμός του ανήκει στις φυλές Banda και Baya , ενώ ο υπόλοιπος ανήκει σε διάφορες άλλες φυλές, μεταξύ των οποίων και η φυλή Obangui, από την οποία κατάγονται οι περισσότεροι επιφανείς πολιτικοί. Επίσημες γλώσσες του κράτους είναι η Sangho, η οποία ομιλείται από την πλειοψηφία του πληθυσμού και τα Γαλλικά. Το οδικό δίκτυο της χώρας είναι εξαιρετικά φτωχό με αποτέλεσμα η μεταφορά των εμπορικών προϊόντων να πραγματοποιείται μέσω του ποταμού Obangui, ο οποίος αποτελεί και τα νότια σύνορα της χώρας. Κύρια εξαγωγικά της προϊόντα είναι ο καφές, το βαμβάκι, η ξυλεία και τα διαμάντια. Το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού ασχολείται με την γεωργία.

Τον Μάιο του 1996 περίπου 2.500 χιλιάδες Γάλλοι και 255 Αμερικάνοι κατοικούσαν στη χώρα αυτή. Η χώρα, η οποία ήταν Γαλλική αποικία, ανεξαρτητοποιήθηκε το 1960. Συμφωνία μεταξύ της Γαλλίας και της Κεντροαφρικανικής Δημοκρατίας, που υπεγράφη αμέσως μετά την ανεξαρτητοποίηση της δεύτερης, προέβλεπε την παραμονή 1.300 περίπου Γάλλων στρατιωτών στο έδαφος της, το μεγαλύτερο τμήμα των οποίων εγκαταστάθηκε σε δύο βάσεις στην πρωτεύουσα της χώρας¹⁸. Από το 1966 μέχρι το 1987, οπότε και διεξήχθησαν βουλευτικές εκλογές, η χώρα πέρασε από πολλές αναταραχές, οι οποίες περιλαμβάνουν εγκαθιδρύσεις δικτατορικών καθεστώτων και ένοπλες συγκρούσεις. Μια περίοδος από το παραπάνω χρονικό διάστημα ,που αξίζει να αναφέρουμε είναι αυτή μεταξύ

---

¹⁸ Στα οπλικά συστήματα που είχε στη διάθεση του το εν λόγω στρατιωτικό τμήμα συμπεριλαμβάνονταν και 4 ελικόπτερα γενικής χρήσης Puma, 5 μαχητικά αεροσκάφη Mirage και 2 μεταγωγικά αεροσκάφη C-160).

1981 και 1987. Την περίοδο αυτή, στην Κεντροαφρικανική Δημοκρατία επικρατούσε δικτατορικό καθεστώς, υπό τον στρατηγό Kolingba. Οι οικονομικοί χειρισμοί αυτού του καθεστώτος, οδήγησαν την χώρα σε οικονομικό μαρασμό, από τον οποίο δυσκολευόταν παρά πολύ να ανακάμψει.

Το 1993 πραγματοποιήθηκαν και προεδρικές εκλογές. Ο εκλεγμένος πρόεδρος, ο οποίος αντικατέστησε τον πρώην δικτάτορα Kolingba στα προεδρικά καθήκοντα, αν και προέβη σε διάφορες μεταρρυθμίσεις, συνάντησε αντιδράσεις και διαμαρτυρίες από τον λαό και κυρίως από τα εργατικά συνδικάτα, τα οποία διεκδικούσαν την καταβολή παλαιότερων μισθών. Συγχρόνως, η μεγάλη υποτίμηση του νομίσματος και η εξίσου μεγάλη αύξηση του πληθωρισμού διέυρυναν περαιτέρω τα υπάρχοντα οικονομικά προβλήματα. Αποτέλεσμα αυτού ήταν το κράτος να αδυνατεί να πληρώσει τους δημοσίους υπαλλήλους, οι οποίοι αντέδρασαν με διαμαρτυρίες, διαδηλώσεις και απεργίες.

Έτσι, την 18 Απριλίου 1996, ξέσπασε μια ένοπλη εξέγερση στην πρωτεύουσα Μπανγκί. Η εξέγερση ξεκίνησε από 80 στρατιώτες, οι οποίοι διαμαρτύρονταν διότι δεν είχαν πληρωθεί. Το γκρουπ αυτό των στρατιωτών, οι οποίοι ανήκαν κυρίως σε δύο φυλές, οχυρώθηκε εντός του στρατοπέδου του. Ο αριθμός των εξεγερμένων στρατιωτών γρήγορα αυξήθηκε στους 400, με αποτέλεσμα να εξέλθουν του στρατοπέδου και να καταλάβουν αρκετά κυβερνητικά κτίρια εντός της πρωτεύουσας (Antal James 2004). Στις ένοπλες συμπλοκές που ακολούθησαν μεταξύ αυτών των στρατιωτών και στρατευμάτων που ήταν πιστά στην κυβέρνηση, σκοτώθηκαν ή τραυματίστηκαν αρκετοί άμαχοι πολίτες οι οποίοι βρέθηκαν εντός διασταυρούμενων πυρών. Για να καταστείλει την εξέγερση, η κυβέρνηση έδωσε εντολή στο τάγμα της προεδρικής φρουράς να επέμβει, ωστόσο το τάγμα αυτό δεν τα κατάφερε. Για τον λόγο αυτό, ο πρόεδρος αιτήθηκε την επέμβαση των γαλλικών δυνάμεων που στρατωνίζονταν στην πρωτεύουσα¹⁹.

---

¹⁹ Παρόλο που οι πολίτες της χώρας δεν επιθυμούσαν την παρουσία των γαλλικών στρατευμάτων εντός αυτής, η κυβέρνηση της χώρας βασιζόταν στην υποστήριξη τους κάθε φορά που υπήρχαν προβλήματα ασφαλείας.

Τα γαλλικά στρατεύματα κατάφεραν να επιβληθούν εύκολα στους εξεγερμένους, και να αποκαταστήσουν την τάξη στις 20 Απριλίου, ενώ παράλληλα υποχρέωσαν τους εξεγερμένους να επιστρέψουν στα στρατόπεδα τους. Αμέσως, ξεκίνησαν διαπραγματεύσεις μεταξύ της κυβέρνησης και των εξεγερμένων, ενώ το Γαλλικό κράτος παρείχε τα απαραίτητα χρήματα ώστε να πληρωθούν οι μη καταβληθέντες μισθοί. Ωστόσο, οι εξεγερμένοι αν και περιορισμένοι στα στρατόπεδα τους, δεν ήρθαν σε κάποια οριστική συμφωνία με την κυβέρνηση. Έτσι, στις 18 Μαΐου όταν ένα τμήμα της προεδρικής φρουράς επιχείρησε να εκδιώξει ομάδες εξεγερμένων στρατιωτικών από μια αποθήκη στρατιωτικού οπλισμού, οι τελευταίοι αντέδρασαν βίαια και αφού εκτέλεσαν πυρά εναντίον των πρώτων, τους ανάγκασαν να υποχωρήσουν. Την επόμενη ημέρα ξέσπασαν ένοπλες συγκρούσεις σε ολόκληρη την πρωτεύουσα, ακόμη και στην περιοχή της αμερικανικής πρεσβείας. Αμέσως τα γαλλικά στρατεύματα αναπτύχθηκαν με σκοπό να προστατεύσουν, όχι μόνο τους Γάλλους υπηκόους και τις περιουσίες τους, αλλά και το προεδρικό μέγαρο.

Παρά την ανάπτυξη των γαλλικών στρατευμάτων, οι αναταραχές συνεχίστηκαν και εντάθηκαν. Οι εξεγερμένοι αφού τοποθέτησαν οδοφράγματα, ξεκίνησαν να ληστεύουν τους περαστικούς και να λεηλατούν σπίτια και μαγαζιά. Επιπλέον, κατέλαβαν και λεηλάτησαν τις εθνικές αποθήκες καυσίμων, κατέλαβαν τον εθνικό ραδιοφωνικό σταθμό και απέκλεισαν όλους τους δρόμους που οδηγούσαν στο αεροδρόμιο, με αποτέλεσμα όλες οι πτήσεις να ακυρωθούν.

Κατά τη διάρκεια της 20 Μαΐου, γαλλικά στρατεύματα επιβιβασμένα σε τεθωρακισμένα οχήματα, περιπολούσαν στην πρωτεύουσα και συγκέντρωσαν περίπου 1.000 Γάλλους υπηκόους και υπηκόους τρίτων κρατών. Αν και την ίδια ημέρα ξεκίνησαν οι διαπραγματεύσεις μεταξύ των εξεγερμένων και της κυβέρνησης, οι ένοπλες συγκρούσεις μεταξύ των εξεγερμένων, των οποίων ο αριθμός ανήλθε σε 500 και των κυβερνητικών δυνάμεων εντάθηκαν, με αποτέλεσμα τα γαλλικά στρατεύματα να αποσυρθούν σταδιακά εντός των βάσεων τους (Antal James 2004). Για να αντιμετωπίσει την ανωτέρω κατάσταση, η γαλλική κυβέρνηση αποφάσισε να ενισχύσει τις υπάρχουσες

δυνάμεις στην Κεντροαφρικανική Δημοκρατία, με γαλλικές δυνάμεις που θα αποστέλλονταν από το Τσαντ, την Γκαμπόν και την Γαλλία. Επιπλέον, έδωσε εντολή στις υπάρχουσες δυνάμεις να αναπτυχθούν εντός της πρωτεύουσας ώστε να απαγορεύσουν την επιτυχή εκτέλεση ενός πραξικοπήματος από τους εξεγερμένους, μέχρι να καταφτάσουν οι ενισχύσεις.

Ο άμαχος πληθυσμός κλείστηκε στα σπίτια του, ενώ καθ' όλη τη διάρκεια της ημέρας συνεχίστηκαν οι ένοπλες συγκρούσεις. Εξαιτίας αυτών των συγκρούσεων, αρκετές εξοστρακισμένες σφαίρες χτύπησαν το κτίριο της αμερικανικής πρεσβείας, ενώ πολλοί αμερικανοί υπήκοοι ανέφεραν τηλεφωνικά στο προσωπικό της πρεσβείας ότι στις γειτονιές όπου διέμεναν εξελίσσονταν ένοπλες συμπλοκές και λεηλασίες οικιών.

6.2 Σχεδίαση και Διεξαγωγή της Επιχείρησης

Έχοντας γίνει αποδέκτης όλων των ανωτέρων τηλεφωνικών αναφορών και γνωρίζοντας τη ραγδαία επιδείνωση της καταστάσεως, ο πρέσβης των Η.Π.Α. στην Κεντροαφρικανική Δημοκρατία, αιτήθηκε από το υπουργείο εξωτερικών της χώρας του να δώσει εντολή για την απομάκρυνση μέρους του διπλωματικού προσωπικού της πρεσβείας και να συστήσει στους λοιπούς υπηκόους των Η.Π.Α., που βρίσκονται στην εν λόγω χώρα να απομακρυνθούν. Επίσης, έχοντας επίγνωση για το ότι έχουν στηθεί οδοφράγματα στην πόλη, ότι το αεροδρόμιο έχει αποκλειστεί και ότι έχουν ακυρωθεί όλες οι αεροπορικές πτήσεις, αιτήθηκε την συνδρομή στρατιωτικών δυνάμεων για την παροχή ασφάλειας και συνοδείας στους παραπάνω. Τέλος, συνέστησε στους υπηκόους της χώρας του, που δεν μπορούσαν να εγκαταλείψουν με ασφάλεια τα σπίτια τους, να παραμείνουν σε αυτά και να περιμένουν.

Αμέσως το υπουργείο εξωτερικών των Η.Π.Α. έστειλε αντιπρόσωπο στο Παρίσι με σκοπό να σχεδιαστεί από κοινού με τους Γάλλους μια στρατιωτική επιχείρηση εκκένωσης των Αμερικανών υπηκόων. Οι Γάλλοι συμφώνησαν να συνεργαστούν με τις αμερικανικές στρατιωτικές δυνάμεις και να βοηθήσουν στην εν λόγω εκκένωση. Σύμφωνα με το σχέδιο της ΕΕΑ, η οποία θα

διεξαγόταν σε ένα αδιαμφισβήτητα εχθρικό περιβάλλον, ο πρέσβης των Η.Π.Α. θα ενημέρωνε τις γαλλικές δυνάμεις στο Μπανγκί για τον αριθμό, τα στοιχεία και το μέρος όπου βρίσκονται οι υπήκοοι των Η.Π.Α. Γαλλικά στρατιωτικά τμήματα θα συνόδευσαν τους εν λόγω αμάχους σε καθορισμένα από τον πρέσβη σημεία συγκεντρώσεως και από εκεί με άλλα στρατιωτικά τμήματα θα τους συνόδευσαν στο χώρο εκκενώσεως, που καθορίστηκε να είναι η μια εκ των δύο γαλλικών βάσεων εντός της πρωτεύουσας, η οποία διέθετε αεροδιάδρομο. Από εκεί θα τους παραλάμβαναν αεροσκάφη των Η.Π.Α., τα οποία θα τους μετέφεραν στην ασφαλή τοποθεσία που θα οργανωνόταν στην πόλη Γιαουντέ του Καμερούν. Οι υπήκοοι των Η.Π.Α. που βρισκόταν μακριά από την πρωτεύουσα της Κεντροαφρικανικής Δημοκρατίας θα εκκενώνονταν με μέριμνα των γαλλικών δυνάμεων, είτε με μεταφορικά ελικόπτερα είτε με αεροπλάνα. Επειδή δεν θα εγκατέλειπε το Μπανγκί το σύνολο του διπλωματικού προσωπικού των Η.Π.Α., αλλά και επειδή από το 1993 την ασφάλεια της πρεσβείας την ανέλαβε πολιτικό προσωπικό που προσλήφθηκε από τον τοπικό πληθυσμό και το οποίο δεν είχε το δικαίωμα να οπλοφορεί, θα αποστέλλονταν στρατιωτικές δυνάμεις των Η.Π.Α. για την φύλαξη της πρεσβείας, οι οποίες θα υποβοηθούνταν στο έργο τους από τις γαλλικές στρατιωτικές δυνάμεις.

Οι δυνάμεις που θα χρησιμοποιούσαν οι Η.Π.Α. για την παροχή ασφαλείας στην πρεσβεία τους, είχαν λάβει προειδοποιητική διαταγή να προετοιμαστούν από τις 07:00 της 20 Μαΐου. Αυτές οι δυνάμεις ανήκαν στο 22^ο εκστρατευτικό σώμα πεζοναυτών και βρισκόταν επί του αεροπλανοφόρου USS Guam (LPH 9), το οποίο από τον Απρίλιο έπλεε στα ανοιχτά της Σιέρα Λεόνε, με αποστολή να συνδράμουν σε αντίστοιχη επιχείρηση που πραγματοποιήθηκε στο κράτος της Λιβερίας. Επίσης, την ίδια ώρα τέθηκαν σε ετοιμότητα ανάληψης αποστολής δύο μεταγωγικά αεροσκάφη KC-130 της πολεμικής αεροπορίας των Η.Π.Α. που βρισκόταν στην Ισπανία.

Κατά τον σχεδιασμό της επιχείρησης, κρίθηκε ότι δεν απαιτούνταν η προαποστολή στρατιωτικών τμημάτων για να αναλάβουν έργα, όπως η πιστοποίηση και η ασφάλεια των χώρων συγκεντρώσεως και εκκενώσεως, η αποκατάσταση συνδέσμου με την πρεσβεία ή ο έλεγχος για ύπαρξη

αυτοσχέδιων εκρηκτικών μηχανισμών, καθόσον όλα αυτά τα έργα τα ανέλαβαν οι υφιστάμενες στο Μπανγκί γαλλικές στρατιωτικές δυνάμεις.

Το σχέδιο της ΕΕΑ ολοκληρώθηκε το απόγευμα της ίδιας ημέρας, οπότε ξεκίνησε ο σχεδιασμός από το στρατιωτικό τμήμα των 35 πεζοναυτών που θα αναπτύσσονταν για την παροχή ασφαλείας στην πρεσβεία. Το τμήμα αυτό, αναλύοντας με λεπτομέρεια τις επιβαλλόμενες και απορρέουσες υποχρεώσεις που αναλάμβανε σύμφωνα με τη διαταγή του προϊσταμένου κλιμακίου του, συγκέντρωσε τα απαιτούμενα υλικά και εξοπλισμό και ανέφερε ετοιμότητα ανάληψης αποστολής. Επίσης, σύμφωνα με το σχέδιο, τα μεταγωγικά αεροπλάνα θα πετούσαν από την Ισπανία στο Ντακάρ της Σενεγάλης, όπου θα ανεφοδιάζονταν και θα λάμβαναν περαιτέρω οδηγίες. Έπειτα, θα συνέχιζαν για το Φριτάουν της Σιέρα Λεόνε από όπου θα παραλάμβαναν το τμήμα των 35 πεζοναυτών. Τέλος, θα κινούνταν στο Μπανγκί για να αποβιβάσουν τους πεζοναύτες και θα μετέφεραν τους αμάχους στο Καμερούν.

Ωστόσο, στις 11:00 της 20 Μαΐου, λόγω του επείγοντος της κατάστασης τα αεροσκάφη KC-130 ξεκίνησαν την αποστολή τους, έχοντας στη διάθεση τους μόνο την προειδοποιητική διαταγή, αφού ακόμα δεν είχε ολοκληρωθεί ο πλήρης σχεδιασμός της επιχειρήσεως. Τις απαραίτητες πληροφορίες που αφορούσαν το αεροδρόμιο του Μπανγκί, το πλήρωμα του αεροσκάφους της έλαβε με φαξ, όταν προσγειώθηκε στο Ντακάρ. Εντωμεταξύ, το τμήμα των πεζοναυτών μόλις ολοκλήρωσε το σχέδιο ενεργείας του και τις απαραίτητες προπαρασκευαστικές εργασίες ξεκίνησε από το αεροπλανοφόρο με μεταγωγικά ελικόπτερα CH-53E και έφτασε στο αεροδρόμιο του Φριτάουν στις 17:00. Εκεί με τη βοήθεια του λοχία Livengood, ο οποίος είχε υπηρετήσει στο παρελθόν ως προσωπικό ασφαλείας στην πρεσβεία του Μπανγκί, εκπόνησαν ένα λεπτομερές σχέδιο ασφαλείας της πρεσβείας και προέβησαν σε δοκιμές εφαρμογής του. Τα αεροσκάφη KC-130, έφτασαν στο Φριτάουν την 20:00. Στο αεροδρόμιο της πόλης, εκτός από τους πεζοναύτες, παρέλαβαν και εμφιαλωμένο νερό και έτοιμα γεύματα, τα οποία θα χρησιμοποιούνταν τόσο για τις ανάγκες των αμάχων, όσο και για τις ανάγκες του στρατιωτικού προσωπικού, ενώ συγχρόνως ανεφοδιάστηκαν με καύσιμα.

Αν και το εν λόγω αεροπλάνο απογειώθηκε από το Φριτάουν στις 22:00 με κατεύθυνση την Κεντροαφρικανική Δημοκρατία, το υπουργείο εξωτερικών των Η.Π.Α. δεν είχε λάβει ακόμα τις απαιτούμενες άδειες, ώστε αυτά να διέλθουν άνωθεν του εναέριου χώρου των Αφρικανικών κρατών συμπεριλαμβανομένων του Καμερούν και της Κεντροαφρικανικής Δημοκρατίας. Για να αποφευχθούν τυχόν διπλωματικά προβλήματα, το αεροσκάφος αρχικά κινήθηκε πάνω από διεθνή ύδατα. Ευτυχώς, πριν ακόμα εισέλθει στον εναέριο χώρο του Καμερούν, το υπουργείο εξωτερικών έλαβε τις εν λόγω άδειες από το Καμερούν και την Κεντροαφρικανική Δημοκρατία. Επιπλέον, έλαβε άδεια να προσεγγίσει και να προσγειωθεί στην γαλλική βάση στο Μπανγκί. Ωστόσο, λίγο πριν προσγειωθεί οι πιλότοι αντιλήφθηκαν ότι βάλλονται με τροχιοδεικτικά πυρά αντιαεροπορικών πολυβόλων. Το αεροπλάνο προσγειώθηκε στις 06:00 στο αεροδρόμιο της γαλλικής βάσης χωρίς να υποστεί βλάβες από τα πυρά που πραγματοποιήθηκαν εναντίον του.

Εκεί, βρισκόταν συγκεντρωμένοι περισσότεροι από 1.000 άμαχοι από τις Η.Π.Α., τη Γαλλία, τον Καναδά, το Καμερούν και άλλες χώρες, οι οποίοι ανέμεναν να εκκενωθούν. Κατά τη διάρκεια που οι πεζοναύτες φόρτωναν τον εξοπλισμό και τα υλικά τους σε γαλλικά στρατιωτικά μεταφορικά οχήματα, ώστε να μετακινηθούν στην πρεσβεία, το πλήρωμα του αεροσκάφους ενημερώθηκε από τους Γάλλους στρατιώτες για την κρισιμότητα της κατάστασης, ενώ συγχρόνως βρήκε τον χρόνο και να συνομιλήσει με τους άμαχους και να ακούσει γεγονότα σχετικά με τις βιαιότητες που διέπρατταν οι εξεγερμένοι στρατιώτες της Κεντροαφρικανικής Δημοκρατίας.

Ο επικεφαλής των πεζοναυτών, αφού ενημερώθηκε από το προσωπικό της πρεσβείας και από τους Γάλλους στρατιώτες για την υφιστάμενη κατάσταση, αναχώρησε με τα γαλλικά μεταφορικά οχήματα, τα οποία συνοδεύονταν από θωρακισμένα στρατιωτικά οχήματα, για την πρεσβεία. Στο αεροδρόμιο παρέμεινε μόνο μια ομάδα πεζοναυτών ως σύνδεσμοί με τις γαλλικές δυνάμεις. Κατά την μετακίνηση τους προς την πρεσβεία, οι πεζοναύτες των Η.Π.Α. δεν συνάντησαν εξεγερμένους στρατιώτες, αλλά ούτε

άκουσαν πυροβολισμούς. Έτσι, τους δημιουργήθηκε η εσφαλμένη εντύπωση ότι η κατάσταση εξομαλύνονταν²⁰. Μόλις έφτασαν στην πρεσβεία, οι πεζοναύτες χωρίστηκαν σε δύο ομάδες. Η πρώτη ξεφόρτωσε τα φορητά, ενώ η δεύτερη αναπτύχθηκε σύμφωνα με το σχέδιο, ώστε να προστατεύσει την πρεσβεία. Όταν ολοκληρώθηκε η ενημέρωση του επικεφαλής σχετικά με την υφιστάμενη κατάσταση, αυτός διέταξε την κατασκευή δύο θέσεων μάχης και γνώρισε στους υφισταμένους του τη διαδικασία υλοποίησης του σχεδίου ασφαλείας. Κατά τη διάρκεια που οι πεζοναύτες κατασκεύαζαν τις θέσεις μάχης, έλαβε χώρα ένα περιστατικό, το οποίο καταδείκνυε τη σοβαρότητα της κατάστασης. Συγκεκριμένα, ένας ελεύθερος σκοπευτής, που βρισκόταν στη στέγη παρακείμενης οικίας έβαλε εναντίον τους. Χάρη στην ταχεία επέμβαση ομάδας πεζοναυτών, η οποία ανταπέδωσε τα πυρά, ο εν λόγω σκοπευτής πέταξε το όπλο του, σήκωσε λευκή σημαία και αποχώρησε.

Ενώ λάμβαναν χώρα τα παραπάνω, στο αεροδρόμιο της γαλλικής βάσης, ο επικεφαλής του αεροσκάφους παρά του γεγονότος ότι δεν κατέφτασε το σύνολο των υπηκόων των Η.Π.Α. στο χώρο εκκενώσεως, αφού ενημέρωσε για αυτό τους προϊσταμένους με τη χρήση δορυφορικών μέσων επικοινωνίας, ζήτησε και έλαβε άδεια να απογειωθεί για να οδηγήσει τους εκεί υπάρχοντες αμάχους στο Καμερούν. Έτσι, στις 11:00, παρέλαβε αριθμό αμάχων και αναχώρησε. Μόλις προσγειώθηκε στο Καμερούν, παρέδωσε τους αμάχους σε προσωπικό της εκεί πρεσβείας των Η.Π.Α. και έλαβε οδηγίες για την αποστολή της επόμενης ημέρας.

Από το πρωί στις 22 Μαΐου, οι εξεγερμένοι στρατιώτες ενισχυμένοι με πλήθος άλλων στρατιωτών και ένοπλων πολιτών, ξεκίνησαν επανάσταση εναντίον της κυβέρνησης. Την ημέρα αυτή, οι εχθροπραξίες εντάθηκαν μεταξύ του γαλλικού στρατού και της προεδρικής φρουράς από τη μία πλευρά και των επαναστατών από την άλλη. Για το λόγω αυτό, οι γαλλικές δυνάμεις εκτέλεσαν πυρά και από ελικόπτερα εναντίον των επαναστατών, ενώ χρησιμοποίησαν και μαχητικά αεροσκάφη για να εκτελέσουν αναγνωρίσεις. Το αεροσκάφος KC-130 επέστρεψε τις πρωινές ώρες στο αεροδρόμιο της

---

²⁰ Πράγματι, την 13:00 ξέσπασαν εκτεταμένες συγκρούσεις μεταξύ των γαλλικών δυνάμεων και των εξεγερμένων, που διήρκησαν μέχρι αργά το βράδυ.

γαλλικής βάσης. Στις 14:00 και ενώ ήταν έτοιμο να αναχωρήσει με 77 αμάχους, εξαιτίας μιας βλάβης καθλώθηκε στο έδαφος. Ωστόσο, οι άμαχοι αυτοί, καθώς και αρκετοί άλλοι εκκενώθηκαν με γαλλικά μεταφορικά αεροσκάφη C-130 και C-160. Στις 23:00 ένα δεύτερο αεροσκάφος KC-130 των Η.Π.Α. έφτασε στο αεροδρόμιο από την Ισπανία, με σκοπό να συμμετέχει στην ΕΕΑ και εκκένωσε το μεγαλύτερο μέρος του πληρώματος του πρώτου αεροσκάφους καθώς και 59 αμάχους. Την ίδια ημέρα, το προσωπικό της πρεσβείας συνεργαζόμενο με διάφορους πολίτες και τις γαλλικές στρατιωτικές δυνάμεις ξεκίνησε την προσπάθεια να εντοπίσει τους εναπομείναντες υπηκόους των Η.Π.Α.

Στις 08:20 τις 23 Μαΐου, περίπου 2.000 άτομα διαδήλωναν έξω από την πρεσβεία των Η.Π.Α. φωνάζοντας συνθήματα εναντίον της Γαλλίας και του προέδρου της Κεντροαφρικανικής Δημοκρατίας, αλλά υπέρ των Η.Π.Α. Στη συνέχεια, το συγκεντρωμένο πλήθος κινήθηκε με επιθετικές διαθέσεις προς την γαλλική πρεσβεία, αλλά η άφιξη γαλλικών στρατιωτικών δυνάμεων και η εκδήλωση πυρών εναντίον του πλήθους το διασκόρπισε. Τα παραπάνω γεγονότα, ακολούθησε ανταλλαγή πυρών μεταξύ των γαλλικών περιπόλων και των επαναστατών, ενώ η πρεσβεία των Η.Π.Α. βλήθηκε μόνο από εξοστρακισμένες σφαίρες. Εντωμεταξύ, στο αεροδρόμιο της γαλλικής βάσης κατέφτασαν υπήκοοι των Η.Π.Α. από απομακρυσμένες περιοχές, που μεταφέρθηκαν εκεί με γαλλικά αεροσκάφη και στη συνέχεια εκκενώθηκαν προς το Καμερούν.

Κατά τις επόμενες δύο ημέρες οι πεζοναύτες συνέχισαν να ενισχύουν την αμυντική περίμετρο της πρεσβείας, τοποθετώντας συρματοπλέγματα και εκκενώθηκαν επιπλέον 160 άμαχοι διάφορων εθνικοτήτων. Επίσης, πολίτες της Κεντροαφρικανικής Δημοκρατίας και επαναστάτες συνέχισαν τις λεηλασίες, ενώ συγχρόνως οι ένοπλες συγκρούσεις μαίνονταν σε διάφορα σημεία της πόλης τόσο κατά τη διάρκεια της ημέρας, όσο και κατά τη νύχτα.

Μία ημέρα μετά, λόγω της κρισιμότητας της κατάστασης και κατόπιν σχετικού αιτήματος που υπέβαλε ο πρέσβης των Η.Π.Α., το υπουργείο αμύνης αποφάσισε να ενισχύσει τις στρατιωτικές δυνάμεις της χώρας του με

13 ελαφρά τεθωρακισμένα οχήματα μεταφοράς προσωπικού, 10 τεθωρακισμένα τροχοφόρα οχήματα Hummer και το ανάλογο προσωπικό, τα οποία θα κατέφταναν στην Κεντροαφρικανική Δημοκρατία από την Ισπανία με στρατιωτικό μεταφορικό αεροσκάφος Lockheed C-5A Galaxy. Ωστόσο, το αίτημα τους αυτό βρήκε αντίθετους τους Γάλλους, με τους οποίους από κοινού διεξήγαγαν την ΕΕΑ, με αποτέλεσμα οι ενισχύσεις που απεστάλησαν, κατόπιν της σύμφωνης γνώμης των εταίρων τους, να ανέλθουν σε 27 πεζοναύτες και 2 Hummer.

Την 25 Μαΐου 2 αεροσκάφη KC-130 των Η.Π.Α. εκκένωσαν 122 αμάχους. Την 26 Μαΐου στις 17:00 τα τελευταία τμήματα των παραπάνω ενισχύσεων έφτασαν στο Μπανγκί με ένα αεροσκάφος KC-130, με αποτέλεσμα το σύνολο των στρατιωτικών δυνάμεων των Η.Π.Α. στην κεντροαφρικανική Δημοκρατία να ανέρχεται σε 61 πεζοναύτες. Κατά το τριήμερο από 26 έως 28 Μαΐου οι στρατιωτικές δυνάμεις των Η.Π.Α. με την συνδρομή των γαλλικών στρατιωτικών δυνάμεων εκκένωσαν περίπου 570 αμάχους διαφόρων εθνικοτήτων. Επιπλέον, την 27 Μαΐου μετά από επιτυχείς διαπραγματεύσεις μεταξύ της κυβέρνησης της Κεντροαφρικανικής Δημοκρατίας και των επαναστατών, η πλειοψηφία των επαναστατημένων στρατιωτών επέστρεψε στο στρατόπεδο της, υπό την επίβλεψη των γαλλικών στρατιωτικών δυνάμεων, αφού πρώτα ο πρόεδρος υποσχέθηκε ότι θα χορηγήσει με νόμο αμνηστία σε όλους τους επαναστάτες. Ενώ οι τελευταίοι υπήκοοι των Η.Π.Α. εκκενώνονταν το απόγευμα της 28 Μαΐου, ο γαλλικός στρατός διασκόρπισε τους εναπομείναντες επαναστάτες οι οποίοι συνέχιζαν να λεηλατούν οικίες και καταστήματα (Antal James 2004).

Την 30 Μαΐου χάρη στην παύση των εχθροπραξιών και στην αποκλιμάκωση της κρίσης, οι στρατιωτικές δυνάμεις των Η.Π.Α. διατάχθηκαν να ξεκινήσουν σταδιακά να αποχωρούν. Έτσι, την 31 Μαΐου οι 30 πρώτοι πεζοναύτες και ένα όχημα Hummer, αποχώρησαν. Μέχρι την 1 Αυγούστου το σύνολο των στρατιωτικών δυνάμεων των Η.Π.Α. αποχώρησε από το Μπανγκί.

Αν και κατά τη διάρκεια των εχθροπραξιών σκοτώθηκαν 43 άνθρωποι και 248 τραυματίστηκαν, καθώς επίσης και λεηλατήθηκαν ή πυρπολήθηκαν πολλά καταστήματα και οικείες, η καθημερινότητα επέστρεψε γρήγορα στην πρωτεύουσα και οι πολίτες δεν αντιμετώπιζαν πλέον οποιοδήποτε κίνδυνο. Η συμβολή των στρατιωτικών δυνάμεων των Η.Π.Α. στην εν λόγω ΕΕΑ, είχε ως αποτέλεσμα την ασφαλή εκκένωση 448 αμάχων από 21 κράτη. Η επιχείρηση αυτή, που πραγματοποιήθηκε 2.200 μίλια μακριά από την πλησιέστερη βάση των Η.Π.Α., επέδειξε την ικανότητα αυτών να διεξάγουν αποστολές σε οποιαδήποτε περιοχή, κάτω από οποιοσδήποτε συνθήκες.

6.3 Ανάλυση της Επιχείρησης - Συμπεράσματα

Η επιχείρηση με την ονομασία «Quick Response», που διεξήχθη από στρατιωτικές δυνάμεις των Η.Π.Α., με τη συνδρομή γαλλικών στρατιωτικών δυνάμεων είναι ακόμη μια ΕΕΑ, η οποία σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε σύμφωνα με τα αναγραφόμενα στα αντίστοιχα δόγματα και στους αντίστοιχους στρατιωτικούς κανονισμούς. Πράγματι, έχοντας εξετάσει τη διαδικασία σχεδίασης και διεξαγωγής της ΕΕΑ παρατηρήσαμε τα παρακάτω:

Η επιχείρηση αναλήφθηκε μετά από σχετική απαίτηση του πρέσβη και έγκριση του υπουργείου εξωτερικών. Επιπλέον, στη σχεδίαση της συμμετείχε τόσο το υπουργείο αμύνης και το υπουργείο εξωτερικών, όσο και προσωπικό της πρεσβείας.

Η πρεσβεία ανέλαβε το έργο να συγκεντρώσει και να διαβιβάσει τις απαιτούμενες πληροφορίες, ενώ συγχρόνως βοήθουσε και κατεύθυνε τις ενέργειες των αμάχων. Χάρη στις ενέργειες της πρεσβείας, καθορίστηκαν οι χώροι συγκεντρώσεως και πραγματοποιήθηκε ο αρχικός συντονισμός με τις γαλλικές δυνάμεις. Επίσης, σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε η χρησιμοποίηση χώρου εκκένωσης και χώρου ασφαλούς καταφυγίου.

Λόγω του επείγοντος της κατάστασης, η εκπόνηση ενός αρχικού σχεδίου ενεργείας (προειδοποιητική διαταγή) από τις Η.Π.Α. και την Γαλλία, πραγματοποιήθηκε ταχέως, με αποτέλεσμα να διατεθεί χρόνος στα

υφιστάμενα κλιμάκια του εκδίδοντος τη διαταγή, να προβούν στις απαραίτητες ενέργειες και δοκιμές. Επιπλέον, προς κέρδος χρόνου, η έναρξη της μετακίνησης των τμημάτων πραγματοποιήθηκε με βάση αυτή την προειδοποιητική διαταγή, ενώ ο σχεδιασμός συνεχιζόταν.

Για την αντιμετώπιση απρόβλεπτων καταστάσεων, όπως η βλάβη που υπέστη το στρατιωτικό αεροσκάφος KC-130, εκπονήθηκαν και εναλλακτικά σχέδια, ενώ συγχρόνως σύμφωνα με τα σχέδια αυτά, δεσμεύτηκαν δυνάμεις τόσο της αεροπορίας όσο και του στρατού ξηράς, ώστε να έχουν ετοιμότητα ταχείας ανάληψης αποστολής εφόσον απαιτηθεί.

Οι στρατιωτικές δυνάμεις, που ενεπλάκησαν σε αυτή της επιχείρηση, ανήκαν σε δύο διαφορετικούς κλάδους του στρατού (αεροπορία και στρατός ξηράς), πράγμα που αποδεικνύει ότι, είναι πολύ δύσκολο έως αδύνατο για οποιονδήποτε στρατό, όσο καλά εκπαιδευμένος και εξοπλισμένος και αν είναι, να αναλάβει τέτοιου είδους επιχειρήσεις εμπλέκοντας μόνο έναν κλάδο.

Οι στρατιωτικές δυνάμεις των Η.Π.Α. επιθυμώντας να αποφύγουν μια άσκοπη κλιμάκωση των εχθροπραξιών εκτέλεσαν πυρά εναντίον των επαναστατών μόνο σε μία περίπτωση (όταν βλήθηκαν από τον ελεύθερο σκοπευτή) κατά την οποία απειλήθηκε η ζωή τους.

Στην επιχείρηση αυτή χρησιμοποιήθηκαν ειδικά εκπαιδευμένα τμήματα του στρατού ξηράς, τα οποία είχαν τις γνώσεις και τον κατάλληλο εξοπλισμό, ώστε να φέρουν σε πέρας την αποστολή τους.

Το γεγονός ότι οι γαλλικές στρατιωτικές δυνάμεις συνέδραμαν στην επιχείρηση είχε πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα για τις Η.Π.Α. Πλεονεκτήματα ήταν ότι, οι γαλλικές δυνάμεις διέθεταν στην περιοχή των επιχειρήσεων αξιόλογη δύναμη σε προσωπικό και μέσα, ότι ήταν γνώστες της περιοχής και ότι δεν απαιτήθηκε η προαποστολή από τις Η.Π.Α. στρατιωτικών τμημάτων ή ειδικών τμημάτων, όπως τμήματα υγειονομικού και διερμηνείς. Μειονεκτήματα ήταν ότι, ο τοπικός πληθυσμός είχε αρνητική στάση απέναντι στις γαλλικές στρατιωτικές δυνάμεις και ότι, όταν θέλησαν οι Η.Π.Α. να

ενισχύσουν σημαντικά τις στρατιωτικές τους δυνάμεις, οι Γάλλοι τους απέτρεψαν.

Οι στρατιωτικές δυνάμεις των Η.Π.Α. ξεκίνησαν την αποχώρησή τους μόνο όταν βεβαιώθηκαν πως επετεύχθη η τελική επιθυμητή κατάληξη, ενώ ολοκλήρωσαν αυτή όταν διαπίστωσαν ότι δεν υφίσταται φόβος εκδήλωσης ανθρωπιστικής κρίσης.

Προχωρώντας παρακάτω, και έχοντας υπόψη μας τους σχετικούς στρατιωτικούς κανονισμούς και τα αντίστοιχα δόγματα, παρατηρούμε και δύο παραλείψεις κατά τη σχεδίαση, οι οποίες, ευτυχώς, δεν επηρέασαν δυσμενώς την εξέλιξη της ΕΕΑ. Η πρώτη έγκειται στο γεγονός ότι το υπουργείο εξωτερικών των Η.Π.Α. δεν φρόντισε να λάβει εγκαίρως τις απαιτούμενες άδειες ώστε το αεροσκάφος KC-130 να διέλθει από τον εναέριο χώρο των αφρικανικών κρατών, με αποτέλεσμα αυτό να διανύσει μεγαλύτερη απόσταση πετώντας πάνω από διεθνή ύδατα. Η δεύτερη παράλειψη, εντοπίζεται στο ότι οι δυνάμεις των Η.Π.Α. δεν φρόντισαν από την πρώτη στιγμή που έφτασαν στο Μπανγκί να ξεκινήσουν την αναζήτηση και τον εντοπισμό των υπηκόων τους, που παρέμεναν στις οικίες τους, με αποτέλεσμα να θέσουν αυτούς σε περαιτέρω κινδύνους.

Τελειώνοντας την ανάλυση της επιχείρησης «Quick Response», αξίζει να αναφέρουμε ότι η άριστη συνεργασία μεταξύ των στρατιωτικών δυνάμεων των δύο χωρών και της πρεσβείας των Η.Π.Α., είχε ως αποτέλεσμα την απρόσκοπτη εκτέλεση όλων των αποστολών και επομένως την επιτυχή εκτέλεση της ΕΕΑ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

7 Επιχείρηση «Palliser»

7.1 Τα προ της επιχείρησης γεγονότα

Η Σιέρα Λεόνε, με πληθυσμό περίπου 8 εκατομμύρια κατοίκους, κατοικείται από 21 διαφορετικές φυλετικές ομάδες. Μέχρι το 1961, οπότε απέκτησε την ανεξαρτησία της, ήταν αποικία του Ηνωμένου Βασιλείου. Από τη στιγμή που η χώρα ανεξαρτητοποιήθηκε, εξαιτίας διαφόρων ερίδων μεταξύ των φυλετικών ομάδων, αλλά και οικονομικών προβλημάτων, συνεχώς βρισκόταν σε αναταραχή. Αποκορύφωμα αυτής της αναταραχής ήταν η έναρξη του εμφύλιου πόλεμου τον Μάρτιο του 1991. Τότε, το Ενωμένο Επαναστατικό Μέτωπο (ΕΕΜ)²¹ με την υποστήριξη του γειτονικού κράτους της Λιβερίας, προσπάθησε να ανατρέψει την κυβέρνηση. Ο εμφύλιος αυτός πόλεμος χαρακτηρίζονταν από υπερβολική χρήση βίας και συνεχείς καταπατήσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Για τον λόγο αυτό, έπειτα από διπλωματικές πρωτοβουλίες διαφόρων κρατών, υπογράφει το 1999 συνθήκη κατάπαυσης του πυρός. Σύμφωνα με αυτή τη συνθήκη, ο αρχηγός του ΕΕΜ ορίστηκε αντιπρόεδρος της κυβέρνησης και έλαβε τον έλεγχο των ορυχείων διαμαντιού της χώρας. Επίσης, συμφωνήθηκε η παράδοση του οπλισμού από τους μαχητές του ΕΕΜ και η ανάπτυξη μιας ειρηνευτική δύναμης με εντολή των Ηνωμένων Εθνών με σκοπό την παρακολούθηση της διαδικασίας αφοπλισμού.

Οι ειρηνευτικές δυνάμεις, που αναπτύχθηκαν στην Σιέρα Λεόνε από τα Ηνωμένα Έθνη, συμπεριλαμβανομένων και των αφρικανικών ειρηνευτικών δυνάμεων που εστάλησαν με επικεφαλής την Νιγηρία²², οι οποίες αριθμούσαν περισσότερους από 6.000 στρατιώτες, δεν κατάφεραν να αφοπλίσουν τους επαναστάτες. Οι συνεχείς ένοπλες συγκρούσεις των ανωτέρω ειρηνευτικών δυνάμεων με τους τελευταίους, προκάλεσαν αρκετές απώλειες στις νιγηριανές δυνάμεις. Οι συγκρούσεις αυτές κλιμακώθηκαν κατά τον Μάιο του 2000, όταν οι επαναστάτες του ΕΕΜ κατάφεραν να

²¹ Revolutionary United Front (RUF)

²² Nigerian led Economic Community of African States Military Observer Group (ECOMOG)

αιχμαλωτίσουν περίπου 500 στρατιωτικούς των Ηνωμένων Εθνών μαζί με όλο των εξοπλισμό τους (συμπεριλαμβανομένων θωρακισμένων οχημάτων και βαρέως οπλισμού). Οι επαναστάτες αφού εκμεταλλεύτηκαν τις δυνατότητες που τους παρέιχαν τα καταληφθέντα οχήματα και ο οπλισμός, ξεκίνησαν επιθετικές επιχειρήσεις με σκοπό την κατάληψη της πρωτεύουσας.

Την δραματική κατάσταση που επικρατούσε εκείνη την περίοδο στην Σιέρα Λεόνε μας περιγράφει ο πολεμικός ανταποκριτής Janine di Giovanni (Giovanni, 2019).

«Όταν ο τοπικός ραδιοφωνικός σταθμός ανακοίνωσε ότι επίκειται η κατάληψη της πρωτεύουσας από τους επαναστάτες του EEM, επικράτησε πανικός. Χιλιάδες άνθρωποι, κουβαλώντας μόνο τα παιδιά τους και μερικά ρούχα, προσπαθούσαν να εγκαταλείψουν την πόλη. Στο αεροδρόμιο, οι τελευταίες πτήσεις ετοιμάζονταν να αναχωρήσουν πλήρεις επιβατών. Εκεί, απελπισμένοι γονείς παρακαλούσαν όσους είχαν ήδη εξασφαλίσει ένα εισιτήριο, να πάρουν μαζί τους τα παιδιά τους για να γλυτώσουν από τις ασχήμιες που θα ακολουθούσαν μετά την κατάληψη της πόλης από τον EEM».

«Είδα ερασιτεχνικό βίντεο, στο οποίο οι αιχμάλωτοι στρατιώτες των Ηνωμένων Εθνών, βασανίζονταν από τους επαναστάτες του EEM».

«Στα χωριά, ο EEM απήγαγε παιδιά και αφού τα έδινε ναρκωτικές ουσίες, τα εκπαίδευε ώστε να μάθουν να σκοτώνουν. Σε αυτές τις επιδρομές στα χωριά, οι επαναστάτες του EEM ανάγκαζαν τους γονείς να επιλέξουν πια από τα αρσενικά παιδιά θα πάρουν ως στρατιώτες και ποια θα σκοτώσουν επιτόπου. Τα κορίτσια μέχρι εννιά χρονών τα απήγαγαν για να τα κάνουν γυναίκες τους».

«Στους επαναστάτες του EEM, πριν από τη μάχη χορηγούσαν ναρκωτικές ουσίες. Έτσι, δημιουργούσαν άφοβους στρατιώτες που δεν έδειχναν έλεος στους αντιπάλους τους».

Κάτω από αυτές τις συνθήκες, κατόπιν πρότασης των υπουργείων εξωτερικών και άμυνας του Ηνωμένου Βασιλείου, αλλά και επικλήσεις για παροχή βοήθειας από τα Ηνωμένα Έθνη, την 5 Μαΐου, ο πρωθυπουργός αποφάσισε τη διεξαγωγή ΕΕΑ ώστε να εκκενωθούν με ασφάλεια από τη χώρα οι άμαχοι υπήκοοι του κράτους του, καθώς και οι άμαχοι υπήκοοι κρατών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ). Σύμφωνα με την εντολή που έλαβαν οι στρατιωτικές δυνάμεις, κατά τη διάρκεια της εν λόγω επιχείρησης, οι δυνάμεις αυτές θα επιφορτίζονταν και με το έργο παροχής υλικοτεχνικής υποστήριξης στις εκεί αναπτυγμένες δυνάμεις των Ηνωμένων Εθνών.

7.2 Σχεδίαση της επιχείρησης

Η σχεδίαση της επιχειρήσεως πραγματοποιήθηκε άμεσα. Σύμφωνα με αυτή από την 5 Μαΐου θα προαποστέλλονταν στην Σιέρα Λεόνε ένα στρατιωτικό τμήμα που θα προετοίμαζε την εισόδου των κυρίως δυνάμεων, θα συγκέντρωνε τις απαραίτητες πληροφορίες και θα αποκαθιστούσε επαφή με το διπλωματικό προσωπικό, τις δυνάμεις των Ηνωμένων Εθνών και τις πιστές στην κυβέρνηση δυνάμεις της Σιέρα Λεόνε. Το τμήμα αυτό, εντός 30 ωρών, θα ακολουθούσε το πρώτο κύμα των κυρίως στρατιωτικών δυνάμεων, αποτελούμενο από 800 αλεξιπτωτιστές. Οι δυνάμεις των αλεξιπτωτιστών, αφού αποβιβάζονταν στο αεροδρόμιο της Φριτάουν, θα εξασφάλιζαν αυτό και την γύρω περιοχή, θα απέστελλαν συνδέσμους και συμβούλους στις δυνάμεις των Ηνωμένων Εθνών, θα απέστελλαν συνδέσμους στις κυβερνητικές δυνάμεις και θα προέβαιναν στην εκκένωση των αμάχων. Μαζί με το πρώτο κύμα, θα κατέφθαναν και 4 μεταφορικά ελικόπτερα Chinook, τα οποία θα παρέμεναν στο αεροδρόμιο, το οποίο ορίστηκε ως χώρος συγκεντρώσεως και εκκενώσεως των αμάχων (Woods 2008).

Στη συνέχεια, θα έφτανε το δεύτερο κύμα του κυρίως στρατιωτικού τμήματος, που αποτελούνταν από δυνάμεις που βρισκόταν στη Μασσαλία της Γαλλίας. Αυτό το τμήμα αποτελούνταν από το ελικοφόρο πλοίο HMS Ocean, στο οποίο επέβαιναν 600 πεζοναύτες με βαρύ οπλισμό, οχτώ επιθετικά και 2 μεταφορικά ελικόπτερα, τη φρεγάτα HMS Chatham, ένα πλοίο ανεφοδιασμού και δύο πλοία γενικής υποστήριξη. Στο δεύτερο κύμα θα συμπεριλαμβάνονταν

και το αεροπλανοφόρο HMS *Illustrious*²³ συνοδευόμενο από ακόμα ένα πολεμικό πλοίο, τα οποία βρισκόταν στη Λισαβόνα της Πορτογαλίας.

Κατά το σχεδιασμό, αφού λήφθηκε υπόψη το γεγονός ότι η πόλη της Φριτάουν βρίσκεται ακόμα υπό τον έλεγχο των κυβερνητικών δυνάμεων, οι οποίες ενέκριναν την στρατιωτική επέμβαση του Ηνωμένου Βασιλείου και είχαν ακόμη τη δυνατότητα παροχής ασφαλείας στους αμάχους που βρίσκονταν εντός της πόλης, αποφασίστηκε οι εν λόγω άμαχοι να μετακινηθούν άνευ συνοδείας. Ωστόσο, προβλέφθηκε και η μεταφορά θωρακισμένων στρατιωτικών οχημάτων στη Σιέρα Λεόνε, με σκοπό να εκκενωθούν όσοι κατοικούσαν εκτός της πρωτεύουσας, καθώς και όσοι θα παρέμεναν λόγω έκτακτης ανάγκης εντός των οικιών τους.

Επίσης, σύμφωνα πάντα με το σχέδιο ενεργείας καθορίστηκαν λεπτομερώς οι ΚΕ, σύμφωνα με τους οποίους η χρήση «θανατηφόρας» βίας όχι μόνο επιτρέπονταν, αλλά και επιβαλλόταν σε περιπτώσεις αυτοάμυνας. Το γεγονός ότι τα στρατεύματα του Ηνωμένου Βασιλείου έλαβαν σαφή εντολή να ανταποδώσουν στις εναντίον τους εχθροπραξίες, η κυβέρνηση φρόντισε να το γνωστοποιήσει στις δυνάμεις του ΕΕΜ. Έτσι, σε επίσημη δήλωση του υπουργού εξωτερικών του Ηνωμένου Βασιλείου κ. Robin Cook, ανακοινώθηκε ότι, «θέλω να ξεκαθαρίσω στους επαναστάτες, πως αν οι δυνάμεις μας δεχθούν επίθεση, θα ανταποδώσουν ταχέως, σκληρά και αποτελεσματικά. Δεν θα είναι σοφό από μέρους των επαναστατών να εκδηλώσουν απειλητικές ενέργειες εναντίον των στρατιωτικών μας δυνάμεων. Όταν λέω ότι αυτές οι δυνάμεις δεν εστάλησαν εκεί για να συμμετέχουν στις εχθροπραξίες, δεν θέλω να παρεξηγήσουν οι επαναστάτες το γεγονός ότι αυτές οι δυνάμεις έχουν τις δυνατότητες, αλλά και την εντολή να προσβάλλουν όποιον θέτει σε κίνδυνο την ασφάλεια τους» (Andreas Krieg 2016).

Τελειώνοντας με τον σχεδιασμό της επιχείρησης, πρέπει να αναφέρουμε ότι, ενώ η τελική επιθυμητή κατάληξη ήταν ξεκάθαρα διατυπωμένη και συγκεκριμένα ορίζονταν ως η ασφαλής εκκένωση των αμάχων υπηκόων του Ηνωμένου Βασιλείου και των λοιπών κρατών της ΕΕ, δεν ίσχυε το ίδιο για τα

---

²³ Έφερε συνολικά 13 πολεμικά αεροσκάφη τύπου Harrier

κριτήρια τερματισμού της επιχείρησης. Πράγματι, αναθέτοντας ως έργο στις στρατιωτικές του δυνάμεις το Ηνωμένο Βασίλειο την υλικοτεχνική υποστήριξη των δυνάμεων των Ηνωμένων Εθνών, δεν ξεκαθάριζε μέχρι τότε θα συνεχιστεί η υποστήριξη αυτή και τότε θα αναδιπλωθούν οι εν λόγω δυνάμεις.

7.3 Διεξαγωγή της επιχείρησης

Τηρώντας τον ανωτέρω προγραμματισμό, τα πρώτα στρατιωτικά τμήματα αποβιβάστηκαν στη Φριτάουν την 5^η Μαΐου. Τα τμήματα αυτά, αφού προετοίμασαν την υποδοχή των υπόλοιπων στρατιωτικών τμημάτων, σύμφωνα με τα καθορισθέντα στο προαναφερθέν σχέδιο ενεργείας, υποδέχτηκαν το πρώτο κύμα του κυρίου σώματος τις πρωινές ώρες της 7 Μαΐου. Το τάγμα των αλεξιπτωτιστών που αποτελούσε το πρώτο κύμα, αμέσως εκκίνησε τις προσπάθειες εξασφάλισης του αεροδρόμιου και της γύρω περιοχής, ενώ συγχρόνως σχεδίασε επιχείρηση για την αποκατάσταση της οδικής σύνδεσης του αεροδρομίου με την πόλη και την εκδίωξη των επαναστατών που είχαν καταλάβει τους κύριους οδικούς κόμβους. Ταυτόχρονα, αντάλλαξε συνδέσμους τόσο με τις δυνάμεις των Ηνωμένων Εθνών, όσο και με τις κυβερνητικές δυνάμεις.

Την 8^η Μαΐου, περίπου 30 χιλιάδες διαδηλωτές, διαμαρτύρονταν έξω από την οικία του αρχηγού του EEM και αντιπροέδρου της κυβέρνησης. Οι διαδηλωτές αυτοί απαιτούσαν την απελευθέρωση των αιχμάλωτων στρατιωτών των Ηνωμένων Εθνών από τις δυνάμεις του EEM. Οι σωματοφύλακες του αντιπροέδρου Sankoh, ο οποίος εκείνη τη στιγμή βρισκόταν στην οικία του, εκτέλεσαν σκοπευμένα πυρά εναντίον του πλήθους που διαδήλωνε, με αποτέλεσμα να σκοτωθούν 19 άνθρωποι και πολλοί περισσότεροι να τραυματιστούν (Giovanni 2019). Ο Sankoh εκμεταλλευόμενος τον πανικό που επικράτησε, κατάφερε να διαφύγει από το εξαγριωμένο πλήθος, από την πίσω πλευρά της οικίας του.

Από το πρωί της ίδιας ημέρας, οι αλεξιπτωτιστές είχαν επιτύχει τους αρχικούς αντικειμενικούς σκοπούς τους, έχοντας εξασφαλίσει τόσο το

αεροδρόμιο και τη γύρω αυτού περιοχή, όσο και την απρόσκοπτη οδική σύνδεση της πόλης και του αεροδρομίου. Έτσι, από την ίδια ημέρα ξεκίνησαν να καταφτάνουν στο αεροδρόμιο άμαχοι, οι οποίοι αφού ταυτοποιούνταν και πιστοποιούνταν εκκενώνονταν με τα ελικόπτερα Chinook. Κατά τις επόμενες 48 ώρες, 299 άμαχοι είχαν εκκενωθεί χάρη στις προσπάθειες των αλεξιπτωτιστών (Krieg Andreas 2016). Τις δύο αυτές ημέρες εντός της πόλης της Φριτάουν περιπολούσαν θωρακισμένα οχήματα των αλεξιπτωτιστών με σκοπό να ενδυναμώσουν το αίσθημα ασφαλείας του τοπικού πληθυσμού, αλλά και να συνοδεύσουν αρκετούς προς εκκένωση αμάχους. Τα περιπάλα αυτά, σε συνδυασμό με την άφιξη των πρώτων πολεμικών πλοίων του Ηνωμένου Βασιλείου στη Φριτάουν, οδήγησαν στην εξομάλυνση της κατάστασης εντός της πόλης και στην επικράτηση σχετικής ηρεμίας, με αποτέλεσμα οι άμαχοι να φτάνουν ανεμπόδιστα στο αεροδρόμιο, όπου ήταν ο χώρος εκκένωσης.

Ενώ η επιχείρηση «Palliser» εξελίσσονταν ομαλά και σύμφωνα με το σχέδιο, στο Ηνωμένο Βασίλειο τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, αλλά και η κοινή γνώμη άρχισαν να αναρωτιούνται σχετικά με τον βαθμό εμπλοκής των στρατιωτικών δυνάμεων της χώρας τους στην κρίση της Σιέρα Λεόνε. Συγκεκριμένα, ζητήσουν να μην εμπλακεί ο στρατός της χώρας τους στις εχθροπραξίες και να αποχωρήσει αμέσως μόλις ολοκληρωθεί η εκκένωση των αμάχων. Σε απάντηση των ανωτέρω, ο υπουργός εξωτερικών ανακοίνωσε την 8^η Μαΐου ότι «δεν θα εμπλακούν οι δυνάμεις μας στις μάχες. Εστάλησαν για να εξασφαλίσουν την εκκένωση των υπηκόων μας. Με την παρουσία τους εκεί παρέχουν ασφάλεια στο αεροδρόμιο και βοηθούν στην ανάπτυξη των δυνάμεων των Ηνωμένων Εθνών» (Mr. Robin Cook 2000)

Την 10^η Μαΐου όλα φάνταζαν να πηγαίνουν καλά. Ωστόσο, την 11^η Μαΐου έφτασαν αναφορές ότι οι προελαύνουσες από τις 5 Μαΐου δυνάμεις του EEM, έφτασαν 40 χιλιόμετρα έξω από την πόλη. Την ίδια ημέρα, οι επαναστάτες εξαπέλυσαν επιθέσεις εναντίον αμάχων και εναντίον των δυνάμεων των Ηνωμένων Εθνών που κινούνταν στους κύριους οδικούς άξονες, που οδηγούσαν στην πρωτεύουσα. Στην πόλη εντάθηκε η ανησυχία για ακόμη μία φορά. Ήταν τότε που η κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου

μπήκε σε αμφιβολία. Αν και η εκκένωση των αμάχων είχε σχεδόν ολοκληρωθεί, μήπως δεν έπρεπε να αποχωρήσουν οι στρατιωτικές της δυνάμεις μετά την εκκένωση και του τελευταίου; Μήπως η αποχώρηση των στρατιωτών του Ηνωμένου Βασιλείου θα σήμαινε αυτόματα και την κατάληψη της πόλης από τους επαναστάτες, πράγμα το οποίο θα οδηγούσε σίγουρα σε μια νέα ανθρωπιστική κρίση στην περιοχή; Έχοντας λοιπόν αυτά στο νου της, η κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου αποφάσισε την παραμονή των δυνάμεων της στη Σιέρα Λεόνε με σκοπό την εξασφάλιση του αεροδρομίου, την εκτέλεση αποστολών ασφαλείας και την υποβοήθηση των δυνάμεων των Ηνωμένων Εθνών στο έργο τους.

Σε εκτέλεση της ανωτέρω απόφασης, οι δυνάμεις του Ηνωμένου Βασιλείου εκτός από την κατοχή του αεροδρομίου, αναπτύχθηκαν για να προστατεύσουν το δυτικό τμήμα της πόλης. Αυτό έδωσε τη δυνατότητα στα Ηνωμένα Έθνη να χρησιμοποιήσουν το σύνολο των δυνάμεων τους για την προστασία του ανατολικού τμήματος. Η κατάσταση βελτιώθηκε ακόμη περισσότερο, με την άφιξη του συνόλου των πολεμικών πλοίων στη Φριτάουν την 13 Μαΐου. Πράγματι, από την ημέρα αυτή τα ελικόπτερα των πολεμικών πλοίων μετέφεραν δυνάμεις, εξοπλισμό και εφόδια για λογαριασμό των δυνάμεων των Ηνωμένων Εθνών. Επιπλέον, τα αεροσκάφη εκτελούσαν αναγνωριστικές πτήσεις στην περιοχή γύρω από την πόλη για να συλλέξουν πληροφορίες για τις θέσεις και τις δυνάμεις των επαναστατών. Αυτά τα αεροσκάφη πολλές φορές εκτέλεσαν χαμηλές πτήσεις τόσο πάνω από την πόλη, όσο και στην περιοχή γύρω από αυτή, πετώντας αρκετές φορές άνωθεν των επαναστατικών δυνάμεων, με σκοπό να επιδείξουν την ισχύ των δυνάμεων του Ηνωμένου Βασιλείου και να αποτρέψουν την προχώρηση των αντίπαλων δυνάμεων. Για τον ίδιο σκοπό τα πολεμικά πλοία διήλθαν αρκετές φορές πλησίον της ακτής επιδεικνύοντας τα οπλικά τους συστήματα.

Την ίδια ημέρα, πίσω στο Ηνωμένο Βασίλειο, ο υπουργός εξωτερικών ανακοίνωνε ότι, αν και δεν υφίσταται εντολή να εμπλακούν οι στρατιωτικές δυνάμεις της χώρας σε εχθροπραξίες εναντίον του ΕΕΜ, αυτές θα υποστηρίξουν με κάθε μέσο τις δυνάμεις των Ηνωμένων Εθνών, ενώ σε κάθε περίπτωση δεν θα ανεχθούν οποιαδήποτε εχθρική ενέργεια εναντίον τους.

Σαν να ήξερε ο παραπάνω υπουργός τι πρόκειται να ακολουθήσει, το ίδιο βράδυ οι επαναστάτες επιτέθηκαν σε μια διμοιρία αλεξιππωτιστών, που πραγματοποιούσε αναγνωριστική αποστολή λίγο μακρύτερα από το αεροδρόμιο. Στην ένοπλη συμπλοκή που ακολούθησε 14 επαναστάτες σκοτώθηκαν και αρκετοί τραυματίστηκαν, χωρίς να σημειωθεί οποιαδήποτε απώλεια υγείας στο τμήμα των αλεξιππωτιστών (Igon 2019). Ήταν τότε που οι ερασιτέχνες στρατιώτες-επαναστάτες του ΕΕΜ, αντιλήφθηκαν ότι δεν έχουν την ικανότητα να αντιμετωπίσουν ένα άριστα εκπαιδευμένο και εξοπλισμένο στρατιωτικό τμήμα.

Τις επόμενες ημέρες, παρά τις επικρίσεις που δεχόταν η κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου στο εσωτερικό της χώρας, κατηγορούμενη ότι η επιχείρηση «Palliser» από μια ΕΕΑ που ήταν αρχικά έχει λάβει μορφή πλήρους στρατιωτικής εμπλοκής, οι στρατιωτικές δυνάμεις του Ηνωμένου Βασιλείου από κοινού με τις κυβερνητικές δυνάμεις και τις δυνάμεις των Ηνωμένων Εθνών προετοίμαζαν σχέδιο αντεπίθεσης και απώθησης των επαναστατών. Σε αυτή την αντεπίθεση, θα λάμβαναν μέρος και δύο αντάρτικες οργανώσεις, με τις οποίες επικοινωνήσε και κατάφερε να προσεταιριστεί ο επικεφαλής της στρατιωτικής αποστολής του Ηνωμένου Βασιλείου. Οι οργανώσεις αυτές, με τις ονομασίες Kamajors και West Side Boys, συμμετείχαν στις εχθροπραξίες όχι υποστηρίζοντας κάποια συγκεκριμένη πλευρά, αλλά για να ικανοποιήσουν δικούς τους σκοπούς και συμφέροντα.

Οι συνασπισμένες κυβερνητικές και αντάρτικες δυνάμεις, εξαπέλυσαν επίθεση εναντίον των επαναστατών του ΕΕΜ. Επικουρούμενες από τις δυνάμεις των Ηνωμένων Εθνών, μικρό μέρος των οποίων κατείχε ζωτικά εδάφη, ενώ τα υπόλοιπα τμήματα ακολουθούσαν τις ανωτέρω επιτιθέμενες δυνάμεις με σκοπό την διατήρηση του καταλαμβανομένου εδάφους και την αποτροπή επιθέσεως στα νώτα τους και υπό την καθοδήγηση και υλικοτεχνική υποστήριξη των δυνάμεων του Ηνωμένου Βασιλείου, κατάφεραν μέχρι τις 17 Μαΐου όχι μόνο να απωθήσουν τους επαναστάτες του ΕΕΜ, αλλά και να συλλάβουν τον αρχηγό τους.

Μέχρι τις 26 Μαΐου, οι δυνάμεις του ΕΕΜ λόγω των συνεχόμενων ηττών και των βαριών απωλειών που υπέστησαν, αλλά και λόγω της σύλληψης του αρχηγού τους και της αδυναμίας εύρεσης ικανού αντικαταστάτη υποχώρησαν. Επίσης, άπαντες οι άμαχοι υπήκοοι του Ηνωμένου Βασιλείου και των κρατών της ΕΕ είχαν εκκενωθεί σε ασφαλή καταφύγιο. Έτσι, οι δυνάμεις των αλεξιπτωτιστών ,αντικαταστάθηκαν από δυνάμεις πεζοναυτών και οι πρώτοι επέστρεψαν στις αρχικές τους βάσεις. Η επιχείρηση «Palliser» έληξε επίσημα την 15 Ιουνίου, όποτε το μεγαλύτερο μέρος των δυνάμεων του Ηνωμένου Βασιλείου αποχώρησε από την περιοχή. Ωστόσο, υπό τον φόβο μήπως με την αποχώρηση του συνόλου των στρατιωτικών δυνάμεων του Ηνωμένου Βασιλείου, αναζωπυρωθούν οι συγκρούσεις, παρέμειναν 200 πεζοναύτες με αποστολή την αποτροπή επανέναρξης των εχθροπραξιών και 90 επιπλέον στρατιωτικοί, με αποστολή την εκπαίδευση και την οργάνωση του κυβερνητικού στρατού της Σιέρα Λεόνε. Έτσι, ο τερματισμός της επιχείρησης «Palliser», σήμαινε ταυτόχρονα και την έναρξη της επιχείρησης «Basilica» που ανέλαβαν να φέρουν σε πέρας οι 200 πεζοναύτες και οι 90 στρατιωτικοί εκπαιδευτές.

Η αποχώρηση του συνόλου των δυνάμεων του Ηνωμένου Βασιλείου πραγματοποιήθηκε τον Ιούλιο του 2002. Πριν την αποχώρηση αυτή και συγκεκριμένα τον Ιανουάριο του ίδιου έτους, η κυβέρνηση της Σιέρα Λεόνε ανακοίνωσε τη λήξη του πολέμου, ενώ ακόμα νωρίτερα ο στρατός του Ηνωμένου Βασιλείου διεξήγαγε ακόμα δύο επιχειρήσεις. Την επιχείρηση «Barras», στις 25 Αυγούστου του 2000 με σκοπό την απελευθέρωση 11 στρατιωτών του Βασιλικού Ιρλανδικού Συντάγματος που συνελήφθησαν αιχμάλωτοι από την αντάρτικη ομάδα των West Side Boys και την επιχείρηση «Silkman», η οποία ήταν μια αποβατική άσκηση μεγάλης κλίμακας που διεξήχθη στην ευρύτερη περιοχή της Φριτάουν, μεταξύ 13 Νοεμβρίου και 8 Δεκεμβρίου του 2000, με σκοπό την επίδειξη ισχύος και την αποτροπή των διάφορων αντάρτικων ομάδων να αναλάβουν επιθετικές επιχειρήσεις εναντίον της κυβέρνησης της Σιέρα Λεόνε (BBC News 2018).

7.4 Ανάλυση της Επιχείρησης - Συμπεράσματα

Η διεξαγωγή της επιχείρησης «Palliser», δεν προέκυψε μετά από σχετικό αίτημα των διπλωματικών αντιπροσώπων στη Σιέρα Λεόνε. Προέκυψε μετά από απαίτηση των υπουργείων εξωτερικών και άμυνας της χώρας, αλλά και από την επίκληση των Ηνωμένων Εθνών για παροχή βοήθειας και ενίσχυσης στις στρατιωτικές δυνάμεις, που ήταν ήδη αναπτυγμένες εκεί. Οι δυνάμεις αυτές των Ηνωμένων Εθνών, όχι μόνο δεν επέτυχαν τον αφοπλισμό των επαναστατών του ΕΕΜ, όπως προβλέφθηκε στη συμφωνία κατάπαυσης του πυρός το 1999, αλλά συγχρόνως αδυνατούσαν να προστατεύσουν τους κατοίκους της υπαίθρου από τις βιαιότητες και τις ασχήμιες στις οποίες προέβαινε. Ενώ το ΕΕΜ προσπαθούσε να διευρύνει την επιρροή του σε νέες περιοχές, υπό το φόβο κλιμάκωσης των ένοπλων συγκρούσεων και επέκτασης τους σε ολόκληρη τη χώρα, συμπεριλαμβανομένης της πρωτεύουσας Φριτάουν, η κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου αποφάσισε τη διεξαγωγή ΕΕΑ, για την ασφαλή εκκένωση των υπηκόων των κρατών της ΕΕ.

Λόγω του επείγοντος της καταστάσεως, η επιχείρηση σχεδιάστηκε ταχέως. Άλλωστε υπήρχε η σχετική γνώση και εμπειρία από παρελθούσες ανάλογες επιχειρήσεις, ενώ συγχρόνως τα υπουργεία είχαν στη διάθεση τους το δόγμα ΕΕΑ, το οποίο αποτέλεσε χρήσιμο εργαλείο για την λεπτομερή ταχεία και ολοκληρωμένη σχεδίαση.

Τον ταχύ σχεδιασμό ακολούθησε και η ταχεία ανάπτυξη των τμημάτων. Η επιλογή του είδους και του μεγέθους αυτών των τμημάτων πραγματοποιήθηκε βάση τεσσάρων παραγόντων, των οποίων ο κάθε ένας επηρέασε σημαντικά την σχεδίαση. Πρώτος παράγοντας ήταν ότι, το διπλωματικό προσωπικό δεν διέθετε, κατά την χρονική στιγμή ενάρξεως της σχεδίασης, το σύνολο των πληροφοριών που απαιτούνταν για την σε βάθος σχεδίαση της διαδικασίας εντοπισμού και συγκέντρωσης των αμάχων, καθώς και πληροφορίες που αφορούσαν για το μέγεθος και το είδος της απειλής εναντίον του άμαχου πληθυσμού, αλλά και του στρατιωτικού προσωπικού που θα εκτελούσε την επιχείρηση. Δεύτερος ήταν ότι, οι ήδη αναπτυγμένες

δυνάμεις των Ηνωμένων Εθνών βρισκόταν σε δυσμενή κατάσταση, δεν διέθεταν ουσιώδης πληροφορίες, αλλά ούτε και τα μέσα για να συγκεντρώσουν το σύνολο των απαιτούμενων πληροφοριών, ενώ συγχρόνως δεν διέθεταν και κοινούς τρόπους και διαδικασίες συλλογής και διανομής πληροφοριών με το στρατό του Ηνωμένου Βασιλείου, με αποτέλεσμα να καθίσταται από δύσκολη έως αδύνατη η μεταξύ τους συνεργασία στη παρούσα φάση. Ακόμα, ένας παράγοντας, ήταν η υφιστάμενη διαθεσιμότητα ικανού αριθμού στρατιωτικών δυνάμεων του Ηνωμένου Βασιλείου, η παρεχόμενη σε αυτές εκπαίδευση και η ύπαρξη εμπειρίας σε ανάλογες επιχειρήσεις, ο οργανικός οπλισμός, υλικά και μέσα που διέθεταν αυτές, η δυνατότητα ταχείας μεταφοράς τους, καθώς και η εγγύτητα αυτών στην περιοχή διεξαγωγής της επιχείρησης. Τέλος, την επιλογή των δυνάμεων επηρέασε και η θέληση της πολιτικής ηγεσίας να υποστηρίξει στο έργο τους τις δυνάμεις των Ηνωμένων Εθνών.

Έτσι, λόγω των ελλιπών πληροφοριών, τα πρώτα στρατιωτικά τμήματα, τα οποία αποτελούνταν από ειδικούς που θα προαποστέλλονταν στην περιοχή των επιχειρήσεων με σκοπό να προετοιμάσουν την υποδοχή των υπολοίπων, εστάλησαν πριν ακόμα ολοκληρωθεί ο σχεδιασμός της επιχείρησης. Τα υπόλοιπα τμήματα επιλεγήκαν από ταχικίνητες ειδικά εκπαιδευμένες και εξοπλισμένες στρατιωτικές μονάδες αλεξιπτωτιστών και πεζοναυτών, οι οποίες είχαν στη διάθεση τους τον απαραίτητο χρόνο ώστε αφού μελετήσουν τις υποχρεώσεις τους σύμφωνα με τα καθοριζόμενα στη διαταγή ενεργείας, να προβούν στην επιμέρους σχεδίαση, στο επίπεδο που τους αφορά, και στην εκτέλεση δοκιμών.

Αν και κατά το χρόνο ενάρξεως της σχεδίασης το επιχειρησιακό περιβάλλον, σε ότι αφορά την πρωτεύουσα Φριτάουν, θα μπορούσε να χαρακτηριστεί μεταξύ αβέβαιου και εχθρικού, δεν απαιτούνταν η αποστολή τόσο μεγάλης στρατιωτικής δύναμης σε προσωπικό, εξοπλιστικά συστήματα και μέσα. Άλλωστε, όπως προαναφέραμε σε μια ΕΕΑ λαμβάνουν μέρος μόνο οι απαραίτητες δυνάμεις και μέσα, με σκοπό να μην παρεξηγηθεί από τη διεθνή γνώμη και την τοπική κυβέρνηση η πρόθεση του κράτους που την αναλαμβάνει. Την αιτία της χρησιμοποίησης αυτού του μεγάλου όγκου

δυνάμεων, μάλλον πρέπει να την αναζητήσουμε στην θέληση της κυβέρνησης του Ηνωμένου Βασιλείου να συνδράμει τις δυνάμεις των Ηνωμένων Εθνών στο έργο τους και όχι στην αναγκαιότητα υποστήριξης καθαρά και μόνο του σχεδίου της ΕΕΑ. Άλλωστε, παρατηρώντας τόσο τη σχεδίαση, όσο και τη διεξαγωγή της επιχειρήσεως, διαπιστώνουμε ότι επιπλέον γεγονότα που καταδεικνύει πως δεν απαιτούνταν όλες αυτές οι στρατιωτικές δυνάμεις για την εκτέλεση της ΕΕΑ, είναι ότι δεν καθορίστηκαν ξεχωριστοί χώροι συγκέντρωσης και εκκένωσης, ενώ συγχρόνως πολλοί άμαχοι κατάφεραν να μετακινηθούν μέχρι το χώρο εκκένωσης χωρίς να απαιτηθεί η συνδρομή στρατιωτικών δυνάμεων.

Όλα τα παραπάνω, μας οδηγούν στο συμπέρασμα ότι η επιχείρηση «Palliser», αν και θεωρήθηκε ως ΕΕΑ, δεν ήταν ξεκάθαρα μια τέτοια. Οι δυνάμεις του Ηνωμένου Βασιλείου έλαβαν διπλή εντολή η οποία συνίσταται τόσο στην ασφαλή εκκένωση των αμάχων υπηκόων του Ηνωμένου Βασιλείου και των λοιπών κρατών της ΕΕ από τη Σιέρα Λεόνε, όσο και στην υλικοτεχνική υποστήριξη των δυνάμεων των Ηνωμένων Εθνών καθ' όλη τη διάρκεια της επιχείρησης. Έτσι, αν και ως πρόθεση της κυβέρνησης, αλλά και ως επιθυμητή κατάληξη της επιχειρήσεως καθορίστηκε ο ίδιος στόχος, που ήταν η ασφαλής και ταχεία εκκένωση των ανωτέρω αμάχων, δεν ξεκαθαρίστηκαν τα κριτήρια τερματισμού της επιχείρησης, δηλαδή το τι θα πρέπει να έχει επιτευχθεί, ώστε οι στρατιωτικές δυνάμεις να αναδιπλωθούν και να επιστρέψουν στο Ηνωμένο Βασίλειο.

Η μη ύπαρξη ξεκάθαρων κριτηρίων τερματισμού της επιχείρησης, παρά τα όσα καθορίζονται στο σχετικό δόγμα ΕΕΑ, δεν οφείλεται σε λανθασμένη εφαρμογή των καθοριζόμενων στο δόγμα, ούτε σε λανθασμένο σχεδιασμό. Οφείλεται στη θέληση της κυβέρνησης του Ηνωμένου Βασιλείου να αποτρέψει ή και να απαγορεύσει μια ανθρωπιστική κρίση στην Φριτάουν και στην ευρύτερη αυτής περιοχή. Πράγματι, η κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, έχοντας γίνει μάρτυρας των γενοκτονιών στην Βοσνία και στην Ρουάντα, στις αρχές της δεκαετίας του 1990, επιθυμούσε να αποτρέψει ανάλογες καταστάσεις. Αυτή η επιθυμία φαίνεται και στα λόγια του τότε πρωθυπουργού Tony Blair σύμφωνα με τον οποίο, «Οι πράξεις γενοκτονίας δεν μπορούν

ποτέ να είναι καθαρά εσωτερική υπόθεση. Όταν τέτοιες πράξεις δημιουργούν τεράστιες ροές προσφύγων που επηρεάζουν αρνητικά την κατάσταση στις γειτονικές χώρες, τότε αυτές οι πράξεις μπορούν να περιγραφούν ως απειλές για τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια» (Blair 2010).

Έτσι, οι στρατιωτικές δυνάμεις, σύμφωνα πάντα με τον παραπάνω πρωθυπουργό, πρέπει να συνεχίζουν την επιχείρηση για όσο διάστημα είναι απαραίτητο για την αποτροπή μιας επικείμενης ανθρωπιστικής κρίσης. Βέβαια, όπως προαναφέραμε στο τρίτο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας, η εν λόγω παραμονή των δυνάμεων προβλέπεται και στο δόγμα ΕΕΑ. Το δόγμα όμως αναφέρει ότι η ανάγκη παραμονής ή ενίσχυσης των δυνάμεων αξιολογείται μετά το πέρας της ΕΕΑ, ενώ στη Σιέρα Λεόνε αυτή η παραμονή είχε αποφασιστεί από την έναρξη της σχεδίασης.

Για ποιόν λόγο επομένως η κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου δεν ξεκαθάρισε τις προθέσεις της από την πρώτη στιγμή; Η αιτία ήταν η αντίδραση της κοινής γνώμης εντός του Ηνωμένου Βασιλείου, αφού οι πολίτες, αλλά και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης του κράτους, έχοντας νωπές τις μνήμες από την επιχείρηση «Gothic Serpent», που ανέλαβε ο στρατός των Η.Π.Α. στο Μογκαντίσου της Σομαλίας στις 3 Οκτωβρίου του 1993, όπου σκοτώθηκαν 18 στρατιώτες των Η.Π.Α. και τραυματίστηκαν 73, δεν επιθυμούσαν μια αντίστοιχη μοίρα και για τους δικούς τους στρατιώτες. Έτσι, αν και το σύνολο των αμάχων είχαν εκκενωθεί μέχρι την 26 Μαΐου, η κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου για να δικαιολογήσει την περαιτέρω εμπλοκή της στη κρίση της Σιέρα Λεόνε, παρέτεινε την επιχείρηση μέχρι την 15 Ιουνίου, ενώ μετά την επίσημη λήξη της επιχείρησης ανακοίνωσε την έναρξη της επιχείρησης «Basilica».

Για να αποφύγει η κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου να θρηνήσει μεγάλο αριθμό απωλειών, όπως οι Η.Π.Α. στην ανωτέρω επιχείρηση, έθεσε ξεκάθαρους κανόνες εμπλοκής, σύμφωνα με τα αναγραφόμενα στο σχετικό δόγμα. Έτσι, οι στρατιωτικές της δυνάμεις θα προσπαθούσαν να μην κλιμακώσουν τις εχθροπραξίες, αποφεύγοντας την άσκοπη χρήση βίας, αλλά συγχρόνως θα προέβαιναν σε όλες τις απαιτούμενες ενέργειες, ακόμη και στη

χρήση «θανατηφόρας» βίας για λόγους αυτοάμυνας. Για τον ίδιο σκοπό χρησιμοποίησε και τα ΜΜΕ, αφού ο υπουργός εξωτερικών με σκοπό να αποτρέψει το ΕΕΜ να εκδηλώσει επιθετικές ενέργειες εναντίον των δυνάμεων της χώρας του, προέβη σε αρκετές δηλώσεις στα ΜΜΕ. Σύμφωνα με αυτές εφόσον δέχονταν επίθεση οι στρατιωτικές δυνάμεις του Ηνωμένου Βασιλείου «θα απαντούσαν και θα απαντούσαν σκληρά».

Τα ΜΜΕ σε όλες τις ΕΕΑ, είναι ένα μέσο νομιμοποίησης τους. Πράγματι, όλα τα κράτη, με σχετικές δηλώσεις τους σε αυτά προσπαθούν να εξασφαλίσουν την διεθνή νομιμοποίηση, δικαιολογώντας την ανάληψη της επιχείρησης, αναφερόμενα σε λόγους αυτοάμυνας, προστασίας των υπηκόων τους και προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Στην περίπτωση της επιχείρησης «Palliser» όμως, έχοντας στο νου μας τις ανωτέρω δηλώσεις του υπουργού εξωτερικών, οδηγούμαστε στο συμπέρασμα ότι η κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου ενδιαφερόταν περισσότερο να πείσει την κοινή γνώμη στο εσωτερικό της χώρας για την ανάγκη ανάληψης της ΕΕΑ και συγχρόνως υποστήριξης των δυνάμεων των Ηνωμένων Εθνών. Άλλωστε, διεθνή νομιμοποίηση η εν λόγω επιχείρηση εξασφάλισε μετά την επίκληση των Ηνωμένων Εθνών προς όλα τα κράτη, για παροχή αρωγής στις εκεί αναπτυγμένες στρατιωτικές δυνάμεις.

Το γεγονός ότι το Ηνωμένο Βασίλειο είχε λάβει από την πρώτη στιγμή την απόφαση να εμπλακεί σε μεγάλη έκταση με σκοπό την αντιμετώπιση της κρίσης στη Σιέρα Λεόνε και όχι απλά να περιοριστεί στη διεξαγωγή μιας ΕΕΑ, φαίνεται και από την επίδειξη δύναμης η οποία προβλέφθηκε κατά το σχεδιασμό της επιχείρησης και υλοποιήθηκε από τις ναυτικές και αεροπορικές δυνάμεις του. Ανάλογες ενέργειες ούτε προβλέπονται από τα σχετικά δόγματα και τους στρατιωτικούς κανονισμούς ΕΕΑ, αλλά και ούτε επιχειρήθηκαν στις προηγούμενες δύο ΕΕΑ, στις οποίες αναφερθήκαμε. Το παραπάνω σε συνδυασμό με το γεγονός ότι, το σύνολο των αμάχων υπηκόων του Ηνωμένου Βασιλείου και των λοιπών κρατών της ΕΕ εκκενώθηκε από την 26 Μαΐου, ενώ η ΕΕΑ έληξε την 15 Ιουνίου, μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η επίδειξη των στρατιωτικών δυνατοτήτων του Ηνωμένου Βασιλείου

πραγματοποιήθηκε με σκοπό να κάμψει τη θέληση των δυνάμεων του ΕΕΜ να εμπλακούν σε ένοπλες συγκρούσεις με τις στρατιωτικές δυνάμεις του.

Τελειώνοντας την ανάλυση της εν λόγω επιχείρησης, δεν πρέπει να αμελήσουμε το γεγονός ότι, ο στρατιωτικός διοικητής της επιχείρησης ανέλαβε την πρωτοβουλία να προσεγγίσει δύο αντάρτικες ομάδες και να τις πείσει να αναλάβουν επιθετικές επιχειρήσεις από κοινού με τις κυβερνητικές δυνάμεις εναντίον του ΕΕΜ. Αν και η κατάληξη των ανωτέρω ήταν η κατανίκηση των δυνάμεων του ΕΕΜ και η σύλληψη του αρχηγού του, τέτοιες ενέργειες είναι απαγορευτικό να αναλαμβάνονται από τη στρατιωτική ηγεσία, χωρίς να έχει λάβει προηγουμένως ξεκάθαρη έγκριση της πολιτικής ηγεσίας, καθόσον μπορούν να επηρεάσουν δυσμενώς την διεθνή φήμη και θέση της χώρας.

Συμπεράσματα – Προτάσεις

Συμπεράσματα

Όπως διαπιστώσαμε από την ανάλυση των παραπάνω τριών επιχειρήσεων, η απόφαση ανάληψης μιας ΕΕΑ από ένα κράτος, με σκοπό την ασφαλή εκκένωση των υπηκόων του που βρίσκονται σε μια υπό κρίση χώρα, αποτελεί συνάρτηση πολλών παραγόντων. Οι κυριότεροι παράγοντες είναι η απόσταση μεταξύ του κράτους τους και της υπό κρίση χώρας, αλλά και οι στρατιωτικές δυνατότητες και η διπλωματική ικανότητα που διαθέτει το κράτος που επιθυμεί να αναλάβει μια τέτοια επιχείρηση.

Οι επιχειρήσεις αυτές αναλαμβάνονται κατόπιν αιτήσεως του διπλωματικού εκπροσώπου του κράτους, ο οποίος βρίσκεται στην υπό κρίση χώρα, ενώ η απόφαση υλοποίησης τους θα αναληφθεί μόνο όταν έχουν εξαντληθεί οι δυνατότητες ασφαλούς εκκένωσης των υπηκόων του κράτους είτε με δική τους πρωτοβουλία είτε με τη συνδρομή της τοπικής κυβέρνησης. Από στρατιωτικής πλευράς, οι εν λόγω επιχειρήσεις συνίστανται στην υποστήριξη του αρμόδιου κρατικού φορέα που θα τις οργανώσει, με τη συμμετοχή σε αυτή κατάλληλων δυνάμεων και μέσων, προκειμένου να εξασφαλισθεί η ταχεία και ασφαλής εκκένωση-απεγκλωβισμός των υπηκόων του κράτους που διαβιώνουν στην αλλοδαπή, όταν καταστάσεις βίας ή και αναταραχής απειλούν την ασφάλεια τους.

Συνήθως, για διπλωματικές – πολιτικές αιτίες η ανωτέρω απόφαση λαμβάνεται την τελευταία στιγμή, με αποτέλεσμα ο διατιθέμενος χρόνος σχεδίασης και έναρξης της επιχείρησης να είναι από πολύ λίγος έως ελάχιστος. Για τον λόγο αυτό υφίστανται θεσμικά κείμενα (δόγματα, στρατιωτικοί κανονισμοί και εγχειρίδια εκστρατείας) τα οποία τυποποιούν και διευκολύνουν τις διαδικασίες σχεδίασης και τον τρόπο διεξαγωγής της επιχείρησης.

Εφόσον αποφασιστεί η διεξαγωγή μιας ΕΕΑ, τότε το υπουργείο εξωτερικών του κράτους που θα την επιχειρήσει, επιθυμεί να λάβει την έγκριση και την υποστήριξη τόσο της κυβέρνησης στο έδαφος της οποίας θα πραγματοποιηθεί η εν λόγω επιχείρηση, όσο και λοιπών κρατών τα οποία είτε απλά θα επιτρέψουν την διέλευση των στρατιωτικών δυνάμεων από το έδαφος, τον εναέριο χώρο τους ή τα χωρικά τους ύδατα, είτε ακόμα θα συνδράμουν στην επιχείρηση με τη διάθεση βάσεων, υλικών και εφοδίων ή δυνάμεων. Σε κάθε περίπτωση, εφόσον αποφασιστεί η διεξαγωγή μιας ΕΕΑ, η εν λόγω επιχείρηση θα υλοποιηθεί ακόμα και χωρίς να επιτευχθεί η έγκριση της από ένα ή περισσότερα των παραπάνω κρατών.

Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, συμπεριλαμβανομένου του διαδικτύου, χρησιμοποιούνται από το κράτος που διεξάγει μια ΕΕΑ για την επίτευξη διαφόρων σκοπών. Κύριος σκοπός του κράτους είναι να επιτύχει τη διεθνή νομιμοποίηση της επιχειρήσεως. Δευτερεύοντες σκοποί μπορεί να είναι η νομιμοποίηση της επιχειρήσεως στο εσωτερικό του και η αποτροπή των ενόπλων ομάδων που δραστηριοποιούνται στο υπό κρίση κράτος να προβούν σε εχθρικές ενέργειες εναντίον των αμάχων υπηκόων του ή εναντίον των στρατιωτικών του δυνάμεων. Το τελευταίο, το καταφέρνουν επιδεικνύοντας αποφασιστικότητα για την επιτυχή εκτέλεση της αποστολής τους και πείθοντας αυτές τις ένοπλες ομάδες ότι το κόστος μιας ένοπλης εμπλοκής με τις στρατιωτικές τους δυνάμεις θα είναι πολύ μεγαλύτερο από τα τυχόν οφέλη.

Οι εν λόγω επιχειρήσεις ολοκληρώνονται το συντομότερο δυνατόν από ειδικά εκπαιδευμένες και εξοπλισμένες στρατιωτικές δυνάμεις. Με σκοπό να μην παρεξηγηθεί η πρόθεση του κράτους που αναλαμβάνει μια τέτοια επιχείρηση, χρησιμοποιείται ο ελάχιστος δυνατός αριθμός προσωπικού και μέσων. Το εν λόγω προσωπικό, θα αποχωρήσει αμέσως μόλις εκκενωθούν με ασφάλεια όλοι οι άμαχοι υπήκοοι που ήταν καταγεγραμμένοι σε καταλόγους από το υπουργείο εξωτερικών, εκτός και αν ανθρωπιστικοί λόγοι επιβάλουν την παραμονή μέρους αυτού ή ακόμα και την ενίσχυση του (π.χ. για την αποτροπή ή την απαγόρευση μιας επικείμενης ανθρωπιστικής κρίσης).

Τέλος, κατά τον σχεδιασμό της επιχείρησης θεσπίζονται αυστηροί ΚΕ, σύμφωνα με τους οποίους καθορίζεται το πότε και υπό ποιες προϋποθέσεις επιτρέπεται η χρήση «θανατηφόρας βίας», ενώ συγχρόνως καθορίζονται και τα κριτήρια τερματισμού της επιχείρησης.

Όλα τα ανωτέρω, τα οποία καταγράφονται στα αντίστοιχα δόγματα και στους αντίστοιχους στρατιωτικούς κανονισμούς, παρατηρήσαμε ότι υλοποιήθηκαν στο σύνολο ή στη συντριπτική τους πλειοψηφία από όλα τα κράτη που ανέλαβαν ΕΕΑ.

Προτάσεις

Για να αυξηθούν οι πιθανότητες επιτυχούς διεξαγωγής μιας ΕΕΑ, τα κράτη οφείλουν να είναι συνεχώς προετοιμασμένα και σε ετοιμότητα ανάληψης αποστολής.

Έτσι, στις ένοπλες δυνάμεις απαιτείται να συμπεριλαμβάνονται και μικρές, εύκαμπτες, χερσαίες, ναυτικές και αεροπορικές δυνάμεις, οι οποίες να δύνανται, εκμεταλλευόμενες τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους, να εξασφαλίζουν εφικτή και κατάλληλη στρατιωτική αντίδραση στις περιπτώσεις που απαιτείται η ανάληψη μιας ΕΕΑ.

Ο κατάλληλος εξοπλισμός, η ρεαλιστική εκπαίδευση, η διαθεσιμότητα των μέσων και η καλά οργανωμένη διοικητική μέριμνα, είναι παράγοντες που θα πρέπει να χαρακτηρίζουν αυτές τις δυνάμεις.

Επιπλέον, το προσωπικό που θα στελεχώνει αυτές, λόγω της ειδικής, μακροχρόνιας και πολυδάπανης εκπαίδευσης που απαιτείται, πρέπει να αποτελείται από εθελοντές και να επιλέγεται μεταξύ των καλύτερων από αυτούς.

Πλέον των ανωτέρω, πρέπει να υφίσταται η δυνατότητα ταχείας συγκρότησης κατάλληλης ομάδας σχεδίασης. Η ομάδα αυτή θα στελεχώνεται

από κατάλληλο – εκπαιδευμένο προσωπικό, με βάση τις συμμετέχουσες-εμπλεκόμενες δυνάμεις για ενέργεια ή υποστήριξη. Το προσωπικό αυτό θα πρέπει να διαθέτει βαθιά γνώση των δυνατοτήτων των δυνάμεων που εκπροσωπούν (προσωπικό πληροφοριών, διοικητικής μέριμνας, επικοινωνιών κλπ), ώστε να είναι ικανό να παρέχει στη διοίκηση τη δυνατότητα να αναθέτει αποστολές, καθώς και να ελέγχει και να διευθύνει κατάλληλα τις δυνάμεις. Για την επίτευξη των ανωτέρω, θεμιτό είναι στην ομάδα σχεδίασης να συμμετέχει και προσωπικό των δυνάμεων που θα εμπλακεί με τη διεξαγωγή της επιχειρήσεως.

Για να πραγματοποιηθεί το δυνατόν συντομότερο η εν λόγω σχεδίαση, αλλά και για να επιτευχθεί ο συντονισμός των επιμέρους τμημάτων της δύναμης, απαιτούνται εναρμονισμένες επιχειρησιακές πρακτικές διαδικασίες, εκπόνηση κοινών διαδικασιών στην εκτέλεση διακλαδικών επιχειρήσεων, εκπόνηση κοινών διαδικασιών επικοινωνίας και αναγνώρισης, ανάπτυξη συστημάτων και διαδικασιών διευκρίνησης των φίλιων δυνάμεων από τις εχθρικές και κυρίως ανάπτυξη πνεύματος συνεργασίας μεταξύ των εμπλεκόμενων σε όλους τους τομείς μέσω της έγκαιρης σύζευξης, συνεκπαίδευσης, κοινής σχεδίασης και εκτέλεσης δοκιμών. Τα ανωτέρω εξασφαλίζονται με την εκπόνηση δόγματος ΕΕΑ και στρατιωτικών κανονισμών, τα οποία πρέπει να διαθέτουν όλα τα κράτη που σκοπεύουν να διεξάγουν ανάλογες επιχειρήσεις. Πράγματι, είναι αυτοί οι κανονισμοί και το δόγμα, τα οποία θα εξασφαλίσουν σε μια δύναμη την αντιμετώπιση καταστάσεων στις οποίες διαφορετικά στρατιωτικά τμήματα και υπηρεσίες δεν μπορούν να συνεργαστούν αποτελεσματικά λόγω διαφορών στην τακτική και στις λειτουργικές διαδικασίες, που θα επιλύσουν προβλήματα παρερμηνείας αποστολών, αδυναμίας επικοινωνιών, αδυναμίας αποστολής και λήψης πληροφοριών και γενικότερα προβλήματα στη διοίκηση και τον έλεγχο, ενώ συγχρόνως θα δώσουν λύση στη δημιουργία προβλημάτων σε θέματα υποστήριξης και διοικητικής μέριμνας χάρη στην τυποποίηση των διαδικασιών.

Για την επιτυχή εκτέλεση αυτών των επιχειρήσεων, που όπως προαναφέραμε χαρακτηρίζονται από συγκεντρωτική διοίκηση και

αποκεντρωτική εκτέλεση, είναι απαραίτητο να διεξάγονται σχολαστικές και λεπτομερείς δοκιμές πριν την έναρξη τους.

Σε ότι αφορά στη διοίκηση των στρατιωτικών δυνάμεων, επιβάλλεται η απ' ευθείας υπαγωγή τους στην ανώτερη δυνατή βαθμίδα διοίκησης, ώστε να αποφεύγονται τα ενδιάμεσα κλιμάκια, τα οποία ενδεχομένως να δυσχεράνουν την αποτελεσματικότητα της αποστολής ή να έχουν μειωμένες δυνατότητες να ανταποκριθούν άμεσα στα αιτήματα που θα ανακύπτουν κατά τη διάρκεια της διεξαγωγής της επιχείρησης. Για αυτό το λόγο αυτό, συνίσταται ο Αρχηγός του Γενικού Επιτελείου Εθνικής Αμύνης (Α/ΓΕΕΘΑ) να ασκεί απευθείας την επιχειρησιακή διοίκηση των στρατιωτικών τμημάτων και να καθορίζει τις αποστολές των δυνάμεων.

Ο διοικητής των δυνάμεων για να σχεδιάσει και να κατευθύνει ορθά την επιχείρηση, απαιτείται να έχει στη διάθεση του έγκαιρες και έγκυρες πληροφορίες τόσο κατά τη σχεδίαση της επιχείρησης, όσο και κατά την διεξαγωγή της. Για να επιτευχθεί αυτό απαιτούνται αξιόπιστες επικοινωνίες και συστήματα μεταδόσεως πληροφοριών, που θα χαρακτηρίζονται από ασφάλεια, αξιοπιστία, ευκαμψία και ικανότητα κάλυψης μεγάλων αποστάσεων (μακράς εμβέλειας), ενώ συνίσταται για όλες τις ΕΕΑ και ανεξάρτητα του επιχειρησιακού περιβάλλοντος, η ανάπτυξη στρατιωτικών τμημάτων στο υπό κρίση κράτος, πριν την έναρξη της επιχείρησης, με αποστολή τη συλλογή πληροφοριών. Οι πληροφορίες αυτές πρέπει να διανέμονται μέχρι το κατώτερο κλιμάκιο με βάση την αρχή «αναγκαιότητα γνώσης»²⁴.

Εξίσου σημαντικός παράγοντας με αυτόν τον αξιόπιστων πληροφοριών, για την επιτυχή διεξαγωγή μιας ΕΕΑ, είναι και η αντιμετώπιση των προβλημάτων διοικητικής μέριμνας καθόσον η μη έγκαιρη πρόβλεψη-επίλυση αυτών των προβλημάτων, δυνατόν να επηρεάσει σημαντικά την ομαλή

---

²⁴ Με βάση τη γενική αρχή ότι «ΛΑΜΒΑΝΟΥΝ ΓΝΩΣΗ ΜΟΝΟ ΟΣΟΙ ΕΙΝΑΙ ΑΝΑΓΚΑΙΟ» ,ο χειρισμός και η γνώση διαβαθμισμένου υλικού δεν επεκτείνεται σε όλους όσους έχουν αντίστοιχη εξουσιοδότηση ασφαλείας, αλλά περιορίζεται στο προσωπικό που είναι απόλυτα αναγκαίο να λάβει γνώση (Κυπριακή Δημοκρατία 2003)

διεξαγωγή της επιχειρήσεως. Έτσι, για τις επιχειρήσεις αυτές, οι οποίες κατά κανόνα λαμβάνουν μέρος σε μεγάλη απόσταση από τις βάσεις ανεφοδιασμού, παρά του γεγονότος ότι διατίθεται περιορισμένος χρόνος για τη σχεδίαση και την προπαρασκευή των δυνάμεων, απαιτείται να δοθεί ιδιαίτερη επιμέλεια στην υποστήριξη της διοικητικής μέριμνας, ώστε αυτή να καλύπτει όλο το φάσμα της υποστήριξης προσωπικού, μέσων και υλικών προ και κατά τη διάρκεια της επιχειρήσεως.

Επιπλέον παράγοντας που θα συμβάλει στην επιτυχή εξέλιξη των επιχειρήσεων, είναι να μην απολεσθεί η επαφή με το σύγχρονο επιχειρησιακό περιβάλλον. Αυτό θα επιτευχτεί με την πραγματοποίηση ανάλυσης της επιρροής της τεχνολογίας στη βελτίωση των τρόπων ενεργείας και με την ενσωμάτωση της τεχνολογίας στις χρησιμοποιούμενες τεχνικές και τακτικές. Με τον τρόπο αυτό θα δημιουργηθούν μηχανισμοί, που θα παρακολουθούν τα διεθνώς τεκταινόμενα, θα ερευνούν, θα αξιολογούν και θα δοκιμάζουν νέα υλικά, ενώ συγχρόνως θα μελετούν τη δυνατότητα χρησιμοποίησεως-εφαρμογής τους και θα δρομολογούν τις διαδικασίες υιοθέτησης και ενσωμάτωσης τους στις ένοπλες δυνάμεις.

Τέλος, συνίσταται η χρησιμοποίηση από τις στρατιωτικές δυνάμεις ειδικών και καταλλήλων μέσων, όπως φωτογραφικές μηχανές, συσκευές μαγνητοσκόπησης ή άλλα σύγχρονα μέσα, για μετάδοση εικόνας ή αποτύπωση καταστάσεων και γεγονότων, ώστε είτε να αποτελέσουν αποδεικτικά στοιχεία για την ανάγκη ανάληψης της ΕΕΑ, με σκοπό τη διεθνή νομιμοποίηση της, είτε να χρησιμοποιηθούν για την διάδοση πληροφοριών ή την εκτέλεση ψυχολογικών επιχειρήσεων.

Επίλογος

«Η φτώχεια της Αφρικής είναι μία ουλή στη συνείδηση του κόσμου. Εάν όλος ο κόσμος από κοινού εστιάσει σε αυτή, μπορεί να την θεραπεύσει. Εάν όχι, θα γίνει βαθύτερη και πιο έντονη» (The Guardian 2001).

Παρά τα παραπάνω ελπιδοφόρα μηνύματα που διατύπωσε σε ομιλία του στις 1 Οκτωβρίου 2001, ο πρώην πρωθυπουργός του Ηνωμένου Βασιλείου κ. Τόνυ Μπλερ, παρά τις προσπάθειες παροχής βοήθειας στα κράτη της Αφρικής από τα Ηνωμένα Έθνη, από τις κυβερνήσεις αρκετών κρατών του «δυτικού κόσμου», αλλά και από πλήθος μη κυβερνητικών οργανώσεων, τα προβλήματα ασφάλειας εξακολουθούν να υφίστανται και να ταλαιπωρούν τις κυβερνήσεις και τους κατοίκους πολλών κρατών της αφρικανικής ηπείρου, γεγονός που δεν αναμένεται να αλλάξει στο βραχυπρόθεσμο ή έστω στο μεσοπρόθεσμο μέλλον.

Πράγματι, οικονομικά, κοινωνικά, περιβαλλοντολογικά, θρησκευτικά, υγειονομικά και μορφωτικά προβλήματα, σε συνδυασμό με τις φυλετικές διαφορές και την υπέρμετρη φτώχεια που επικρατεί τόσο στα κράτη της μέσης Αφρικής, όσο και σε λοιπά κράτη της εν λόγω ηπείρου, συνθέτουν ένα ασταθές πολιτικό περιβάλλον. Εξαιτίας αυτού του περιβάλλοντος, οι κυβερνήσεις των ανωτέρω κρατών έρχονται αντιμέτωπες με πληθώρα κρίσεων, οι οποίες συχνά λαμβάνουν την μορφή ένοπλων εξεγέρσεων ή επαναστάσεων. Αποτέλεσμα των ανωτέρω, είναι να υφίσταται απειλή για την ασφάλεια των υπηκόων τρίτων κρατών που κατοικούν ή ταξιδεύουν σε αυτά τα κράτη κάθε φορά που ξεσπά μια μη αναμενόμενη κρίση.

Για αυτό τον λόγο, τα λοιπά κράτη, με γνώμονα την ασφάλεια και την προστασία των υπηκόων τους, πρέπει να θεσπίσουν τρόπους και διαδικασίες, αλλά και να τηρούν ετοιμότητα διεξαγωγής μιας ΕΕΑ για τον απεγκλωβισμό όσων βρίσκονται σε ένα υπό κρίση κράτος.

Η τελευταία απαίτηση είτε το αντιλαμβανόμαστε εμείς οι πολίτες του λεγόμενου «δυτικού κόσμου», είτε όχι, θα συνεχίσει να υφίσταται, για όσο διάστημα υφίσταται η φτώχεια στην πλειοψηφία των αφρικανικών κρατών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική Βιβλιογραφία

Βιβλία

Σπυρόπουλος Σ. Ηλίας. *Ηροδότου Ιστορίαι, Βιβλίο Πρώτο Κλειώ*. Αθήνα: Πατάκη, 1998.

Λοιπές Πηγές

Αντωνίου Δώρα. "Η Καθημερινή." *Οι Δύσκολες Ώρες Μέχρι την Επιβίβαση στη «Σαλαμίς»*. Αύγουστος 2, 2014.

<https://www.kathimerini.gr/society/778562/oi-dyskoles-ores-mechri-tin-epinivasi-sti-salamis/> (accessed Οκτώβριος 29, 2020).

Διπλωματική Διάσκεψη των Πληρεξουσίων των Ηνωμένων Εθνών. "Καταστατικό της Ρώμης του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου." Ιούλιος 17, 1998. <https://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain/opendocpdf.pdf> (accessed Οκτώβριος 5, 2020).

Ελληνική Δημοκρατία. "Πρεσβεία της Ελλάδας στα Τίρανα." *Προξενικό Γραφείο*. Σεπτέμβριος 6, 2020.

<https://www.mfa.gr/albania/presveia/sections/proxeniko-grapheio.html> (accessed Σεπτέμβριος 6, 2020).

Ελληνική, Δημοκρατία. "Βουλή των Ελλήνων." <https://www.hellenicparliament.gr/Vouli-ton-Ellinon/To-Politevma/Syntagma/> (accessed Σεπτέμβριος 1, 2020).

Ευρωπαϊκή Ένωση. "Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 230/2014." *Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ*. Μάρτιος 11, 2014. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/EL> (accessed Σεπτέμβριος 29, 2020).

Ηνωμένα Έθνη. "Ανθρωπιστικές Υποθέσεις." *Περιφερειακό Κέντρο Πληροφόρησης του ΟΗΕ*. <https://unric.org/el/ανθρωπιστικές-υποθέσεις/> (accessed Οκτώβριος 2, 2020).

Ηνωμένα Έθνη. "Περιφεριακό Κέντρο Πληροφόρησης του ΟΗΕ." *Χάρτης ΟΗΕ*. https://unric.org/el/χάρτης_ΟΗΕ/ (accessed Σεπτέμβριος 6, 2020).

Κούτρας Κωνσταντίνος, interview by Τηλεοπτικός Σταθμός Mega. *Ολοκληρώθηκε η Επιχείρηση Απεγκλωβισμού των Ελλήνων από τη Λιβύη* (Αύγουστος 1, 2014).

ΥΕΘΑ. "Υπουργείο Εθνικής Άμυνας." *Χαιρετισμός ΥΕΘΑ Δημήτρη Αβραμόπουλου κατά την επίσκεψή του στη φρεγάτα ΣΑΛΑΜΙΣ*. Αύγουστος 6, 2014. <http://www.mod.mil.gr/anakoinoseis-tyroy/hairetismos-yetha-dimitri-abramopoyloy-kata-tin-episkepsi-toy-sti-fregata> (accessed Οκτώβριος 29, 2020).

Defence Line.gr. "Άμυνα και Ασφάλεια." *Λεπτό προς λεπτό η επιχείρηση των ΟΥΚ στη Λιβύη - Αύριο στον Πειραιά η φρεγάτα ΣΑΛΑΜΙΣ*. Αύγουστος 1, 2014. <http://defenceline.gr/index.php/enoples-dynameis/polemiko-naytiko/item/1783-libya> (accessed Αύγουστος 25, 2020).

enikos.gr. *BINTEO - «Καρέ –καρέ» η επιχείρηση απεγκλωβισμού των Ελλήνων στη Λιβύη*. Αύγουστος 1, 2014. <https://www.dailymotion.com/video/x22ldro> (accessed Οκτώβριος 29, 2020).

naftemporiki.gr. *Λιβύη: Καταστράφηκε ο τερματικός σταθμός του αεροδρομίου της Τρίπολης*. Αύγουστος 25, 2014. <https://m.naftemporiki.gr/story/848636/libui-katastrafike-o-termatikos-stathmos-tou-aerodromiou-tis-tripolis> (accessed Οκτώβριος 29, 2020).

Ξένη Βιβλιογραφία

Βιβλία

Al-Hamzeh Al-Shadeedi & Nancy Ezzeddine. *Libyan tribes in the shadows of war and peace*. Netherlands Institute of International Relations, 2019.

Amin S. *Neo-colonialism in West Africa*. London: Penguin, 1973.

Antal James, R. John Vanden Berghe. *On Mamba Station (part II)*. Washington, D.C.: History and Museums Division United States Marine Corps, 2004.

Blair Tony. *A Journey*. London: Random House, 2010.

Boddens Hosang, J.F.R. *Rules on the use of force as linchpin for the international law of military operations*. Amsterdam: University of Amsterdam, 2017.

Cole Alan, Phillip Drew Rob McLaughlin. *Sanremo Handbook on Rules of Engagement*. Sanremo: International Institute of Humanitarian Law, 2009.

Dorman, Andrew M. *Blair's Successful War: British Military Intervention in Sierra Leone (Military Strategy and Operational Art)*. Farnham: Ashgate Publishing, 2009.

Krieg Andreas. *Commercializing Cosmopolitan Security: Safeguarding the Responsibility to Protect*. London: Springer, 2016.

Mayville William, JR. *Noncombatant Evacuation Operations*. Washington DC: LTG, USA Director, Joint Staff, 2015.

NATO (Unclassified), Allied Joint Publication. *Allied Joint Doctrine for Non-Combatant Evacuation Operations (AJP-3.4.2)*. NATO Standardization Agency (NSA), 2013.

NATO (Unclassified), RFP-ACT-SACT-16-46. *Description of Acquisition*. Norfolk, Virginia: HQ SACT, 2016.

UK JDP 3-51/Unclassified, Ministry of Defence. *Non-Combatant Evacuation Operations (JDP 3-51) second edition*. Development, Concepts and Doctrine Centre, 2013.

USA FM 3-05.131/Unclassified, Headquarters Department of Army. *Army Special Operation Forces Noncombatant Evacuation Operations*. Washington, DC: Headquarters, Department of the USA Army, 2009.

USA JP 3-68/Unclassified, . *Noncombatant Evacuation Operations*. Joint Chiefs of Staff, 2015.

Άρθρα Περιοδικών

DeVore Marc & Stähli Armin. "Anarchy's anatomy: Two-tiered security systems and Libya's civil wars." *Journal of Strategic Studies*, 16 July, 2018: 392-420.

Dorman Andrew. "The British Experience of Low-Intensity Conflict in Sierra Leone." *Defence and Security Analysis*, July 25, 2010: 185-200.

Tatiana Carayannis & Mignonne Fowlis. "Lessons from African Union–United Nations cooperation in peace operations in the Central African Republic." *African Security Review*, May 17, 2017: 220-236.

Λοιπές Πηγές

Κυπριακή Δημοκρατία. «Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας.» *Κ.Δ.Π. 87/2003*. Φεβρουάριος 7, 2003.
http://www.cylaw.org/KDP/data/2003_1_87.pdf (accessed Οκτώβριος 5, 2020).

Andrew Thomson. "Washington University Global Studies Law Review." *Doctrine of the Protection of Nationals Abroad: Rise of the Non-Combatant Evacuation Operation*. 2012.
https://openscholarship.wustl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1414&context=law_globalstudies (accessed October 5, 2020).

BBC News. "Sierra Leone Profile - Timeline." *A Chronology of Key Events*. April 5, 2018. <https://www.bbc.com/news/world-africa-14094419> (accessed September 21, 2020).

Cnn.com. *U.N. peacekeepers flex muscles again in Sierra Leone*. July 23, 2000. <http://edition.cnn.com/2000/WORLD/africa/07/22/leone.peacekeepers.reut/index.html> (accessed November 1, 2020).

Dixonn George. "National Defence University Press." *The Need for a Joint Support Element in Noncombatant Evacuation Operations*. April 1, 2017. <https://ndupress.ndu.edu/Media/News/Article/1130662/the-need-for-a-joint-support-element-in-noncombatant-evacuation-operations/> (accessed August 30, 2020).

Eyal Jonathan. "BBC News." *Africa's peacekeeping problem*. May 10, 2000. <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/743249.stm> (accessed September 30, 2020).

fas.org. *United States Special Operations Command 1987-2007*. September 2, 2003. <https://fas.org/irp/agency/dod/socom/2007history.pdf> (accessed October 6, 2020).

Giovanni Janine. "The New York Review." *Sierra Leone, 2000: A Case History in Successful Interventionism*. June 7, 2019. <https://www.nybooks.com/daily/2019/06/07/sierra-leone-2000-a-case-history-in-successful-interventionism/> (accessed September 21, 2020).

Iron Richard. "Rapid Intervention and Conflict Resolution: British Military Intervention in Sierra Leone 2000-2002." *Australian Army Occasional Paper Conflict Theory and Strategy Series 003*. February 2019. https://researchcentre.army.gov.au/sites/default/files/conflict_theory_and_strategy_series_003_-_british_intervention_in_sierra_leone_combined.pdf (accessed October 5, 2020).

Marines, The Official Website. *Ready Marine Corps - Noncombatant Evacuation Operations*. <https://www.ready.marines.mil/Stay-Informed/Emergency-Actions/Noncombatant-Evacuation-Operations-NEO/> (accessed October 6, 2020).

Mehler Andreas. "www.researchgate.net." *Rebels and Parties: The Impact of Armed Insurgency on Representation in the Central African Republic*, in: *Journal of Modern African Studies*, 49. November 18, 2020. file:///C:/Users/B063~1/AppData/Local/Temp/jmasrebelsandparties.pdf (accessed December 2, 2020).

Mr. Robin Cook. "www.parliament.uk." *publications and records*. May 8, 2000. <https://publications.parliament.uk/pa/cm199900/cmhansrd/vo000508/debtext/00508-11.htm> (accessed September 18, 2020).

Mwenda Robert. "SOFRER." *The Special Operations world of Sub-Saharan Africa*. May 15, 2020. <https://sofrep.com/news/the-special-operations-world-of-sub-saharan-africa/> (accessed September 6, 2020).

Roberson Walter. "apps.dtic.mil." *British Military Intervention into Sierra Leone: A Case Study*. December 14, 2007. <https://apps.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a475595.pdf> (accessed November 1, 2020).

The Guardian. "Full text: Tony Blair's speech." *Part one of the speech by prime minister, Tony Blair, at the Labour Party conference*. October 2, 2001. <https://www.theguardian.com/politics/2001/oct/02/labourconference.labour6> (accessed October 12, 2020).

Ucko Danid. "War on the Rocks." *When Intervention Works: The Instructive Case of Sierra Leone*. August 31, 2016. <https://warontherocks.com/2016/08/when-intervention-works-the-instructive-case-of-sierra-leone/> (accessed August 25, 2020).

UHR. "Universal Declaration of Human Rights." *United for Human Rights (UHR)*. December 10, 1948. <https://gr.humanrights.com/what-are-human-rights/universal-declaration-of-human-rights/> (accessed September 6, 2020).

United Nations. "Security Council." *Resolution 2499 (2019)*. November 15, 2019. <https://digitallibrary.un.org/record/3836087> (accessed October 6, 2020).

—. "UNSD/Department of Economic and Social Affairs/Statistics Division." «*Composition of macro geographical (continental) regions, geographical sub-regions, and selected economic and other groupings*». Οκτώβριος 31, 2013. <https://unstats.un.org/unsd/methodology/m49/> (accessed Αύγουστος 14, 2020).

Williams Paul. "Enhancing Civilian Protection in Peace Operations: Insights from Africa." *Africa Center for Strategic Studies*. September 2010. <https://www.files.ethz.ch/isn/134573/ACSS-RP1-ENGLISH.pdf> (accessed September 6, 2020).

Woods Larry & Reese Timothy. "Military Interventions in Sierra Leone: Lessons From a Failed State." *Combat Studies Institute Press US Army Combined Arms Center*. May 2008. <https://apps.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a494520.pdf> (accessed November 1, 2020).